

evsl
reader

Institut für Europäische und Vergleichende Sprach-
und Literaturwissenschaft

Abteilung Finno-Ugristik

zur Lehrveranstaltung

Einführung in die ungarische Literaturgeschichte I.

READER
EINFÜHRUNG IN DIE UNGARISCHE
LITERATURGESCHICHTE I.

*Ungarische Lyrik von ihren Anfängen
bis zur beginnenden Moderne*

Brigitta Pesti

Inhaltsverzeichnis

1. Lateinische Literatur und die ersten ungarischen Schriftdenkmäler	5
Halotti beszéd és könyörgés (1192–1195).....	5
Ómagyar Mária-siralom (um 1300).....	7
Janus Pannonius (1434–1472)	9
Kikacagja a római búcsúsokat	9
Kigúnyolja Galeotto zarándoklását.....	9
Pannónia dicsérete	10
Egy leánnyal szeretne lefeküdni	10
Súlyos és kellemetlen kérdés	11
Ágneshez	11
Búcsú Váradtól	12
Mikor a táborban megbetegedett	13
2. Renaissance und Manierismus in Ungarn – Die Ausprägung der ungarischen Lyrik	17
Bálint Balassi (1554–1591)	17
(39) Hogy Júliára találá, így köszöne néki	17
(47)Item inventio poetica. Az ő szerelmének örök és maradandó voltáról	18
(58) Videns Juliam nec oratione nec ratione in sui amorem inflammar posse, questibus miser caelum, terras et Maria implet, pollicens indignabundusse nullum Carmen Juliae gratia deinceps cantaturum	19
(61) Egy katonaének, in laudem confinium	22
(66) Valedicit patriae, amicis iisque omnibus quae habuit carissima	24
(4) Kiben az Célia feredésének módját írja meg.....	26
(7) Kiben az kesergő Céliáról ír.....	27
Adj már csendességet	28
3. Erneuerungsversuch der Lyrik in der Aufklärungszeit	30
Batsányi János (1763–1845)	30
A franciaországi változásokra.....	30
A látó	30
Csokonai Vitéz Mihály (1773–1805)	32
Konstancinápoly	32
Az estve	35
A Reményhez	41
A Magánossághoz.....	38
Tartózkodó kérelem.....	32
Berzsenyi Dániel (1776–1836)	44
Magyarokhoz II.	46
Magyarokhoz I.....	44
Osztályrészem.....	46
A közelítő tél	48

4. Romantisierung der Lyrik	50
Kölcsy Ferenc: Himnusz.....	50
Vörösmarty Mihály: Szózat.....	52
Petőfi Sándor: Nemzeti dal.....	54
Kölcsy Ferenc (1790–1838)	56
Zrínyi dala.....	56
Zrínyi második éneke	57
Vörösmarty Mihály (1800–1855)	59
A Guttenberg-albumba	59
Gondolatok a könyvtárban.....	59
A vén cigány	63
Előszó	65
Zalán futása (részlet)	67
Petőfi Sándor	69
A szerelem, a szerelem	69
Egy gondolat bánt engemet	70
A XIX. század költői	71
Európa csendes, újra csendes.....	72
Reszket a bokor, mert	74
Szeptember végén.....	75
Minek nevezzetek	75
Arany János	78
Válasz Petőfinek	78
Harminc év múlva	79
Letésem a lantot	80
Ősszel.....	81
Epilógus	84

1. Lateinische Literatur und die ersten ungarischen Schriftdenkmäler

Halotti beszéd és könyörgés (1192–1195)

Látjátuk feleim szümtükkel,
mik vogymuk: isá, por és homou
vogymuk. Mënyi milosztben
terömtevé elevelé miü isëmüköt
Ádámot, és aduttá valá neki
párâadicsumot házoá. És mënd
párâadicsumben valou gyimilcsék-
tül mondá neki élnië. Hëon
tilutoá út igy fá gyimilcsétül.
Gye mondoá neki, mérët nüm
ëneik: isá, ki napon ëmdöl
az gyimilcsétül, hálálnak
háláláál holsz. Hãdlãvá
holtát terömtevé Istentül, gye
feledevé. Engedé ürdüing intetüi-
nek, és évék az tiltot
gyimilcsétül. És az gyi-
milcsben hálálu évék. És az gyi-
milcsnek ül keseröü valá
vizë, hugy turkolát migé szakasztja
valá. Nüm hëon mogánek, gye
mënd ü fajának hálálut évék.
Haraguvék Isten, és vetevé út
ez munkás világ belé: és lëün
hálálnak és pukulnek fëszë,
és mënd ü nemének. Kik azok?
Miü vogymuk. Hugy és tiü
látjátuk szümtükkel: isá, és
nüm igy embër múlhatjá ez
vermöt, isá mënd azhuz járou

Halotti beszéd és könyörgés

Látjátok, feleim, szemetekkel,
mik vagyunk: íme, por és hamu
vagyunk. Mennyi malasztban
teremté kezdetben [Úr] mi ösünket,
Ádámot, és adta vala neki
paradicsomot házzá. És mind[en]
paradicsomban való gyümölcsök-
től monda neki élnie. Csupán
tiltá őt egy fa gyümölcsétől.
De mondá neki, mért ne
ennék: „Bizony, [a]ki napon eendel
az[on] gyümölcstől, halálnak
halálával halsz”. Hallá
holtát teremtő Istentől, de
feledé. Engede ördög inteté-
nek, és évék az[on] tiltott
gyümölcstől, és az[on] gyümölcs-
ben halált évék. És az[on] gyü-
mölcznek oly keserü vala
leve, hogy torkát megszakasztja
vala. Nem csupán magának, de
mind[en] ő fajának halált évék.
Haraguvék Isten, és veté őt ez
munkás világba: és lön
halálnak és pokolnak martaléka,
és mind[en] ő nemének. Kik azok?
mi vagyunk. [A]hogy is ti
látjátok szemetekkel: Bizony,
egy ember sem kerülheti el ez
vermet, bizony, mind ahhoz járó

Die Grabrede

Meine lieben Brüder und Schwestern, seht hier mit
Euren eigenen Augen, was wir sind! Wahrlich,
wir sind nichts als Staub und Asche.
Gott in seiner großen Gnade hat unseren Urvater
Adam geschaffen und ihm das Paradies zur
Heimstatt angewiesen. Und von allen
Früchten des Paradieses dürfe er
sich nähren, sagte er ihm, nur die Frucht
eines Baumes wurde ihm verboten.
Und er sagte ihm, warum er davon
nicht essen dürfe. „Wahrlich, ich sage Dir,
an dem Tage, da Du von dieser Frucht ißt,
stirbst Du den Tod des Todes!” So wurde ihm
sein Tod von Gott, seinem Schöpfer,
angedroht, aber er vergaß es. Er gab den
Einflüsterungen des Teufels nach und
aß von der verbotenen Frucht. Und er aß
den Tod von dieser Frucht. Und der Saft
dieser Frucht war so bitter,
daß er ihm die Kehle zuschnürte.
Er aß den Tod, nicht nur für sich,
er aß ihn für sein ganzes Geschlecht.
Gott zürnte ihm und er verbannte ihn
aus dem Paradies in ein qualvolles Leben, und Adam
wurde die Quelle des Todes und der Hölle für alle
späteren Geschlechter. Aber wer sind diese? Das
sind wir, meine lieben Brüder und Schwestern, wie
Ihr selbst sehen könnt mit Euren eigenen Augen. O
gewiß, jeder von uns muß einmal in die Grube
fahren. Gewiß sind wir

vogymuk. Vimádjuk Uromk Isten
kegyilmét ez lélekért, hogy
jorgasson ű neki, és kegyigy-
gyen, és bulcsássá mēnd ű
bűnét! És vimádjok szen[t]
âhszin Máriát ě boudog Miháel
ârhângyēlt és mēnd ângyēlket,
hogy vimádjanak éréttē! És
vimádjok szent Pétēr urat,
kinek adot hatalm oudaniâ és
kētniē, hogy oudjâ mēnd
ű bűnét! És vimádjok mēnd
szentököt, hogy légyenek neki
segéd Uromk szinē eleüt, hogy
Isten iü vimádságok miâ bul-
csássá ű bűnét! És szobodohâ
üt ürdüng ildetüitül és pukul
kínzatujátül, ě vezessē üt pá-
rádicsum nyugalmâ belí, és adjon
neki münyi uruszág belé utat
és mēnd jouben részēt! És
kiássátuk Uromkhuz hármül:
kyrie eleison!
Szerelmes brátim! vimádjomuk
ez szēgín embēr lilkiért,
kit Ūr ez napon ez hamus világ
timnücē belől mentē, kinek ez
napon tēstēt tömetjök; hogy
Ūr üt kegyilméhel Ábraám,
Izsák, Jákob kebelében helhezjē;
hogy bírságnap jutván mēnd ű
szentēi és ünüttei küzēkōn
jou felől johtatniâ íleszjē
üt! És tiü bennetük. Clamate
ter: kyrie eleison!

vagyunk. Imádjuk Urunk Isten
kegyelmét e lélekért, hogy
irgalmazzon őneki, és kegyelmez-
zen, és bocsássá mind[en] ő
bűnét! É imádjuk Szent
Asszony Máriát és Boldog Mihály
arkangyalt és mind[en] angyalokat,
hogy imádjanak érte! És
imádjuk Szent Péter urat,
akinek ad[at]ott hatalom oldania
és kötnie, hogy oldja mind[en]
ő bűnét. És imádjuk mind[en]
szenteket, hogy legyenek neki
segedelmére Urunk színe előtt, hogy
Isten ő imádságuk miâ bo-
csássá ő bűnét! És szabadítsa
őt ördög üldözésétől és pokol
kínzásától, és vezesse őt pa-
radicsom nyugalmába, és adjon
neki mennyországba utat,
és mind[en] jóban részt! És
kiáltsátok Urunkhoz háromszor:
kyrie eleison!
Szerelmes Testvéreim! imádjunk
e szegény ember lelkiért,
[a]kit Ūr e napon e hamis világ
tömlöcéből mente, [a]kinek e
napon tēstēt temtejük, hogy
Ūr őt kegyelmével Ábrahám,
Izsák, Jákob kebelében helyezze,
hogy bírságnap jutva mind[en] ő
szentei és kiválasztottai között
jobb felől iktatnia élessze
fel őt! És tibennetek. Clamate
ter: kyrie eleison!

alle auf dem Wege dorthin. So wollen wir Gott,
unseren Herrn, um Gnade bitten für diese arme
Seele hier. Er möge sich seiner erbarmen,
ihm gnädig sein und ihm alle seine Sünden
verzeihen. Und bitten wir die Jungfrau
Maria und den Erzengel Michael
und alle Engel,
daß sie für ihn beten. Und
wir wollen auch den heiligen Petrus bitten,
dem die Macht gegeben ist,
loszusprechen oder zu verdammen, daß er ihn
losspreche von allen seinen Sünden. Alle
Heiligen wollen wir bitten, daß sie zu seiner
Hilfe vor das Angesicht Gottes treten, damit
Gott um ihrer Gebete willen ihm seine Sünden
verzeihe! Daß Gott ihn befreie von den
Verfolgungen des Teufels und den
Qualen der Hölle, es ihm gut
ergehen lasse und ihn in den Frieden
des Paradieses und auf den
himmlischen Weg führe. Und
dreimal wollen wir zu unserem Herrn rufen:
Kyrie eleison!
Meine lieben Brüder und Schwestern! Laßt uns
beten für die arme Seele dieses Menschen, den
der Herr am heutigen Tage aus dem Gefängnis
dieser falschen Welt errettet hat. Wir begraben
an diesem Tage seinen Körper, drum laßt uns
beten, daß Gott mit seiner Gnade ihn in den
Schoß von Abraham, Isaak und Jakob
aufnehme, daß er ihn am Tage des letzten
Gerichts auferwecke und neben die Heiligen
und die Auserwählten zu seiner Rechten setze -
so wie auch Euch alle!
Clamate ter: Kyrie eleison! (*Hans Kolbe*)

Ómagyar Mária-siralom (um 1300)

Volék sirolm tudotlon.
Sirolmol sepedik,
Búiol oszuk, epedek.
Választ világumtuul --
Zsidou, fiodumtuul,
Ézes ürümentüül.
Ó én ézes urodum,
Eggyen igy fiodum!
Sirou anyát teküncsed,
Búabeleül kinyuhhad!
Szemem künyüel árad,
Én junhum buol fárad.
Te vérüd hullottya
Én junhum olélottya.
Világ világa,
Virágnak virága!
Keserüen kinzatul,
Vos szegekkal veretül.
Uh nekem, én fiom,
Ézes mézüül!
Szegényül [szégyenül?] szépségüd,
Vírüd hioll vizeül.
Sirolmom, fuhászatum --
Tertetik kiül
Én junhumnok bel bua,
Ki sumha nim hiül.
Végy halál engümet,
Eggyedüm íllyen,
Maraggyun urodum,
Kit világ féllyen!
Ó igaz Simeonnok
Bezzeg szovo ére;
Én érzem ez bútürüt,
Kit níha egíre.

Ómagyar Mária-siralom

Valék siralom-tudatlan.
Siralomtól süppedek [siralomban elmerülök],
Bútol aszok, epedek.
Választ világomtól --
Zsidó, fiacskámtól,
Édes örömetől.
Ó én édes uracskám,
Egyetlen egy fiacskám!
Síró anyát tekintsed,
Bújából kinyujtsad [kihúzzad]!
Szemem könnytől árad,
És keblem bútól fárad.
Te véred hullása
Én keblem alélása.
Világ világa,
Virágnak virága!
Keservesen kínzatol,
Vas szegekkal veretel.
Ó nekem, én fiam,
Édes mint a méz! [Édesb méznél?]
Szegényül [szégyenül?] szépséged,
Véred ürül [patakszik] vízként.
Siralmam, fohászkodásom --
[ezekkel] Terjed [mutatkozik] kívül
Én keblemnek belső búja,
Mi soha nem hül [enyhül].
Végy halál engemet,
Egyetlenem éljen,
Maradjon uracskám,
Kit világ féljen!
Ó igaz Simeonnak
Biztos szava ére [beteljesedett];
Én érzem e bútört,
Mit hajdan ígére.

Mariä Klagelied

Frei von Kummer war mein Herz,
jetzt vergebe ich vor Schmerz,
welke hin vorn Gram!
Ach, erloschen ist mein Licht,
da das finstre Blutgericht
meinen Sohn mir nahm.
Meinen Abgott, meinen süßen
einzigsten Sohn raubt mir der Tod.
Seht, wie meine Tränen fließen!
Wo ist Trost in meiner Not?
Meine Augen sind von Zähren
überströmt und schon fast blind.
Hilflos, seiner Qual zu wehren,
sehe ich, wie sein Blut verrinnt.
Wunder aller Rosen, strahle,
laß der Welt als ewig' Licht
leuchten deine Wundenmale,
dornbekränztes Angesicht!
Du mein Sohn, mein einziger, süßer,
aller Schönheit nun beraubt,
schuldlos fremder Sünden Büßer,
neigst du stumm dein bleiches Haupt.
Schrei ich meine heiße Schmerzen
noch so laut heraus aus mir,
ach, in meinem wehen Herzen
brennen sie doch für und für.
Grimmer Tod, ich kann's nicht fassen,
daß du ihn, nicht mich gewollt.
Solltest ihn am Leben lassen,
der der Herr der Welt sein sollt'.
Wie es Simeon einst offen
mir vorausgesagt, so kam's!
Jählings, ach, hat mich getroffen
nun ins Herz der Dolch des Grams.

Tüüled válnum [?],
De nüm valállal,
Hul így kinzassál,
Fiom, halállal.
Zsidou, mit téssz,
Türvéntelen,
Fiom mert hol
Biüntelen.
Fugva, husztuzva,
Üklelve, ketve
Ülöd.
Kegyüggyetük fiomnok,
Ne légy kegyülm mogomnok,
Ovogy halál kináal,
Anyát ézes fiáal
Egyembelű ülljétük!

Elválám tőled,
De ne volna,
Hogy így kízzatol,
Fiam, halálra.
Zsidó, mit téssz,
Törvénytelen,
Mert fiam hal
Büntelen.
Fogva, huzogatva,
Öklelve, kötve
Ölöd.
Kegyelmezzetek fiamnak,
Ne legyen kegyelem magamnak,
Avagy halál kínjával,
Anyát édes fiával
Egyetemben öljétek!

Opfern würde ich mein Leben,
dulden auch für dich, mein Sohn,
gerne, ohne Widerstreben,
alle Marter, Spott und Hohn.
Juden, durftet ihr es wagen
widerrechtlich – wie ihr wißt –
ihn zu fesseln und zu schlagen,
ihn, der ach so schuldlos ist!
Juden, habt oh meinem Leide
ihr statt Mitleid nichts als Hohn,
ach, so kreuziget uns beide,
mich, die Mutter, und den Sohn!
(*Martin Remané*)

Janus Pannonius (1434–1472)

Epigrammen

Kikacagja a római búcsúsokat

Szlávok, hiszpánok, gallok, hunnok, teutonok,
Mennyire ellepitek Péter aranyküszöbét!
Mért töritek magatok gazdaggá tenni a talját?
Hát a hazájában senki sem üdvözül-e?

Kigúnnyolja Galeotto zarándoklását

Mondd, miért, ha poéta vagy, miért hogy
Parnasszus magasát elhagyva, immár
Bottal - ó, Galeotto - és iszákkal
Mégy Rómába te is zarándoklatra?
Külföld zagyva, hiszékeny csöcseléke
És kísértetek-üzte balga népség
És álszent sokaság csinálja mindezt!
Valld te azt, mit az oly furfangos ifjú
Euathlos nagyeszű tanára tartott,
S istenek tagadója, Theodorosz,
És az élvezeteknek atyja is, ki
Legfőbb rossznak a szenvedést találta.
Ám ha elragadott az ájtatosság
S ferde nyakkal akarsz zarándokolni,
És ha mind hiszed azt, amit naponta
Szószékről prédikál recsegve páter
Alberto s az a szókelep Roberto,

Verspottung der Pilger zu den Jubiläumsfeierlichkeiten in Rom

O ihr Spanier, Gallier, Slawen, ihr Deutschen und Ungarn
strömt zum heiligen Dom Petri, des Pförtners, herzu.
Toren! Was rennt ihr, die römischen Tempel noch weiter zu füllen?
Kann denn keiner sein Glück finden im eigenen Land? (*Volker Ebersbach*)

Verspottung der Pilgerfahrt Galeottos

Warum, frage ich, hast denn du, ein Dichter
dich geschlichen vom Gipfel des Parnassus,
mit dem Stab, Galeotto, und dem Quersack
ausgerüstet, um auch nach Rom zu pilgern?
Das ist Sache des frommen fremden Pöbels
und des Volkes, das vor Gespenstern Angst hat,
das ist Sache des großen Heers der Heuchler!
Bleib wie ich bei der Weisheit, die der Lehrer
des gewitzten Euathlos einst für gut hielt
und der Leugner der Götter, Theodoros,
oder auch der Begründer jenes Kreises,
der den Schmerz als das größte Übel ansah.
Wenn dir selige Demut mehr bedeutet,
wenn du gern über Berge wandern möchtest,
glaub nur all das Geschwätz und hohle Gerede,
das die Pfaffen Albertus und Rubertus
von der dröhnenden Kanzel täglich schwafeln,

Csöpp, vénasszonyi könnyeket vadászva,
Múzsáktól, nosza, végy örökre búcsút,
Törd szét lantod, Apolló énekét meg
Vesd a sánta kovács-istennek akkor,
Mert hívő soha nem lehet poéta.

Pannónia dicsérete

Eddig Itália földjén termettek csak a könyvek,
S most Pannónia is ontja a szép dalokat.
Sokra becsülnek már, a hazám is büszke lehet rám,
Szellemem egyre dicsőbb, s általa híres e föld!

Egy leánnyal szeretne lefeküdni

Ágnes, add amit adsz uradnak is majd;
légy nyugodt: kicsi sem kopik le róla.
Mindkettőnk öröme lenne tettet.
Nyilván isteni kéz akarta ezt így,
s nélküle hogyan is születne ember?
S mit ha édesanyád nem ad apádnak,
hol lennél te is és e két csodás szem,
melynek lángjaitól elégek immár.
Nektek bármikor adni könnyedén megy,
elfogadni nekünk viszont aligha.
Megvan - jó, de kivárni kinkeserves,
és a legszomorúbb, ha nincs sehogy se.
Telve van vele mind a föld, s a tenger,
legkedvünkrealóbb a nagyvilágon.
Ezt a szüzek előbb szabódva adják,
adják már azután halálig önként.

froh bewegt durch die Tränen alter Weiblein.
Sag den Musen ade, die heiligen Saiten
reiß entzwei! Die Gesänge des Apollo
gib dem hinkenden Waffenschmied der Götter!
Wer den Pfaffen sich beugt, der ist kein Dichter. (*Volker Ebersbach*)

Lob Pannoniens

Das, was jedermann las, gab einst italische Erde,
Nun bringt Pannonien auch eigene Lieder hervor.
Ruhm wird ihnen zuteil. Doch größerer Ruhm sei gespendet,
Edles Vaterland, dir, das diese Lieder gebar. (*Stephan Hermlin*)

Als er mit einer Frau schlafen wollte

Agnes, gib mir, was du auch deinem Mann gibst!
Davon, daß du es gibst, geht nichts verloren.
Freude machst du uns beiden, wenn du austeilst,
was dir Gott bei der Schöpfung reichlich mitgab.
Woher kämen wir, wenn es nicht so wäre?
Hätten Mutter und Vater dies verweigert,
wärest du niemals geboren, auch nicht deine
Änglein, die mich mit ihrer Glut versengen.
Was ihr Frauen ja immer geben könntet -
nehmen können wir Männer es nicht immer.
Was jetzt gleich uns gefällt, mag später brennen.
Traurig ist es nicht, außer wenn wirs missen.
Was die Erde bewohnt und Meerestiefen,
kann nicht glücklicher sein, als eben dadurch.
Was die Jungfern am Anfang strikt verweigern,
wünschen bald sie in Ewigkeit zu geben.

Junótól Jupiter kapott ilyent, Mars
Vénusztól, sok e földi-égi nőktől.
Add hát! Ez neked is nagy élvezet lesz.
Ha pedig nem adod: gyötör csunyául.
Némán hallgat. Azaz: hiába kérem.
Ám mégis, mosolyog: remélnem enged.

Súlyos és kellemetlen kérdés

Mért áhítja a fütykös a puncit, a puncit a fütykös?
- ennek a jámbor nép így magyarázza okát:
akkortájt, amikor Prometheus őszüleinke
gyúrta agyagból, még egyfelé járt a keze.
Nem formált testrészt, amitől szétválk a két nem,
s mellyel az emberi faj újratere mágát.
Majd azután később, hogy a természet legyen úrrá,
más-másféleké tette az embereket.
Úgy, hogy emennek öléből egy keveset kiszakított,
s tette a másik lény lába közé e csomót.
Most ama vájat folyton kergeti ezt a csomócskát,
és e csomó folyton visszakivánja helyét.

Ágneshez

Életem, Ágneském ragyogó szemeidbe tekintek,
S mintha a menny páros csillaga tűnne elem.
Csillag, azonban a széles mennybolt legragyogóbbja.
Vénusz anyánk tüzel így égi helyén, lobogó
Karjai közt Jupiternek. S így szikrázik az éjben
Arcturusát ölelő távoli Sirius is.

Was dem Jupiter Juno, Venus Mars gibt,
haben Göttinnen Menschen auch gegeben.
Gibst du's mir, so gewinnst du dabei etwas.
Gibst du's nicht, wirst du lange daran leiden.
Keine Antwort. So ist sie wohl dagegen.
Doch sie lächelt: Das ist schon eine Antwort. (*Volker Ebersbach*)

Eine peinliche und schwierige Frage

Daß die Spalte den Schwanz begehrt und das Schwänzlein die Spalte,
dies hat, läßt man das Volk urteilen, folgenden Grund:
Als Prometheus die ersten Menschen aus wäßriger Erde bildete,
gab er dem Werk keinerlei Doppelgestalt,
fügte den Körpern nichts an, wonach die Geschlechter sich scheiden
und womit sich die Art stets zu erneuern vermag.
Weil aber sonst die Naturgesetze versagten, verlieh er
bald, damit zweierlei Leib wandle, jedem sein Mal.
Also hat er das Fleisch, das er einem - dem Mädchen - herausnahm,
einfach dem anderen vorn zwischen die Lenden gesteckt.
Seither möchte das Fleisch zurück in den Spalt, wo es herkam;
seither möchte der Spalt, daß man ihn schließt mit dem Fleisch. (*Volker Ebersbach*)

An Agnes

Agnes, mein Leben! Sooft ich deine Augen betrachte,
bin ich davon überzeugt, wirklich Sterne zu sehn.
Sterne sind es, doch weitaus die schönsten Sterne am Himmel,
wo, wie du mir an Glanz Venus dem Jupiter gleicht.
Oder unter Fixsternen sieh des Sirius Feuer,
das seinen flackernden Schein dem des Arkturus vereint!

Búcsú Váradtól

A végtelen mezőket hó takarja
S a zöld berekre is, hol lomb virított,
Most téli zúzmarás lepel borul rá.
A Kőrös szép, de jobb, ha indulunk tán,
Soká tart, míg elérünk Ister úrhoz;
Fel hát az útra, társaim, siessünk!

Folyón, mocsáron át gyerünk előre,
A mély tavak fölött is jég feszül már,
S hol imbolygó ladikján félt a gazda,
Most bátran jár-ke, hetvenkedve vágat
S rugdossa tán a holt hullámok élet;
Fel hát az útra, társaim, siessünk!

A szél se hajtja úgy a fürge sajkát
(Csapkodhat hozzá még a gyors lapát is),
Ha bíboros vizén a lusta tónak
Zefír szaladgál s fölborzolja bőrét,
Mint kis száncóm, ha jó lovak röpítik;
Fel hát az útra, társaim, siessünk!

Búcsúzom én, ti lanyhán buggyanó, dús
Források is; nem terjeng kénszagú köd
Fölöttetek. Be jó is volt szemünkre
A timsós víz, mely csöndesen patakzik
S még orrunkat se bántja tiszta gőze;
Fel hát az útra, társaim, siessünk!

Isten veled, te híres ritka könyvtár,
Hol ráakadtam annyi régi műre,
Itt szállt meg Főbusz is, hűtlen hónapoz,
S innét a szúzi múzsák sem sietnek
Kasztáliának erdejébe vissza,
Fel hát az útra, társaim, siessünk!

Abschied von Várad

Während unter dem tiefen Schnee die ganze
Erde ruht und der bleiche Reif den hohen
Wald gerade wie weißes Laub belastet,
müssen wir von dem schönen Kőrös hin zur
Donau, unserer stolzen Herrin, eilen.
Auf denn, Freunde, so schnell wie möglich vorwärts!

Weder Flüsse noch Sümpfe sind im Wege,
steht doch jedes Gewässer hartgefroren.
Dort, wo ängstlich der Bauer jüngst im Kahn fuhr,
stampft er dreist mit den schweren Füßen, spottet
übermütig der eisenstarren Wellen.
Auf denn, Freunde, so schnell wie möglich vorwärts!

So geschwinde enteilt auf rascher Strömung
nicht der Kahn mit beschwingten Ruderblättern,
auch nicht wenn sich der Westwind sanft herandrängt,
die gekräuselten Wasser rötend, wie die
Steppenpferde den leichten Schlitten ziehen.
Auf denn, Freunde, so schnell wie möglich vorwärts!

Heiße Quellen, so lebt denn wohl, die keine
scharfen Schwefelgerüche lästig machen,
deren blitzende Wellen aber unsern
Augen, da sie Alaun enthalten, wohltun,
ohne unsere Nasen zu verärgern.
Auf denn, Freunde, so schnell wie möglich vorwärts!

Du auch, Bibliothek, leb wohl, du botest
uns so manche berühmte Schrift der Alten,
die die Sorge Apolls bewahrt. Es lieben
den kastalischen Hain nicht tiefer, die den
Dichtern göttlichen Beistand leihn - die Musen.
Auf denn, Freunde, so schnell wie möglich vorwärts!

Búcsúzom töletek, királyi szobrok,
A tűz sem foghatott ki rajtatok s a
Nehéz romok sem roppantottak össze,
Mikor vad lángok perzselték a várat
s a füstfelhőtől elborult az égbolt,
Fel hát az útra, társaim, siessünk!

S te is lovas király, rőt vértzetben,
Ki roppant bárdot markolsz harcrakészen,
Kinek márványövezte síri szobrát
Kiverte egykor gyöngyöző verejték,
Szent László, oltalmazz s te légy vezérünk:
Fel hát az útra, társaim, siessünk!

Mikor a táborban megbetegedett

Táborozom költő létemre s nem remegek, ha
Gyors paripán száguld és nyilat ont a pogány;
Más rémít: ártalmas láz fene lángja emészt el,
Kardnál metszőbb tűz marja, fogyasztja tüdöm.
Hogyha talán élsz még, hosszan kínlódj, Prometheus,
Sírban mázsás kő nyomja a csontjaidat,
Mert te vagy emberi fajtánk legfőbb bajkeverője.
Vétked lett valahány rút nyavalyánknak oka.
Nem sorvasztották azelőtt járványok a testet,
Nem volt sápkór és fojtogató köhögés;
Akkor még vadonok csendjében élt a halandó,
S meg nem támadták erdei dúvadak őt;
Fákon lelt eledelt, italát kristálypatak adta,
Otthona barlang volt és nyoszolyája a gyep.
Senki se sajtolt még gyógyírt a növény-gyökerekből,
Senki se gyűjtött még gyógyerejű füveket;
Sebre kenőcsöt nem kentek, nem vágta ki akkor

Lebt auch wohl denn, ihr goldnen Königsbilder,
die das gottlose Feuer nicht verbrannte,
die die stürzenden Trümmer nicht versehrten,
als sich Flammen der Burg bemächtigt hatten
und die Asche den Himmel schwarz verhüllte.
Auf denn, Freunde, so schnell wie möglich vorwärts!

Du im rötlichen Glanz der Waffen aber,
dessen Rechte die Streitaxt schwingt, aus dessen
reich von Säulen geziertem Grabmal uns dein
Schweiß als flüssiger Nektar sickert, Ritter,
segne unseren Weg nach altem Brauche!
Auf denn, Freunde, so schnell wie möglich vorwärts! (*Volker Ebersbach*)

Als er im Feldlager krank darniederlag

Ich, ein Dichter, ziehe ins Feld, und mich schrecken nicht Spieße
noch der barbarische Feind auf galoppierendem Pferd,
sondern ich wälze mich unter der Glut eines schrecklichen Fiebers.
Schmerzhafter noch als ein Schwert wühlt mir die Hitze im Leib.
Lebst du, Prometheus, so bleibe voll Bitterkeit lange dein Leben!
Bist du gestorben, ein Fels laste auf deinem Gebein!
Du bist der Grund für die vielen Gebrechen des Menschengeschlechtes,
du hast die Schuld, wenn uns tödliche Krankheit befällt.
Vormals schüttelten keinerlei Krankheiten unsere Körper;
Blässe und Abmagerung gab es nicht, auch keinen Schmerz.
Damals bevölkerten Menschen in Scharen die Wildnis der Wälder,
streiften auch unverletzt durch das gebirgige Land.
Speise gewährten die Bäume, die Flüsse gaben zu trinken,
Höhlen dienten als Haus, weich war das Lager aus Gras.
Niemand bemühte sich, daraus verschiedene Säfte zu pressen.
Keine erfahrene Hand öffnete noch ein Geschwür.
Schiffe wurden noch nicht mit duftenden Waren beladen,

Hozzáértő kéz még a lobos kelevényt;
 Nem járták az arab kikötőket még a hajók s nem
 Hoztak a tengeren át illatozó rakományt.
 Vad, de egészséges volt akkor az élet, a kórok
 Nem kurtították úgysis arasznyi utunk,
 És ha az aggastyán végső órája közelgett,
 Fáradt teste szelíd álom ölébe alélt.
 Ám te ravasz csellel megloptad az ég kupoláján
 Tündöklő napnak mennyei fáklyatüzét;
 Bosszúból a halált s a halált okozó nyavalyákat
 Küldte reánk a dühös, megcsalatott Jupiter.
 Skythia szikláin méltán vagy fogva azóta,
 Láncra veretve örök jégshivatag közepén;
 S mert az egek bosszúálló madarára nyilat lőtt,
 Csúnya hibát követett el maga Herkules is.
 Régi közös bajokon síránkozom én, de miattuk
 Méltó megtorlás sújtja ma bűnömet is.
 Ó, én háborodott, odahagytam az árnyat, a békét,
 Csábítottak a vad harcok, a trombitaszó!
 Kórság, sápadt Félelem és Düh, rút Nyomor, ádáz
 Arcu Vérontás táborozik ma velem,
 És e nehéz életmódhoz túl gyöngye tudómnak
 Hőség, por, zivatar s éji hideg sokat árt.
 Mily jó volt csacsogó csermely partján heverészni
 Hús árnyékot adó tölgy terebélye alatt,
 Válogatott könyvek szépségein elgyönyörödni
 S almát szedni a fák roskatag ágairól.
 Többen mondták már: "Vess számot erőddel is, újonc!
 Mily vészes hevület hajt ide esztelenül?
 Éppúgy festhet Achilles, míg fon a scyrosi rokkán,
 S Herkules izmos két marka között a guzsaly,
 Mint te a szablyáddal, fejedén fényes sisakkoddal,
 S mint jobbodban a nagy dárda kemény fanyele"
 És én mégis vas lábvérttel öveztem a lábam,
 Bölcs intelmük elől eldugaszolva fülem,

Niemand brauchte der Wurzeln verborgene Heilkraft zu kennen;
 Pflanzen mit heilsamem Laub wurden noch nirgends gerupft.
 wie sie das Rote Meer an seinen Küsten erzeugt.
 Einfach, aber gesund war das Leben. Die zehrende Schwindsucht
 setzte dem Lauf des Geschicks kein überraschendes Ziel.
 Sondern erst spät, in beträchtlichem Alter, zur richtigen Stunde
 hat ein friedlicher Schlaf kraftlose Glieder erlöst.
 Kaum aber hattest dem himmlischen Feuer der strahlenden Sonne
 du ein paar Funken geraubt und auf die Erde gebracht,
 kam auch der Tod, und Jupiters Zorn verteilte die Gründe
 für den Tod in der Welt: So war die Tücke gerächt.
 Also warst du mit Recht an den skythischen Felsen geschmiedet,
 der mit ewigem Schnee ragt in die Eisregion.
 Und etwas weniger Rühmliches als den Schuß, der den grausam
 strafenden Vogel traf, tat der Alkide wohl kaum.
 Aber zu Unrecht beklag ich die Vorzeit, die allen gemein ist.
 Für meine eigene Schuld habe ich diesmal gebüßt.
 O ich dreifacher Tor, der ich Muße und Frieden zurückließ
 und dem Trompetensignal folgte, dem schrecklichen Krieg!
 Hier regiert Mühsal, erbleichende Furcht und der häßliche Mangel,
 Wut und gewaltsamer Tod mit dem ergrimten Gesicht.
 Zweifellos schaden die Sonne, die Luft, der Staub und der Regen
 meiner empfindlichen Brust, welche Strapazen nicht kennt.
 O wieviel schöner wars, unter schattigen Eichen zu liegen,
 wo eines sprudelnden Quells leises Geplätscher ertönt,
 und seinen Geist mit diesem und jenem Buch zu ergötzen,
 Äpfel zu pflücken manchmal von einem knorrigen Baum!
 Manch einer hat mich gewarnt: "Was reitet dich da für ein Wahnsinn?
 Neuling, wo zieht es dich hin? Prüf dich erst, ob du es schaffst!
 So wie auf Skyros die Wolle Achill als Versteck sich geziemte
 oder sich lydisches Garn schickte in Herkules' Faust,
 steht dir das Schwert an der Hüfte, der funkelnde Helm auf dem Kopfe,
 in deine rechte Hand paßt so der eschene Speer."
 Doch ich verschloß meine Ohren verstockt der mahnenden Wahrheit,
 legte den Waden sogleich eiserne Beinschienen an,

S testem olasz földön vert páncéllal borítottam,
 Vértben vért ellen vívni vitéz viadalt.
 Most élvezhetem azt, mire oly makacsul törekedtem,
 Hős haditetteimért itt a magas jutalom.
 Írok s érzem eközben a lázrohamot közeledni,
 Dermesztő fagya már terjed a tagjaimon.
 Kékül már ajakam, híg nedv csöpög orrlyukaimból
 És hallom vacogón összeverődni fogam.
 Ujjhegyeim s lábujjaim is már eljegesedtek,
 Olykor szinte megáll, majd szaporáz ütörem.
 Födjétek, szolgák, remegő testem takarókkal,
 Bár azokat később sorra a földre dobom,
 Mert már szinte kigyúlok a hőtől, mint az a fáklya,
 Mely kénhez közelít, s lángja magasra lobog.
 És ez a lopva növekvő láng nem huny ki azonnal,
 Mint az a másik, amely falja a száraz avar;
 Ez makacsul pusztít idebenn nyomorult kebelemben:
 Vidd a meleg takarót, vidd a pokolba, fiú!
 Mely isten zúdítja reám, ó, Etna, a lávád?
 Tán ereimben forr lánghabod, ó, Phlegeton?
 Jaj nekem, égek! Látogatóm, adj hús vizet innom,
 Tengert árasz rám, oltani lángjaimat!
 Pactolus, Hermus, Tajo, ma aranyporotoknál
 Egy korty hús folyadék százszor előbbrevaló.
 Nessusnak vértől csepegő ingével a testén
 Herkules égett így egykor az Oyta hegyén.
 Mily bűn hozta, könyörtelen istenek, árva fejemre
 Bosszutokat? Mi lehet bennem a gyűlöletes?
 Bűntessétek a bűnt, hadd vesszen a gyilkos, a rabló
 S templomfosztogató, hisz van ilyen sok ezer.
 Phoebus papja vagyok, s dalaim még szárnyra se keltek,
 Óvjátok legalább addig az életemet.
 Sok versem van, amely végső csiszolásra szorul még,
 Sok versem töredék lesz, ha be nem fejezem.
 Méltó lennék élni, tudom, csak hatna reátok

wollte auch nur noch im feuergehärteten Harnisch stolzieren,
 wollte gepanzert nur gegen Gepanzerte ziehn.
 Also ernte ich das, was ich säte, erhalte den rechten
 Sold für Soldatendienst, den ich mir selber gewünscht.
 Während ich spreche, beschleicht allmählich Kälte die Glieder,
 und eine neue Kolik kündigt sich damit schon an.
 Schon sind die Lippen sehr blau, und die Nase beginnt mir zu tropfen.
 Strecke ich mich im Bett, knarren die schlotternden Knie.
 Tief in Füßen und Händen sitzt mir die eisige Kälte.
 Weitaus stärker als sonst schlägt in der Ader der Puls.
 Diener, bedeckt meine zitternden Glieder mit wärmenden Hüllen!
 Aber nach kurzer Zeit nehmt sie mir rasch wieder fort!
 Denn alsbald überkommt mich von innen die lodernde Hitze
 so, als hätten mich nun schweiflige Fackeln gestreift.
 Und der sich zuckend verbreitende Brand kommt nicht rasch zum Verlöschen
 wie ein Feuer, das laut prasselt im trockenen Laub,
 sondern er bleibt und frißt sich schier endlos durch Mark und Gebeine.
 Page, die Decke nimm weg! Fort mit dem lästigen Zeug!
 Hat mich ein Gott überwältigt, der feuerspeiende Aetna?
 Nimmt der Phlegethon wohl durch meine Därme den Lauf?
 Wehe, ich brenne! So löscht doch das unaufhörliche Feuer!
 Gib mir Wasser mit Eis, Freund, der du neben mir stehst!
 All das Gold, das Tagus, Pactolus und Hermus verbergen -
 wertloser ist es mir jetzt als ein Schluck Wasser mit Eis!
 So ist voreinst der Tirythier schon im Oeta-Gebirge,
 wund von des Nessus Hemd, auf seinem Grabe verbrannt.
 Grausame Götter! Womit verdiene ich solch eine Marter?
 Oder was könnte es sein, das euch an mir nicht gefällt?
 Haßt ihr Verbrechen, so straft die blutigen Scharen der Räuber,
 und die vom Tempelraub leben, die Tausende, tilgt!
 Mich aber schont bitte, leiste ich Phoebus doch heilige Dienste
 wenigstens, während mein Lied schwebend zum Licht sich erhebt.
 Wohl der letzten Feile bedürfen noch viele Gedichte,
 andre hingegen sind erst bis zur Hälfte gediehn.
 Wenn euch Begabung etwas bedeutet, ein blühendes Alter

Ész és ifjúság, kellemes orca s alak.
 Elkövetett büneim soha nem tagadom, de ha még oly
 Bűnösen éltem is én, becstelenül sohasem.
 Mentsetek engem fel, bármit cselekedtem, a bűnös
 Bánata egyszersmind bűne bocsánata is.
 Hasztalan esdekelek, nem fog megszáni a zordon
 Atropos, és szavaim messze sodorja a szél.
 Érzem, mint közelít a végső pont, hol e testből,
 Napjai fogytával, lelkem is elmenekül.
 Ó, kéklő égbolt, ó, dombok s zöldfüvü rétek!
 Ó, kristálypatakok s zöldbe borult ligetek!
 Együtt távozom innen az édes napsugarakkal
 S mit hagyok emlékül? Jaj, csak a pusztá nevem!
 Ó, hogy a bátyám s jó nővérem messze van innen,
 S nincs, ki lefogja szemem, nincs, aki sírba tegyen!
 Édesanyám, kegyesen bánt véled a sors, neked is jobb,
 Hogy temetésem előtt elragadott a halál.
 Mit tennél, ha tusámat végig kellene nézned,
 Vagy ha a gyászos hír hirtelen érne utól?
 Gyorsan az írotáblámat, mert úgy akarom, hogy
 Lelkem legvégső óhaja álljon azon.
 Drága barátaim, ott ássátok nékem a sírt, hol
 Harmatgyöngyöktől csillog a zöld s buja fű,
 Dúslombú erdők s kies rónák közepette,
 Hol nimfák járják ünnepi táncaikat,
 Ott, hol a lány szellőfuvalom csupa balzsamos illat
 És a dalosmadarak bús dala zeng epedőn.
 S hogy ne boruljon mély feledés rám néma siromban,
 Azt akarom, hogy e vers álljon a sírkövemen:
 Itt nyugszik Janus, kivel ősi Dunánkhöz először
 Jöttek a szent Helikon zöldkoszorús szüzei.
 Ezt a dicsőséget, ó, hagyd meg a holtnak, Irigység;
 Rosszakarát, kíméld hűlt porait legalább

und eine schöne Gestalt, hab ich zu leben verdient.
 Freilich, ich leugne es nicht, ich habe auch böse gehandelt,
 böse; es war aber nie eine entehrende Tat.
 Was es auch ist - kommt die Reue, so sei es vergessen,
 denn wenn einer bereut, meidet er Böses hinfort.
 Beten ist unnütz. Die düstere Atropos läßt sich nicht davon
 rühren, und ohne Erfolg rede ich nur in den Wind.
 Schon erkenne ich nicht mehr, daß andere neben mir leben,
 und von Tag zu Tag schwindet die geistige Kraft.
 Bläue des Himmels! O Hügel, ihr Felder, mit Gräsern bekleidet!
 O du gläserner Quell! Du auch, o grünender Wald!
 Mit dem erquickenden Licht muß ich also euch alle verlassen?
 Bleibt denn am Ende von mir nichts als ein Name zurück?
 Weder mein Bruder noch meine treffliche Schwester ist bei mir,
 drückt mir die Augen zu, wickelt den Leichnam ins Tuch.
 Du bist wahrhaftig bei weitem die Glücklichste, teuerste Mutter,
 da du gestorben bist vor meinem eigenen Tod.
 Denn was tatest du jetzt, wenn du meinen Zustand mitansähest
 oder ganz unverhofft von meinem Unglück erfährst?
 Bringt mir nun möglichst rasch die wächsernen Tafeln, damit ich
 aufsetze, was mein Geist als sein Vermächtnis verfügt.
 Ihr aber setzt dem verstorbenen Freund zum Gedenken ein Grabmal,
 wo sich die Erde im Lenz taufeucht mit Rasen bedeckt,
 in einem laubigen Hain, wo die Gräser auf lieblicher Wiese
 grünen und Nymphen im Chor singen zum wiegenden Tanz,
 wo fortwährend der Westwind milde Lüfte heranträgt,
 zwitschernde Vögel ein Lied singen, das hold mich beklagt.
 Und damit ich nicht unbekannt ruh in der schweigenden Urne,
 werde der folgende Spruch über mein Grabmal gesetzt:
 "Hier liegt Janus. Er hat die bekränzten Musen als Erster
 vom Helikon geholt und an die Donau gebracht."
 Diese Ehre gestatte der Neid denn doch meinem Grabe.
 Denn für die Mißgunst sind Gräber kein schicklicher Ort. (*Volker
 Ebersbach*)

2. Renaissance und Manierismus in Ungarn – Die Ausprägung der ungarischen Lyrik

Bálint Balassi (1554–1591)

(39) *Hogy Júliára talála, így köszöne neki*

Ez világ sem kell már nékem
Nálad nélkül, szép szerelmem,
Ki állasz most énmellettem;
Egészséggel, édes lelkem!

Én bús szívem vidámsága,
Lelkem édes kívánsága,
Te vagy minden boldogsága,
Véled Isten áldomása.

Én drágalátos palotám,
Jó illatú, piros rózsám,
Gyönyörű szép kis violám,
Élj sokáig, szép Juliám!

Feltámada napom fénye,
Szemüldek fekete széne,
Két szemem világos fénye,
Élj, élj, életem reménye!

Szerelmedben meggyúlt szívem
Csak tégedet óhajt lelkem,
Én szívem, lelkem, szerelmem,
Idvöz légy, én fejedelmem!

Als er seiner Julia begegnet, begrüßt er sie also

Ich brauche sie nicht, diese Welt,
wenn Julien sie nicht enthält,
die jetzt sich so zu mir gesellt,
in Liebe, die mir so gefällt,

du machst aus Trauer Fröhlichkeit,
Begierde macht die Seele weit
nach dir. Du bist Glückseligkeit,
in dir ist Gott zu jeder Zeit.

Mein teures, wunderschönes Haus!
Du strömst den Duft von Rosen aus,
mein Nelken- und Levkojenstrauß,
o Julia! Mein Augenschmaus!

Du meine Sonne, Licht und Glanz!
Dein schwarzer Augenbrauenkranz,
mein größter Schatz, du mein Byzanz!
Des Lebens Hoffnung bist du ganz.

Nach deiner Liebe brennt mein Herz,
die Seele krank von Sehnsuchtsschmerz,
die Liebe trägt mich himmelwärts,
du Göttin, in der Schönheit Erz.

Juliámra hogy találék,
Örömben így köszénék,
Térdet-fejet néki hajték,
Kin ő csak elmosolyodék.

*(47)Item inventio poetica. Az ő szerelmének örök és maradandó
voltáról*

Idővel paloták, házak, erős várak,
városok elromolnak,
Nagy erő, vasztagság, sok kincs, nagy gazdagság
idővel mind elmúlnak,
Tavaszi szép rózsák, liliom, violák
idővel mind elhullnak,

Királyi méltóság, tisztesség, nagy jószág
idővel mind elvésznek,
Nagy kövek hamuvá s hamu kősziklává
nagy idővel lehetnek,
Jó hírnév, dicsőség, angyali nagy szépség
idővel porrá lésznek.

Még az föld is elagg, hegyek fogyatkoznak,
idővel tenger apad,
Az ég is béborul, fényes nap setétül,
mindennek vége szakad,
Márvánkőben metszett írás kopik, veszhet,
egy helyiben más támad.
Meglágyul keménség, megszűnik irigység,
jóra fordul gyűlölség,

Als ich schön Julia hab erblickt,
ich diesen Gruß an sie geschickt.
Da stand ich, Kopf und Knie geknickt -
sie lächelt' nur, hat kaum genickt. (*Heinz Kahlau*)

Über die Ewigkeit und Unvergänglichkeit seiner Liebe

Zeit zerbricht Paläste, Häuser, Burgen, Feste,
Städte rafft die Zeit dahin.
Reichtum, große Werke, Mut und stolze Stärke
Sind ohn Dauer und Gewinn.
Auch des Frühlings Rosen, Lilien und Mimosen
Müssen mit der Zeit verblühen.

Königliche Würde, großer Güter Bürde,
Alles wird der Zeiten Raub.
Asche wird zum Berge, Berge werden Zwerge,
Denn die Zeit ist stumm und taub.
Ruhm und Ruf und Reinheit, Liebreiz, Engelsfeinheit
Werden mit der Zeit zu Staub.

Erde, sie wird älter, ihre Glut auch kälter,
Mit der Zeit verebbt das Meer.
Nach den Sonnentagen wird uns Kälte schlagen,
Eins kommt aus dem andern her.
Und des Regens Weinen tilgt die Schrift aus Steinen -
Was da war, das ist nicht mehr.
Weich wird Hart besiegen, Neid und Haß verfliegen,
Unglück wird zu Glück gewendt.

Istentúl mindenben adatott idővel
változás s bizonyos vég,
Csak én szerelmemnek, mint Pokol tüzének
nincs vége, mert égten-ég.

Véghetetlen voltát, semmi változását
szerelmemnek hogy látnám,
Kiben Juliátúl, mint Lázár ujjátúl,
könnyebbségemet várnám,
Ezeket úgy írák, és az többi után
Juliának ajánlám.

*(58) Videns Juliam nec oratione nec ratione in sui amorem inflammari
posse, questubus miser caelum, terras et Maria implet, pollicens
indignabundusse nullum Carmen Juliae gratia deinceps cantaturum*

[azon nótára]

Óh, nagy kerek kék ég, dicsőség, fényesség,
csillagok palotája,
Szép zölddel béborult, virágokkal újult
jó illatú föld tája,
Csudákat nevelő, gályákat viselő
nagy tenger morotvája!

Mi haszon énnékem hegyeken-völgyeken
bujdosva nyavalyognom,
Szörnyű havasokon fene párdúc módon

Wir sind Gott in allem mit der Zeit verfallen,
Alles findet einst sein End.
Aber meine Liebe Noch in Höllen bliebe,
Weil sie selbst mit Flammen brennt.

Gegen Liebe streiten nur Unendlichkeiten,
Seit ich meine Julia sah.
Und nur ihre Hände löschen meine Brände,
Keine Heilung fand ich da.
Hoffend, mich zu heilen, schrieb ich diese Zeilen,
Nur für meine Julia. (*Heinz Kahlau*)

*Zur Einsicht gelangt, Julia weder durch Bitten,
noch durch Sitten zur Liebe zu sich entflammen
zu können, bestürmte der Ärmste den Himmel,
die Erde und die Meere mit seinen Klagen*

Hohes Himmelszelt, herrlich weite Welt,
ein Palast der hellen Sterne.
Frisches Grün, das lacht, bunter Blumen Pracht,
Landschaft voller Duft und Wärme.
Weit und wunderbar, nie der Schiffe bar
ist des Meeresspiegels Ferne.

Wer gebietet mir, wie ein wildes Tier
elend mich zu plagen, schinden,
daß in Sumpf und Wald mich versteckt ich halt,

kietlenben bolyognom,
Tövis közt bokorban, sok esőben, hóban
holtig csak nyomorognom?

Medvéknek barlangit, vadak lakóhelyit
mi haszon, hogy béjárom?
Emberek nem lakta földön ily régolta
mi jutalmamat várom?
Ha mindenütt éget szerelem éngemet,
mind búm, kínom csak károm.

Sokszor vadászással, szép madarászással
én mind csak azon voltam,
Hogy nagy szerelmemet, ki forral éngemet,
Szívemben mint megoltsam,
De semmit nem nyertem véle, sőt vesztettem,
mert inkább égtem, gyúltam.

Mert valahol járok s valamit csinálok,
elmémbe mind ott forog
Julia szép képe, gyönyörű beszéde,
lelkem érte forr, buzog,
Valahová nézek, úgy tetszik szememnek,
hogy mind előttem mozog.

Noha felmetszette szívem közepette
Cupido néki képét
Gyémánt szép bötükkel maga két kezével,
de mégis szép személyét
Nézni elűz éngem, noha nyilván érzem,
hogy csak vallom gyötrelmét

Más kegyes is éngem szeret, de én őt nem,
noha követ nagy híven,
Azért, mert az Isten, csodául nagy bölcsen,

ausgeliefert Stürmen, Winden.
Ein gejagter Leu, der geängstigt, scheu
sich durch Dorn und Busch muß winden.

Gegen Wolf und Bär setzen mich zur Wehr -
soll das sein mein ganzes Streben?
Wo ich immer bin, kein Mensch kommt je hin,
solchen Lohn zollt mir das Leben?
Mich trifft, wo ich weil, stets der Liebe Pfeil,
läßt den Schmerz mich neu erleben.

Vogelstellen, Jagd, was mir sonst behagt,
kann die Zeit mir nicht ausfüllen,
wenn mir Liebesleid frißt im Eingeweid,
kann nichts meine Sehnsucht stillen.
Denn der Brand hier drin, wahrlich kein Gewinn,
schürt die Glut statt sie zu kühlen.

Wo ich immer bleib, was ich immer treib,
hab ich doch nur sie im Sinne.
Wie ein fernes Licht seh ich ihr Gesicht,
das neu anfacht meine Minne.
Wo ich geh und steh, fühl ich Julias Näh;
wähn zu hören ihre Stimme.

Tief in meine Brust hat er's wohl gewußt,
ihre Züge einzuprägen:
Lettern aus Demant schnitt Cupidos Hand,
doch er tat es nicht zum Segen.
Doppelt tuts jetzt weh, da ich sie nicht seh,
wandernd hier auf wilden Wegen.

Manche Frau im Land bot mir ihre Hand,
doch ich bin stets ausgewichen.
Keine mir genügt, Gott hats so gefügt:

csak Juliára éppen
Minden nagy szépséget e földön úgy szerzett,
hogy senki szebb ne légyen.

Óh, énreám dihüdt, elvesztemre esküdt
igen hamis szerelem!
Miért nem holdultatsz meg annak, kit jártatsz
utánam szerelmesen?
S mire kedvem ellen gyútasz ahhoz éngem,
aki megnyerhetetlen?

De te törvényidnek, noha csak vesztenek,
kételen kell engednem,
Zsámolyul vetettél, rabjává ejtettél
mert Juliának éngem,
Kínját, hiszem csoda, hogy mintha jó volna,
oly örömet viselem.

Mint az leppentőcske gyertyaláng közibe
magát akartva üti,
Nem gondolván véle, hogy gyertyaláng heve
meg is égeti, süti,
Szívem is ekképpen Julia szenében
magát örömet fűti.

Hatalmas szemei, haragos beszédi
éngem noha vesztenek,
De minden szépségnél, minden szerelemnél
mégis inkább tetszenek,
Rajta esik, hal, vész lelkem, s csak az nehéz,
hogy tart számkivetettnek.

daß, mit Julia verglichen,
jeder Stern verbleicht, jede Frau wiegt leicht,
wird von Julia ausgestrichen.

Oh, mit böser Sucht hast du mich verflucht,
falsche Himmelsmacht du, Liebe,
daß ich keiner Frau, die sich bietet, trau,
wenn sie noch so treu mir bliebe.
Warum nur allein kanns die eine sein,
die mißachtet meine Triebe.

Doch deinem Gebot, wär es auch mein Tod,
muß auch ich mich fügen eben.
Warfst mich hin zum Knecht, Fußbank ohne Recht,
ihr, der Herrin, hin fürs Leben.
Und ich trag die Qual gern wie einen Strahl,
der mir Hoffnung könnte geben.

Wie die Mücken dumm um das Licht herum
sicher ins Verderben rennen,
knapp bis an den Rand scheun sie nicht den Brand,
obgleich die Gefahr sie kennen.
Julia, heißes Erz, zieht so an mein Herz,
das sich wissend läßt verbrennen.

Stimme, Augen, Haar, alles birgt Gefahr,
oh, ich weiß, was sie bedeuten.
Dennoch keine Pracht, keine Zaubermacht
könnte jemals mich verleiten:
Ihr verfallen bleib meine Seel, mein Leib -
wollt sie mich nur bei sich leiden!

De ám akár medgyen vélem bár szerelem,
szabad legyen már véle,
Csak hogy ezt engedje kínom érdemébe,
hogy amint felmetszette
Juliát szívemben, szinte úgy versemben
is tessék meg szép képe.

Hideg lévén kívől, égvén penig belől
Julia szerelmétül,
Jó hamar lovakért járván Erdély földét
nem nagy fáradság nélkül,
Ezt öszverendelém, többé nem említvén
Juliát immár versül.

Ez az Juliáról szerzett énekeknek a vége

(61) Egy katonaének, in laudem confiniorum

az "Csak búbánat" nótájára

Vitézek, mi lehet ez széles föld felett
szebb dolog az végeknél?
Holott kikeletkor az sok szép madár szól,
kivel ember ugyan él;
Mező jó illatot, az ég szép harmatot
ád, ki kedves mindennél.

Ellenség hírére vitézeknek szíve
gyakorta ott felbuzdul,
Sőt azon kívül is, csak jó kedvéből is
vitéz próbálni indul,

Doch ich schweige nun, laß die Klagen ruhn,
nein, kein Zwang mehr, keine Lüge.
Nur den einen Lohn lasse sie mir schon:
daß in Verse ich einfüge,
was tief eingeritzt mir im Herzen sitzt:
Julias wunderschöne Züge.

Draußen ist es kalt, doch Liebesgewalt
kann noch Brand in mir entfachen.
Während hier im Land ich nach Rössern fahnd
mit viel Müh bei den Walachen,
schrieb ich dies Gedicht. Nochmals tu ich's nicht:
Will kein Julia-Lied mehr machen.

Dieses ist das letzte der Julia-Lieder. (Géza Engl)

Lob der Grenzhüter

Recken hoch zu Pferde, gibt es auf der Erde
größres Glück als Burg und Feld?
Schallt zu Frühlingszeiten sang durch alle Weiten,
nirgends ist so schön die Welt.
Wiesen spenden Düfte, milden Tau die Lüfte -
oh, wie gut das euch gefällt!

Wenn sich Feinde melden, schwillt die Brust den Helden,
allzeit sind sie kampfbereit.
Hält der Türk sich stille, ist es oft ihr Wille,
anzuzetteln einen Streit,

Holott sebesedik, öl, fog, vitézkedik,
homlokán vér lecsordul.

Veres zászlók alatt lobogós kopiát
vitézek ott viselik,
Roppant sereg előtt távol az sík mezőt
széllyel nyargalják, nézik;
Az párducká pákkal, fényes sisakokkal,
forgókkal szép mindenik.

Jó szerecsen lovak alattok ugrálnak,
hogyha trombita riadt,
Köztök ki strázsát áll, ki lováról leszáll,
nyugszik reggel, hol virradt,
Midőn éjten-éjjel csataviseléssel
mindenik lankadt s fáradt.

Az jó hírért, névért s az szép tisztességért
ők mindent hátra hadnak,
Emberségről példát, vitézségről formát
mindeneknek ők adnak,
Midőn, mint jó rárók, mezőn széllyel járók,
vagdalkoznak, futtatnak.

Ellenséget látván örömmel kiáltván
ők kopiákat törnek,
S ha súlyosan vagon az dolog harcokon,
szólfátlan megtérnek,
Sok vérben fertezvé arcul reá térvén
űzöt sokszor megvernek.

Az nagy széles mező, az szép liget, erdő
sétáló palotájok,
Az utaknak lese, kemény harcok helye

um, bedeckt mit Wunden, Arm und Bein verbunden,
heimzubringen Fang und Beut'.

Fahnen auf den Schanzen, Wimpel an den Lanzen
wehn im Morgenwinde kühn.
Die da harren beim Trosse, sehn die vielen Rosse
sprengen übers weite Grün,
Helme blinken mächtig, Pantherfelle prächtig,
wie der Sturmwind ziehn sie hin.

Rosse, edle Mohren, spitzen gleich die Ohren,
wenn Drommetenruf erschallt.
Wer heut nicht muß wachen, kann sich's leichter machen,
aus dem Sattel steigen bald.
Kann sich schlafen legen, guter Ruhe pflegen,
müde von der Schlacht Gewalt.

Um des Ruhmes wegen, Ehre einzulegen,
ist für sie der höchste Lohn.
Tapferkeit im Kriege, Edelmut im Siege -
Maß gebt ihr der Welt davon.
Sprengen von den Hügeln, wie auf Adlersflügeln,
stoßen zu und wenden schon.

Feinde zu erblicken, ist für sie Entzücken,
Lanzen brechen in der Schlacht.
Ist der Feind zu mächtig, ziehn sie sich bedächtig
aus den Kampfgetümmel sacht.
Folgt der Türk am Fuße, zahlt die blutige Buße,
er, der zugriff unbedacht.

Auen, weite Felder, Wiesen, dichte Wälder,
lieben sie zum Jagen sehr.
Hinter Büschen, Mauern Feinden aufzulauern

tanuló oskolájok,
Csatán való éhség, szomjúság, nagy hévség
s fáradság mulatságok.

Az éles szablyákban örvendeznek méltán,
mert ők fejeket szednek,
Viadalhelyeken véresen, sebesen,
halva sokan feküsznek,
Sok vad s madár gyomra gyakran koporsója
vitézül holt testeknek.

Óh, végbelieknek, ifjú vitézeknek
dicséretes serege!
Kiknek ez világon szerteszerént vagyon
mindeneknél jó neve,
Mint sok fát gyümölcscsel, sok jó szerencsével
áldjon Isten mezőkbe!

(66) *Valedicit patriae, anicis iisque omnibus quae habuit carissima*

ad notam: "Minden állat dicsér, Úr Isten tégedet" etc.

Óh, én édes hazám, te jó Magyarország,
Ki keresztyénségnek viseled paizsát,
Viselsz pogány vérrel festett éles szablyát,
Vitézlő oskola, immár Isten hozzád!

Egriek, vitézek, végeknek tüköri,
Kiknek vitézségét minden föld beszél,
Régi vitézséghez dolgotokot veti,
Istennek ajánlva légyetek immár ti!

ist für Junker gute Lehr.
Hitze, leerer Magen, läßt sie nicht verzagen,
sie ertragen das und mehr.

Wenn sie gute Klingen, scharfe Säbel schwingen,
spürt's am Kopf die Türkenbrut.
Doch vergießt, erstochen, erschlagen und zerbrochen,
mancher auf dem Feld sein Blut.
Bleibt dort unbegraben er, ein Fraß der Raben,
der auszog mit frohem Mut.

Recken, oh, ihr Jungen, Lob sei euch gesungen,
eurer edlen, wackern Schar.
Euch, stets auf dem Posten, rühmen Westen, Osten,
weltbekannt seid ihr fürwahr.
Wie die Saat der Regen laß des Himmels Segen
euch gedeihen immerdar. (*Géza Engl*)

Abschied von der Heimat

O geliebte Heimat, teures Ungarland!
Schild der Christenheit in starker, sichrer Hand!
Wehrst mit blutigem Schwert den anstürmenden Heiden -,
leb wohl, Heldenschule, ich muß von dir scheiden.

Stolze Burg, mein Eger, hell leuchtender Stern!
Deine Helden sind gepriesen nah und fern,
ihre Taten, würdig unsrer Ahnen, strahlen -
seid begrüßt mir, Freunde, noch zu vielen Malen

Ti is, rárószárnyon járó hamar lovak,
Azkiknek hátokon az jó vitéz ifjak
Gyakorta kergetnek, s hol penig szaladnak,
Adassék egészség már mindnyájatoknak!

Fényes sok szép szerszám, vitézlő nagy szépség,
Katonatalálmány, újforma ékesség,
Seregben tündöklő és fénlő frissesség,
Éntülem s Istentül légyen már békesség!

Sok jó vitéz legény, kiket felemeltem,
S kikkel sok jót tettem, tartottam, neveltem,
Maradjon nálatok jó emlékezetem,
Jusson eszetekbe jótétemről nevem!

Vitéz próba helye, kiterjedt sík mező,
S fákkal, kősziklával bővös hegy, völgy, erdő,
Kit az sok csata jár, s jószerencse leső,
Légyen Isten hozzád, sok vitézt legelő!

Igaz atyámfia s meghitt jóbarátim,
Kiknél nyilván vadnak keserves bánatim,
Ti jutván eszembe hullnak sok könnyeim,
Már Isten hozzátok, jó vitéz rokonim!

Ti is, angyalképet mutató szép szüzek
És szemmel öldöklő örvendetes menyek,
Kik hol vesztettetek, s hol élesztettetek,
Isten s jó szerelem maradjon véletek!

Sőt te is, óh, én szerelmes ellenségem,
Hozzám háládatlan, kegyetlen szerelmem,
Ki érdemem - - - - -
- - - - -

Auch ihr, edlen Rosse, schneller als der Wind,
und die Reiter, die noch viel berühmter sind,
die euch meist zum Jagen, nicht zur Flucht verwenden,
euer Wohlergehen lasse Gott nie enden.

Schöne, blanke Waffen, glänzendes Geschirr,
Kriegerfindigkeiten, neuer Formen Zier,
kecke, schmucke Jugend, froh, gesund, zufrieden -,
Gott gewähr, was ich euch wünsche, Glück und Frieden.

Viele brave Burschen, die ich ausgewählt,
habe euch erzogen, hartgeprüft, gestählt.
Aus der Ferne kann ich euch nicht weiter lenken -,
so behaltet mich in freundlichem Gedenken.

Stätten vieler Proben, weites, ebnes Feld,
zauberhafter Berg, von Wald und Fels umstellt,
Walplatz, wo sich manche stolze Siege holen,
oder auch den Tod -, nun lebt wohl, Gott befohlen.

Anverwandte, Freunde, die ihr mich nun mißt,
die ihr auch von meinen schweren Sorgen wißt,
euer ich gedenke, und die Tränen fließen -,
euer ist mein Herzschlag mit den letzten Grüßen.

Engelhafte Jungfrau, wie seid ihr mir teuer,
auch ihr edlen Damen, deren Blick wie Feuer,
habt mich wohlgelitten, dann wieder gemieden -,
Glück und gute Liebe seien euch beschieden.

Du auch, Vielgeliebte, mir der höchste Wert,
grausam Undankbare, die ich heiß begehrt,
hast mich nicht - - - - -
- - - - -

Ti pedig, szerzettem átkozott sok versek,
Bűnül kik egyebet nékem nem nyertetek,
Tűzben mind fejenként égjétek, vesszettek,
Mert haszontalanok, jót nem érdemletek.

(4) Kiben az Célia feredésének módját írja meg

Csudálván egy ferdőt, ki felette nagy gözt
magában eresztene,
Ferdős okát mondja: Ez - úgymond - nem csuda,
mert Célia ül benne,
Kinek mezítelen testére szerelem
gerjedvén, füstí menne.

Mint az kevély páva verőfényen hogyha
kiterjeszti sátorát,
Mint égen szivárván sok színben horgadván
jelent esőre órát,
Célia oly frissen, újforma sok színben
mégyen táncban szaporát.

Mint nap szép homállyal fejr felhő által
verőfényét terjeszti,
Oly gyenge világgal vékony fátyol által
haja színét ereszti
Célia befedvén, s mellyén tündökölvén
drága gyémántkereszti.

Támadtakor napnak, mint holdnak, csillagnak
hogy enyészik világa,
Úgy menyek-szüzeknek, mint az szép füveknek,
vész szépsége virága,

Und ihr, meine Verse, seid verdammt, verflucht,
brachtet Kummer dem, der Glück bei euch gesucht.
Ein unnütz Gerümpel, alle ihr zusammen,
fort mit euch ins Feuer, seid ein Fraß der Flammen. (*Géza Engl*)

Coelia im Bade

Wer macht denn beim Baden solchen Rauch und Schwaden? Bademeister
sagt den Grund:
Coelia saß gerade nackt im warmen Bade.
Und es währte keine Stund,
bis ihr Leib, der nackte, solchen Brand entfachte,
davon raucht es in der Rund...

Wie der Pfau zum Rade stellt die Federn grade,
wenn er prahlt mit seinem Schweif,
wie der Regenbogen, übers Tal gezogen,
ausspannt seinen bunten Reif,
so erscheint beim Tanze Coelia stolz im Glanze
wie ein prächtiger Farbestreif.

Süßer ist die Wonne, wenn das Licht der Sonne
sich durch Wolken bietet dar.
Wärmer ist sein Feuer, wenn durch einen Schleier
schimmert Coelias goldnes Haar.
Unverhüllt alleine leuchten Edelsteine
auf der Brust ihr wunderbar.

Vor der Sonne bängen, wenn sie aufgegangen,
Mond und Sterne um ihr Licht.
So die Mädchen, Frauen, sonst hübsch anzuschauen,
werden blasser im Gesicht:

Mihent közikben kél Célia, azkinél
égnek nincs szebb csillaga.

(7) Kiben az kesergő Céliáról ír

Mely keserven kiált fülemile, fiát
hogya elszedi pásztor,
Röpes ide-s-tova, kesereg csattogva
bánattal szegény akkor,
Oly keservesképpen Célia, s oly szépen
sírt öccse halálakor.

Mint tavasz harmatja, reggel ha áztatja
szépen jól nem nyílt rózsát,
Mert gyenge harmattúl tisztul s ugyan újul,
kiterjeszti pirosát,
Célia szinte oly, hogya szeméből foly
könyve s mossa orcáját.

Mint szép liliomszál, ha félbemetszve áll,
fejét földhöz bocsátja,
Úgy Célia feje vagyon lefigesztve,
mert vagyon nagy bánatja,
Drágalátos könyve hull, mint gyöngy, görögve,
vagy mint tavasz harmatja.

Coelia erreichen, sich mit ihr vergleichen
wagt die Allerschönste nicht. (*Géza Engl*)

Gedicht, in dem er über die klagende Coelia schreibt

Raubt man ihr die Jungen, klagt mit tausend Zungen
Nachtigall in höchster Not,
flattert immer wieder jammernd auf und nieder,
abzuwehren, was ihr droht.
Von so süßem Schauer war auch Coelias Trauer
bei des jungen Bruders Tod.

Wie der Tau der Frühe, daß sie voll erblühe,
die geschloßne Rose küßt,
daß sie sich erlabe an des Himmels Gabe,
bis ihr Kelch entfaltet ist,
so erfüllt von Sehnen sind auch Coelias Tränen,
wenn das Aug ihr überfließt.

Wie der Lilienstengel, sterbend wie ein Engel,
still sein Haupt zur Erde neigt,
wenn ihn Hände knicken, so ist Coelias Rücken
tief von ihrem Schmerz gebeugt.
Ihrer Tränen Regen perlt in reichem Segen,
klar, wie Frühlingstau sich zeigt. (*Annemarie Boestroem*)

Adj már csendességet

Adj már csendességet, lelki békességet,
mennybéli Úr!
Bujdosó elmémet ódd bútól szívemet,
kit sok kín fúr!

Sok ideje immár, hogy lelkem szomjan vár
mentségére,
Őrizd, ne hadd, ébreszd, haragod ne gerjeszd
vesztségére!

Nem kicsiny munkával, fiad halálával
váltottál meg,
Kinek érdeméért most is szükségemet
teljesíts meg!

Irgalmad nagysága, nem vétkem rútsága
feljebb való,
Irgalmad végtelen, de bűnöm éktelen
s romlást valló.

Jóvoltod változást, gazdagságod fogyást
ereszthet-é?
Éngem, te szolgálodat, mint régen sokakat,
ébreszthet-é?

Nem kell kételkednem, sőt jól reménlenem
ígéd szerint,
Megadod kedvesen, mit ígérsz kegyesen
hitem szerint,

Nyisd fel hát karodnak, szentséges markodnak
áldott zárját,

Schenke mir den Frieden...

Schenke mir den Frieden, laß mich ruhn hienieden,
himmlischer Herr!
Sieh, wie ich mich quäle, mir den Geist, die Seele
nach Dir verzehr.

Oh, es ist schon lange, daß ich nach Dir bange,
himmlischer Born.
Laß mein Herz sich läutern, gegen Dich nie meutern,
spare den Zorn.

Ob des teuren Lohnes, Opfer seines Sohnes
sprach frei uns Gott.
Christi Blutes wegen spend auch jetzt den Segen
mir in der Not.

Du kannst meine Sünden gnädig überwinden
mit deiner Huld.
Denn sie ist unendlich, sieht nicht drauf wie schändlich
all meine Schuld.

Und wenn Deine Güte nicht so reich mehr blühte?
Wär es gerecht,
daß der Quell der Labe nichts mehr übrig habe
für Deinen Knecht?

Zweifel sei mir ferne, oh, ich glaub so gerne
ans Unterpfand.
Streck aus Deine Hände und gewähr ein Ende,
wie's im Buch stand.

Herr, Dich mein erbarme, breite aus die Arme,
schließ auf das Tor.

Add meg életemnek, nyomorult fejemnek
letört szárnyát;

Repülvén áldjalak, élvén imádjalak
vétek nélkül,

Kit jól gyakorolván, haljak meg nyugodván,
bú s kín nélkül!

Schenke meinem Leben Flügel zum Erheben,
die es verlor.

Laß mich wieder fliegen und, Dich segnend, siegen,
von Schuld befreit.

Fliegen durch die Weiten, dann beruhigt scheiden
ohn Qual und Leid. (*Géza Engl*)

3. Erneuerungsversuch der Lyrik in der Aufklärungszeit

Batsányi János (1763–1845)

A franciaországi változásokra

Nemzetek, országok! kik rút kelepében
Nyögtök a rabságnak kínos kötelében,
S gyászos koporsóba döntő vas-igátok
Nyakatokról eddig le nem rázhatátok;
Ti is, kiknek vérét a természet kéri,
Hív jobbágyitoknak felszentelt hóhéri!
Jertek, s hogy sorsotok előre nézzétek,
Vigyázó szemetek Párizsra vessétek!

A látó

Vídulj, gyászos elme! megújul a világ,
S előbb, mint e század végső pontjára hág.
Zengj, hárfá! Hallgasson ma minden reája,
Valakinek kedves nemzete s hazája;
S valaki a magyar változó ég alatt
Még a szabadságnak híve s ember maradt.

Ó ti! kiknek szívek örök búa merült,
Ím, reménytek nem várt víg napja felderült;
Ím, az igazságnak terjednek sűgári;
Dőlnek a babona fertelmes oltári,
Melyek a setéség fene bálványának
Annyi századoktól vérrel áradának.

Fanal aus Frankreich

Nationen, Länder! Die ihr fronend alle
Ächzet dumpf als Sklaven in verfluchter Falle,
Die ihr euer Joch, einst aufgedrückt von Bütteln,
Noch nicht konntet von den müden Schultern rütteln,
Und auch ihr, der Völker krongeschmückte Lenker,
Selber bald zum Richtbeil hingezernte Henker,
Kommt! Daß ihr erspähet dräuende Geschicke,
Nach Paris jetzt werfet die gespannten Blicke! (*Claude d'Acy*)

Der Seher (Nachdichtung)

Geist, leg ab die Trauer! Neu ersprieß die Erde!
Würdig jetzt vollendet dies Jahrhundert werde!
Klinge, meine Harfe! In vertrauten Tönen
Sprich zu unsres Volkes treubewährten Söhnen,
Die, selbst wenn der Himmer trüb war den Magyaren,
Freie Menschen blieben, trotzend den Gefahren.

Oh, die ihr in Qualen trostlos wart versunken,
Eurem Harren sprühen unerwartet Funken!
Wie im Morgenglanze strahlt der Wahrheit Sprähre!
Seht des Aberglaubens stürzende Altäre!
Und der Götzen Szepter, eure scharfe Rute,
Fleckig von verspritztem Untertanenblute!

Ama dicső nemzet felkelt im egészen,
Mely a két világnak megváltója lészen,
S melynek már láncoktól szabad vitéz karja
Mutatja, mit tehet egy nép, ha - akarja!
Az ember elnyomott örökös jussait
Délre hozván, porba veri bálványait;
S míg köz ellenségink poklokra süllyeszti,
Hozzánk im! ölelő karjait terjeszti:
"Álljon fel az erkölcs imádandó széki!
Nemzetek, országok, hódoljatok néki!
Uralkodjék köztünk ész, érdem, igazság,
Törvény s egyenlőség, s te, áldott szabadság!"

A föld kerekése megrendül e szóra,
S látja, hogy érkezik a régen várt óra.
A letapodtatott emberi nemzetnek
Csontjaiból épült trónusok reszketnek.
Rémülve szemlélik közelgető sorsok
A vérre sovárgó koronás gyilkosok;
Ők! kiknek még imént százezrek halála
Csak egy intésekben, egy szavokban állá;
S kiknek több nagy város tüzes leomlása
Oly vala, mint annyi hangyaboly romlása!

Vídulj gyászos elme! megújul a világ,
S előbb, mint e század végső pontjára hág.

Als ob dieses Frankreich vor Verzückung brennte,
Die Erlösung brächte für zwei Kontinente!
Aus zerschlagenen Kerkern ist sein Ruf erschollen,
Kündend seine Kräfte, sein geballtes Wollen.
Wie es seine Feinde jetzt zur Höll' geleitet,
Uns jedoch die Arme froh entgegenbreitet:
„Hoch die Tugend ehret, lasset sie nun thronen!
Beugt vor ihr die Häupter! Länder, Nationen!
Daß Vernunft, daß Gleichheit uns gerecht erhalte,
Über allem Freiheit durch Gesetze walte!"

Voll der Freundenbotschaft bebt die Erdenrunde,
Denn schon hat geschlagen die ersehnte Stunde,
Throne, einst errichtet aus der Menschheit Knochen,
Schlottern, Böses ahnend, vor dem großen Pochen.
Oh, wie haben diese dreist das Volk verachtet,
Ruchlos durch ihr Machtwort Massen hingeschlachtet...

Geist, leg ab die Trauer! Neu ersprieß die Erde!
Würdig jetzt vollendet die Jahrhundert werde! (*Claude d'Acy*)

Csokonai Vitéz Mihály (1773–1805)

Tartózkodó kérelem

A hatalmas szerelemnek
Megemésztő tüze bánt.
Te lehetsz írja sebemnek,
Gyönyörű kis *tulipánt!*

Szemeid szép ragyogása
Eleven hajnali tűz,
Ajakid harmatozása
Sok ezer gondot elűz.

Teljesítsd angyali szókkal,
Szeretőd amire kért:
Ezer ambrózia csókkal
Fizetek válaszodért.

Konstancinápoly (részlet)

Amint a Bosporus Európát mossa,
Másfelől Ázsia partjait csapdossa,
Itt büszke hajjai dicsekedve folynak
Kevély fala alatt Konstancinápolynak,
E másik Rómának pompás düledéki
Borzasztó árnyékot bocsátanak néki.
De jöszte be, Múzsám, a városba velem,
Téged nem rettenthet itt semmi félelem.
Mennyi kincs, óh Múzsám! melly sok gyöngy s patyolat,
Mennyi nép, mellyet visz csak egy parancsolat! [...]

Zaghafte Bitte

Liebesbrunst will mich verbrennen,
Lindre meines Herzens Pein!
Deine Zärtlichkeiten können
Meiner Wunden Balsam sein.

Einen neuen Morgen künden
Könnten deine Augen mir,
Alle Sorgen zum Verschwinden
Brächt ein einziges Wort von dir.

Holder Engel, laß mich wissen
Deine Antwort, sprich, o sprich!
Tausendfach mit heißen Küssen
Lohne ich's dir sicherlich. (*Martin Remané*)

Konstantinopel (gekürzt)

Bosporus, der hier Europas Küste spült,
drüben aber Asiens Gestade kühlt,
dünt gewiß sich diesseits ganz besonders nobel,
wäscht er doch die Mauern von Konstantinopel.
Auf der andern Seite: römische Ruinen,
nicht geringre Ehre zollt er sicher ihnen.
Komm mit, meine Muse, in die Stadt spazieren,
fürcht dich nicht, daß wir vielleicht uns dort verirren.
Komm, wir schau'n uns an die reiche Pracht, die Schätze
und das Volk, gezähmt vom strengsten der Gesetze. [...]

Író pennájának megnyílni kívánna.
De kisiess, Múzsám, mert majd a császárnak
Daktilust éneklő múzsáihoz zárnak.
A szemfűl heréltek utánad zúdúlnak,
Jer más oldalára a fénylő Stambulnak.
A roppant templomok, nézd, miként kérkednek
Nevével a benne lakó Muhamednek!
Amellyekbe sok szent bögéseket halla
Az ezekben igen gyönyörködő Alla,
Ki örül, hogy nevét a felhőkre hányja
Zöld selyem turbánban fénylő muzulmánja,
S könyörülvén hozzá esdeklő táborán,
Szentebb lesz az illyet ígérő Alkorán.
Ti is itt állotok, köszállyi mecsetek,
Mellyek a fellegek közé rejteztetek!
Hegyes tetőtöknek aranyozott holdja
Fényjével az égi holdak számát toldja.
Óh, e népre, óh melly sűrű felhőt vona
A szentség színével bemázolt babona!
Denevér babona! bagoly vakbuzgóság!
Meddig lesz körmöd közt a Mindenhatóság?
Míg ülsz a királyok koronáján, kincsen?
A vitézek kardján s a népek bilincsen?
Míg az emberi nem hajdan a természet
Együgyű keblében nyugva heverészett,
Nem emeled még fel kiáltásod szavát,
Hogy keresd a vak éj fiainak javát.
Boldog vólt a világ s e hiú szó: Szentség,
Nem vólt a legszörnyűbb gonoszokra mentség.
Állott a Természet örök építménye,
Élt az emberiség legszentebb törvénye.
De miólta ennek sok romlást szenvedett
Oldalába raktad, bal madár! fészkedet:
Azólta számodra rakja a lenyomott
Értelem azt a sok felséges templomot

Sieh die Gotteshäuser, wie sie prächtig strahlen,
wie sie mit dem Namen des Propheten prahlen.
Darin das Gejohle: il-la-ül-ilalla -
sicher hört es gerne in den Höhen Allah,
wenn in grünem Turban manch ein Muselman
gar so wolkenstürmend ihn anrufen kann.
Darum gab er diesen, anderen voran,
das berühmte Weisheitsbuch, den Alkoran.
Neben der Moschee das schlanke Minarett
reckt sich bis zum Himmel, schlank wie ein Skelett.
Goldener Halbmond auf des hohen Turmes Spitze
ist, wie wenn ein zweiter Mond am Himmel sitze.
Derweil legt aufs Volk sich eine Nebelhaube:
der falsch aufgeputzte böse Aberglaube.
Eulen, Fledermäuse, nächtliche Gespenster
lassen auch am Tag kein Licht herein durchs Fenster.
Auf der Kaiserkrone, auf dem Schwert der Ritter
sitzt Irrglaube, macht dem Volk das Schicksal bitter.
Anders war es, als wir sonst nichts kannten nur
das, was uns bescherte reichlich die Natur.
Damals war es noch nicht unsre Pflicht gewesen,
alles hinzugeben jenem düstern Wesen.
Glücklich war die Menschheit, ehe sie das Wort fand:
"heilig" und zum Bösen es gebraucht als Vorwand.
Unversehrt stand damals das Naturgebäude,
damit es den Menschen das Gesetz bedeute.
Doch seitdem der Bau so elend ward verwüstet,
haben böse Vögel sich dort eingemistet,
die verdrehten uns den nüchternen Verstand,
seitdem nahm der Bau von Tempeln überhand,

Azólta adja ki a kenyért házából,
 Kikapván éhhez hólt kicsinyje szájából
 A szent névre vágyó, balgatag anya is,
 Hogy tudjon mit rágni dervised foga is.
 Sok bolond kiadja utolsó fillérét,
 Leteszi a mennynek árendáját s bérét,
 Hogy mikor az óltárt építik számodra,
 Kecskeszórt vihessen ő is óltárodra.
 Nappali altodban látsz ezer álmokat
 S éjjel a népek közt húholod azokat
 Jöjj ki a nappali fényre, hadd láthassunk,
 S mennyei képedet látván, imádhassunk.
 Te a vak homályban rakod a templomot
 És onnan ígéréd a paradicsomot,
 S csak bétolongjanak hozzád a moséba,
 Az észet és a virtust hagyod csak kardéba.
 Hát már hogy valaki bőjtölget pénteken,
 Hogy étlen s mezítláb jár a szent helyeken,
 Olyan nagy érdem-é egy-két liturgia,
 Hogy az ember azzal lehet Isten fia?
 S hogy paradicsomba és mennybe részt vegyen,
 Szükség, hogy skeleton és zarándok legyen?
 Külömben nem lehet idvezült törökké,
 Ámbár emberséges ember volt örökké?
 Egy paradicsomot magának így tetet
 Minden nemzet s abból kizár más nemzetet.
 Természet! emeld fel örök törvényedet,
 S mindenek hallgatni fogják beszédedet.
 E kézzel fogható setéség eltűnik,
 Az éjnek madara húholni megszűnik.
 Egy jóltévő világ a mennyből kiderül,
 S a sok kigondolt menny mind homályba merül.
 Ah, ti máris abból fakadt indulatok!
 Nyelvemre harsogóbb hangokat ontsatok.
 Emelkedj fel, lelke! - előre képzelem,
 Mint kiált fel szóval egyet az értelem,

läßt die Mutter lieber hungern ihre Kinder,
 wähnt sich heilig, quält mit Fasten sich nicht minder,
 läuft hin zur Weihstätte mit der letzten Gabe,
 nur damit der Derwisch was zu beißen habe.
 Viele solche Narren sind dazu bereit,
 alles hinzugeben für die Seligkeit.
 Glücklich schätzt der Hirt sich, der auf den Altar
 niederlegen kann ein Büschel Ziegenhaar.
 Auch am Tage sehen solche Traumgesichte
 und verbreiten nachts im Umkreis Schreckgerüchte.
 Kommt heraus und laßt euch sehn im Sonnenschein,
 euer Sonnenantlitz soll gepriesen sein.
 Solch ein dunkler Tempel ist nur ein Verließ,
 doch ihr tut, als wär's das Tor zum Paradies.
 Ihr wollt, daß sich jeder dräng in die Moschee,
 ob er Hirn im Kopf hat, das tut euch nicht weh.
 Wenn der Mann nur fleißig jeden Freitag fastet,
 barfuß, hungrig zu den heiligen Stätten hastet,
 die Liturgien, meint ihr, genügten schon,
 jeder Dummkopf wird durch sie zum Gottessohn.
 In den Himmel kommt man auch auf andre Arten,
 nicht nur als Skelett, verzehrt von Pilgerfahrten.
 Führt ein Leben einer noch so brav und ehrlich,
 Einlaß in den Himmel kriegt er bei euch schwerlich.
 Türken haben sich ihr Paradies geschaffen,
 wer kein Türke, kann nur durch das Gitter gaffen.
 Heilige Natur, laß deine Stimme tönen,
 damit alle Menschen wieder sich versöhnen.
 Ekle Nachtgespenster fliehen gleich vom Ort,
 sprichst, Natur du, einmal aus ein klares Wort.
 Laß doch deine Himmelssterne hell auf leuchten,
 daß sie das, was künstlich ausgedacht, verscheuchten.
 Ach, laß angefacht von solchem echten Grimme
 kämpferischer klingen meine schwache Stimme.
 Höher, meine Seele, ja, ich will es wagen,
 was Vernunft ist mutig, klar und laut zu sagen.

S azonnal a setét kárpitok ropognak:
A szívről az avúlt kérgék lepattognak;
Tárházát az áldott emberiség nyitja,
Édes fiainak sebeit gyógyítja;
A szeretet lelke a földet bételi
S az ember az embert ismét megöleli.
Eloszlanak a szent s a panaszos hangok,
Boldogító érccé válnak a harangok.
Azzal sok száz embertáron segítenek,
Amin most egy cifra tornyot építenek.
Siess, késő század! jövel, óh boldog kor!
Én ugyan lelketlen por leszek már akkor,
De jöttödre vígan zengem énekemet:
Vajha te csak egyszer említnél engemet
Úgy e bagoly világ ám rémítne tőle,
Nemes utálással hálnék ki belőle.

Az estve

A napnak hanyatlik tündöklő hintaja,
Nytva várja a szép enyészet ajtaja.
Haldokló sűgári halavánnyá lesznek,
Pirúlt horizonunk alatt elenyésznek.
Az aranyos felhők tetején lefestve
Mosolyog a híves szárnyon járó estve;
Mellynek új balzsammal biztató harmatja
Cseppecskéit a nyílt rózsákba hullatja.
A madárkák meghűlt fészkeknek szélein
Szunnyadnak búcsúzó nótájok rendjein.
A kis filemile míg magát kisírta,
Szomorún hangicsált fészken a pacsirta.
A vadak, farkasok ülnek szenderedve,
Barlangjában belől bömböl a mord medve.

Worte, die den alten Kram doch überwinden,
von den Herzen reißen ab die zähen Rinden.
Schließt die Menschheit einmal auf den großen Speicher,
finden ihre Söhne Heilung, werden reicher.
Bald regiert die Liebe überall auf Erden,
auf daß alle Menschen wieder Brüder werden,
fromme Klagetöne keinen mehr verlocken,
glückverheißend Erz wird aus den Kirchenglocken.
Vielen Menschen reicht dereinst zum wahren Nutzen,
das, womit sie unnütz Gotteshäuser putzen.
Eil dich, Zeit! Kommt Jahre, glücklichere, rasche,
auch wenn bis dahin ich längst schon ward zu Asche.
Dennoch sing ich fröhlich dir zum Gruß die Ode,
jemand denkt wohl dran, was einst gesagt der Tote:
Mag die Eulenwelt mein Herz mit Abscheu füllen,
daß aus ihr ich scheid mit edlem Widerwillen. (*Géza Engl*)

Der Abend

Talwärts auf dem Himmel fährt die Lichtkarosse,
offen steht das dunkle Tor schon für die Rosse.
Ihre hellen Strahlen dämpft die Sonnengarbe,
malt den Horizont, doch sie verliert die Farbe.
Über goldne Wolken hält Einzug der Abend,
sich auf kühlen Flügeln blaß gepinselt nahend,
spendet kühlen Tau dem Rosenstock zur Labe
des ersehnten Balsams wohltuende Gabe.
Vögel sich um ihre warmen Nester drängen,
sagen Lebewohl dem Tag mit letzten Klängen.
Nur die Nachtigall stimmt laut an ihre Weise,
tagesfrohe Lerche flötet nur noch leise.
Wolf und Fuchs in ihrem Nachtbau schon verstummen,
nur den Bären hört man aus der Höhle brummen.

Ah! ti csendes szellők fúvallati, jertek,
Jertek füleimbe, ti édes koncertek;
Mártsátok örömbé szomorú lelkemet;
A ti nyájasságtok minden bút eltemet.
Lengjete, óh kellő zefirek, lengjete,
Lankadt kebelembe életet öntsetek!

Mit érzek? ...míg szóllok, egy kis nyájas szellet
Rám gyengén mennyei illatot lehelle.
Suhogó szárnyával a fák árnyékinál
Egy fűszerszámozott teátromot csinál,
Mellybe a gráciák örömmel repülnek,
A gyönyörűségnek lágy karjain ülnek;
Hol a csendes berek barna rajzolatja
Magát a hold rezgő fényénél ingatja.
Egyszóval, e vidám melancholiának
Kies szállásai örömbé nyílnak.
Késsél még, setét éj, komor óráiddal,
Ne fedd bé kedvemet hideg szárnyaiddal:
Úgyis e világba semmi részem nincsen,
Melly bágyadt lelkemre megnyúgovást hintsen;
Mikor a világnak lármáját sokallom,
Kevélynek, fősvénynek csörtetését hallom,
Mikor az emberek körültem zibongnak,
S kényjektől részegen egymásra tolongnak.
Bódult emberi nem, hát szabad létedre
Mért vertél zárbékót tulajdon kezre?
Tiéd volt ez a föld, tiéd volt egészen,
Mellyből most a kevély s fősvény dézmát véssen.
Mért szabtal hát határt önfiad között;
Ládd-é már egymástól mind megkülönbözött
Az *enyim*, a *tied* mennyi lármát szüle,
Miolta a *miénk* nevezet elüle.
Hajdan a termő föld, míg birtokká nem vált,
Per és lárma nélkül annyi embert táplált,

Kommt mit sanftem Hauch, ihr lauen Abendwinde,
laßt mich hören euer Säuseln sanft und linde,
taucht in Freuden meine wenig frohe Seele,
wiegt sie in dem Glauben, daß ihr nichts mehr fehle,
wehet leis und schwebet, liebe Zephyre,
euer Lied mein Herz zur Zuversicht verführe.
[...]

Warte, Nacht, halt ferne noch die schwarzen Stunden,
laß am schönen Abendleuchten mich gesunden.
Nichts auf dieser Erde nenne ich mein eigen,
nichts, das einen Hoffnungsstrahl mir könnte zeigen.
Zuviel, was ich sah an menschlichem Verschulden,
was durch Geiz und Hoffahrt Menschen mußten dulden
Haltet ein! Möcht warnen ich mit strengen Worten
alle, die in Rausch und Grimm einander morden ...
Welch ein toller Wahn hat, Menschen, euch befallen:
Laßt an Händen, Füßen Fesseln euch gefallen.
Euer war die Erde, frei und ohne Schranken,
eh sie ward zerstückelt von der Herren Pranken.
Warum zogt ihr Grenzen zwischen euren Söhnen?
Daß sie sich des Glücks der Bruderschaft entwöhnen?
Welch ein Unheil schuf euch dieses Dein und Mein,
wo doch nur im Unser liegt das Heil allein.
Unzerstückelt gab das Land genug zu essen,
nicht mit Richterspruch und nicht erst mit Prozessen,

S többet: mert még akkor a had és veszettség
Mérgétől nem veszett annyi sok nemzetség.
Nem volt még koldúsa akkor a törvénynek,
Nem született senki gazdagnak, szegénynek.
Az igazságtévő határkö és halom,
A másét bántani nem hagyó tilalom
Nem adott még okot annyi sok lármára,
Mert az elégség volt mindennek határa.
Nem állott volt még ki a kevély uraság,
Hogy törvényt hallgasson tőle a szolgaság;
S rozskenyérhéjből is karácsonyja legyen;
Hogy az úr tortátát s pástétomot egyen.
Nem bírt még a király hús, harminc milliót,
Nem csikart ki tőlük dézmát és porciót,
Mellyből bóldogokká tudja őket tenni,
Azaz tonkin fészket legyen miből venni.
Nem bújt el a fősvény több embertársától,
Hogy ment legyen pénze a haramiától,
Akit tán tolvajjá a tolvaj világ tett,
Mert gonosz erkölccsel senki sem született.
Nem is csuda, mert már a rétek árkolva,
És a mezők körül vagynak barázdolva;
Az erdők tilalmas korlát közt állanak,
Hogy benne az urak vadjai lakjanak;
A vizek a szegény emberekre nézve
Tőlök munkált fákkal el vagynak pécézve.

Te vagy még egyedül, óh arany holdvilág,
Mellyet árendába nem ad még a világ.
Te vagy még, éltető levegő! amellyen
Indzsenéri duktus nem járt semmi helyen.
Téged még, óh legszebb hangú szimfónia,
Ingyen is hallgathat minden emberfia;
S titeket, óh édes erdei hangzások,
Hallhatnak a szegény pásztorok s munkások;

mehr noch gab es, eh in fürchterlichen Kriegen
so viel Menschen kamen grausam zum Erliegen.
Kein Gesetz den armen Mann zu darben zwang,
Reich und Arm besaßen noch den gleichen Rang.
Keine strengen Steine standen an den Rainen,
die des Nachbars Äcker trennten von den meinen.
Wer sann um ein Fußbreit Land auf Lug und Trug,
Grenze gab's nur eine, und die hieß: Genug!
Keine Herrschaft trat selbstherrlich vor's Gesinde,
daß sie ihm Gesetz und strenge Regel künde:
Seid zufrieden, habt ihr trocknes Brot im Hause,
während ich Pasteten, Kiebitzeier schmause.
Muß denn jeder König Millionen haben,
dafür auferlegen Steuern und Abgaben?
Was dem Volk zum Glücke hätte reichen können,
davon kann er sich nun Schwalbennester gönnen.
Keinen Geizhals hätt' die bloße Angst vor Dieben
aus dem Bruderkreis der Menschheit je vertrieben.
Nur die Welt macht Schurken, wie wir sehr wohl wissen,
sonst würd keiner sich vorm andern fürchten müssen.
Je mehr Zäune, Gitter, Planken ihr ließt bauen,
Um so allgemeiner wurde das Mißtrauen.
Eingezäunt sind in den Wäldern auch die Tiere,
daß die Herren haben ihre Jagdreviere.
Und damit kein armer Mann ein Fischlein stehle,
läßt man baun ihn um den Fischteich starke Pfähle.

Goldner Mondschein, deinetwegen mein Herz schmachtet,
dich allein hat diese Welt noch nicht verpachtet.
Freie Luft, wie lange wirst du uns gehören?
Wann läßt man vermessen dich von Ingenieuren?
Dennoch gibt es eins, die schönste Symphonie,
die uns keiner vorenthalten kann - Oh, nie!
Sie im Wald zu hören stehet jedem frei,
ob er Bauer oder Arbeitsmann auch sei.

Mikor a mesterség gyáva hangjainál
A kényes nagyvilág fárasztó bált csinál.

Óh, áldott természet! óh, csak te vagy nékem
Az a tetőled nyert birtokom s vidékem,
Mellynek én örökös földesura lettem,
Mihelyt teáltalad embernek születtem.

A Magánossághoz

Áldott Magánosság, jövel! ragadj el
Álmodba most is engemet;
Ha mások elhagyának is, ne hagyj el.
Ringasd öledbe lelkemet.
Öröm nekem, hogy lakhelyedbe szálltam,
Hogy itt Kisasszondon reád találtam,
E helybe andalogni jó,
E hely poétának való.

Itt a magános völgybe és cserében
Megfrisselő árnyék fedez,
A csonka gyertyányok mohos tövében
A tiszta forrás csergedez.
Két hegy között a tónak és pataknak
Nimfái kákasátorokba laknak;
S csak akkor úsznak ők elő,
Ha erre bölcs s poéta jó.

A lenge Hold halkal világosítja
A szőke bikkfák oldalát,

Sonst, wenn für die Herrschaft aufspielt die Kapelle,
darf gemeines Volk nicht über ihre Schwelle.

Oh, du segensreiches Heiligtum Natur,
du bist mein Besitz, mein einziger Hort, du nur!
Denn du hast zu deinem Erbherrn mich erkoren,
als du liebst, daß als Mensch ich ward geboren. (*Géza Engl*)

An die Einsamkeit

Komm, teure Einsamkeit, mich zu entführen
in deinen Traum, laß mich nicht los.
Wenn andre gehn, laß mich dich nicht verlieren,
wieg du mein Herz in deinem Schoß.
Es ist ein Glück für mich zu allen Stunden,
daß ich dich hier in Kisasszond gefunden,
ein Ort, der stets mich glücklich macht,
er scheint für Poesie erdacht.

Im Tal hier kann ich das Alleinsein suchen,
wo mich ein kühler Schatten deckt,
wo rieselnd unter Büschen von Weißbuchen
die klare Quelle sich versteckt.
In Binsenzelten hausen Wasserfeen.
Die Nymphen dieser Bäche, dieser Seen
zeigen sich nur, wenn ein Poet,
ein Weiser hier vorübergeht.

Der leichte Mond beleuchtet sacht im Stillen
der blonden Buchen Blätterpracht,

A csendes éjnek angyalát.
Estvéli hűs álommal elbontja
Szelíd Magánosság! az illy helyekbe
Gyönyörködöl s mulatsz Te; ah, ezekbe
Gyakran vezess be engemet,
Nyugtatni lankadt lelkemet.

Te a királyok udvarát kerülöd,
Kerülöd a kastélyokat;
S ha bevetödsz is, zsihbadozva szülöd
Ott a fogyasztó gondokat
A félelem s bú a vad únalommal
Csatáznak ott a tiszta nyúgalommal.
A nagy világ jótétedet
Nem tudja, s útál tégedet

Ohajtoz a fösvény, de gyötrelemmel
Goromba lelkét bünteted:
A nagyravágyót kérkedő hiszemmel
A lárma közzé kergeted.
Futsz a csatázó trombiták szavától,
Futsz a zsihbongó városok falától:
Honnyod csupán az érező
Szív és szelíd falu s mező.

Mentsvára a magán szomorkodónak
Csak a te szent erdődbe van,
Hol biztatásit titkos égi szónak
Hallhatja a boldogtalan.
Te azt, ki megvetette a világot,
Vagy akinek már ez nyakára hágott.
Kiséred és apolgotod;
Magát magával biztatod.

und hüllt in Schlaf, in freundlich abendkühlen,
den Engel dieser klaren Nacht.
O süße Einsamkeit, wie weilst du gerne
an einem solchen Ort im Licht der Sterne,
o führe oft mich hier vorbei,
daß meine Seele ruhig sei.

Du scheinst den Hof der Könige zu meiden
und ihre stolzen Schlösser auch.
Zeigst du dich dort, bewirkst du Not und Leiden
mit deinem mißverstandnen Hauch.
Und wilde Langeweile, Furcht und Kummer
bekämpfen dort der Ruhe zarten Schlummer,
die große Welt verabscheut dich,
weist deine Wohltat weit von sich.

Der Geizhals sucht dich, doch zu wieviel Malen
schaffst du der großen Seele Pein,
treibst den Ehrgeizigen mit seinem Prahlen
in Chaos und in Lärm hinein.
Du flüchtest vor dem Schall der Kriegstrompeten,
vor dem Gewimmel in den großen Städten,
dein Heim kann nur das Herz allein,
das sanfte Dorf, die Wiese sein.

Es findet Zuflucht der zutiefst Betrübte
in deinem heiligen Haine dann,
wo der Verzweifelte die Trostgelübde
der Himmelsworte hören kann.
Den wirst begleiten du und sorglich pflegen,
der dieser Welt Verachtung bringt entgegen,
und dem, den sie schon fast zerstört,
dem zeigst du neuen Eigenwert.

Te szülsz a virtust, csupán te tetted
Naggyá az olyan bölcseket,
Kiknek határtalanra terjegetted
Testekbe kisdéd lelkeket.
Tebenned úgy csap a poéta széjjel,
Mint a sebes villám setétes éjjel;
Midőn teremt új dolgokat
S a semmiből világokat.

Ó, kedves Istenasszony! én is érted
Gyakorta mint sohajtozom,
Mert szívemet baráti módra érted,
Midőn veled gondolkozom.
Ártatlanul kecsegtetel magadba,
Nincs tettetés, sem csalfaság szavadba,
Hív vagy, nem úgy, mint a mai
Színes világ barátai.

Lám, melly zavartt lármák között forognak
A büszke lelkek napjai,
Kőről kövekre görgenek, zajognak,
Mint Rajna bukkanásai. -
De ránk mikor szent fátyolid vonúlnak,
Mint éji harmat, napjaink lehúlnak,
Tisztán, magába, csendesen:
Élünk, kimúlunk édesen.

Sőt akkor is, mikor szemem világán
Vak kárpitot sző az halál:
Ott a magánosság setét világán
Béhulltt szemem reád talál.
Síromba csak te fogsz alá követni,
A nemtudás kietlenén vezetni:
Te leszel, ah! a sírhalom
Völgyén is őrzőangyalom.

Den Mannesmut gebierst du. Jenen Weisen
verleihst du Größe, Tapferkeit,
hebst ihre Seele aus den engen Kreisen
und machst sie grenzenlos und weit.
Der Dichter, der erglüht durch deine Hitze,
sprüht Funken in der Nacht und schleudert Blitze,
wenn er mit seiner ganzen Kraft
aus Nichts sich neue Welten schafft.

Du, liebe Göttin, hörst mich öfters flehen
nach dir um neuen Lebensmut,
du kannst mein Herz wie einen Freund verstehen,
mein Denken liegt in deiner Hut.
Unschuldig lockst du mich, daß ich mich füge,
du kennst nicht Falschheit, Heuchelei noch Lüge,
treu bist du, nicht von Truttr entstellt
wie mancher Freund der bunten Welt.

Sieh jene an, die immer höher wollen,
wie sie sich drehn von Stein zu Stein,
bis mitgerissen sie vom wilden Rollen
wie von den Stromschnellen im Rhein.
Von deinen heiligen Schleiern zart umwunden
als Tau der Nächte rieseln unsre Stunden
rein in der Stille Paradies.
Wir leben und entschlafen süß.

Auch dann noch, wenn der Tod mir einen blinden
Teppich um meine Augen webt,
werden dich die erloschnen Blicke finden,
wo uns schon Finsternis umschwebt.
Du wirst mir folgen durch die dunklen Türen,
mich durch des Unbewußten Öde führen,
läßt selbst im Grab mich nicht allein,
Schutzengel wirst auch dort du sein.

Áldott Magánosság! öledbe ejtem
Ottann utolsó könnyemet,
Végetlen álmaidba elfelejtem
Világi szenvedésemet.
Áldott Magánosság! te légy barátom,
Mikor csak a sír lesz örök sajátom.
De ez napom mikor jön el? -
Áldott Magánosság, jövel!

A Reményhez

Földiekkel játszó
Égi tünemény,
Istenségnek látszó
Csalfa, vak *Remény!*
Kit teremt magának
A bóldogtalan,
S mint védangyalának,
Bókol úntalan. -
Síma száddal mit kecsegtetsz?
Mért nevetsz felém?
Kétes kedvet mért csepegtetsz
Még most is belém?
Csak maradj magadnak!
Bíztatóm valál;
Híttem szép szavadnak:
Mégis megcsalál.

Kertem nárcisokkal
Végig ülteted;
Csörgő patakokkal
Fáim élteted;
Rám ezer virággal

O Einsamkeit, ich laß die letzten Tränen
dir niederrinnen in den Schoß,
in deiner ewgen Träume süßem Sehnen
vergesse ich mein irdisch Los.
O Einsamkeit, du sollst mir Freundin werden,
auch wenn mir nur das Grab noch bleibt auf Erden.
Wann kommt der Tag, wann ist es Zeit?
Umfang mich, teure Einsamkeit. (*Annemarie Bostroem*)

An die Hoffnung

Himmelsglanz vorspiegelnd
jedem Erdenkind,
gabst du dich als Gottheit,
Hoffnung, falsch und blind!
Du, vor der der Ärmste
in die Knie erbricht
wie vor seinem Engel,
der ihm Schutz verspricht.
Flüsterst noch mit glatter Zunge
heimlich Mut mir zu,
zweifelhafte Lust versprichst du,
nimmst mir meine Ruh!
Ach, du schienst mein Tröster,
wie vertraute ich
deinen schönen Worten,
doch du narrest mich!

Pflanzest meinen Garten
voll Narzissen auch
und mit Bächen tränktest
du mir Baum und Strauch.
Hast mit tausend Blüten

Szórtad a tavaszt,
S égi boldogsággal
Fűszerezted azt.
Gondolatim minden reggel,
Mint a fürge méh,
Repkedtek a friss meleggel
Rózsáim felé.
Egy híjját esmértem
Örömmnek még:
LILLA szívét kértem;
S megadá az ég.

Jaj, de friss rózsáim
Elhervadtanak;
Forrásim, zöld fáim
Kiszáradtanak;
Tavaszom, vígságom
Téli búra vált;
Régi jó világom
Méltatlanra szállt.
Ó! csak LILLÁT hagytad volna
Csak magát nekem:
Most panaszra nem hajolna
Gyászos énekem.
Karja közt a búkat
Elfelejténem,
S a gyöngykoszorúkat
Nem irígyleném.

Hagyj el, ó, Reménység!
Hagyj el engemet;
Mert ez a keménység
Úgyis eltemet.
Érzem: e kétségbe
Vólt erőm elhagy,

Lenz auf mich gestreut,
würzttest ihn mit Wonne
und Glückseligkeit.
Morgens mit der ersten Wärme
wandte sich mein Sinn,
froh wie eine flinke Biene,
zu den Rosen hin.
Nur noch eines fehlte
meinen Freuden hier:
Lillas Herz erbat ich.
Gott, du gabst es mir!

Doch die frischen Rosen
welkten bald dahin,
trocken sind die Quellen,
fahl der Bäume Grün.
Heiterkeit und Frühling
wichen Winterleid,
war nicht lange würdig
dieser schönen Zeit.
Hättst du mir nur sie gelassen,
Lilla nur allein,
braucht ich nicht im Lied zu klagen
meine Liebespein.
Denn in ihren Armen
käm die Lieb zurück,
und ich sah nicht neidisch
auf der andern Glück.

Oh, verlaß mich, Hoffnung,
geh, laß von mir ab,
deine Härte bringt mich
näher nur dem Grab!
Meine Kräfte schwinden,
auf zum Himmel will

Fáradt lelkem égbe,
Testem földbe vágy.
Nékem már a rét hímetlen,
A mező kiszült,
A zengő liget kietlen,
A nap éjre dült. -
Bájos lány trillák!
Tarka képzetek!
Kedv! Remények! Lillák! -
Isten véletek!

meine Seel, der Leib will
ruhn im Grabe still.
Blumenleer sind alle Wiesen,
Felder ausgebrannt,
öde liegen Hain und Wälder,
und die Sonne schwand.
Süße Schattenbilder,
Träume bunt und reich,
Freude, Hoffnung, Lilla,
lebt wohl, Gott mit euch! (*Annemarie Bostroem*)

Berzsenyi Dániel (1776–1836)

Magyarokhoz I.

Romlásnak indult hajdan erős magyar!
Nem látod, Árpád vére miként fajul?
Nem látod a bosszús egeknek
Ostorait nyomorult hazádon?

Nyolc századoknak vérzivatarja közt
Rongált Budának tornyai állanak,
Ámbár ezerszer vak tüzedben
Véreidet, magadat tiportad.

Elszórja, hidd el, mostani veszni tért
Erkölcöd: undok vípera-fajzatok
Dúlják fel e várt, mely sok ádáz
Ostromokat mosolyogva nézett.

Nem ronthatott el tégedet egykoron
A vad tatár khán xerxesi tábora
S világot ostromló töröknek
Napkeletet leverő hatalma;

Nem fojthatott meg Zápolya öldöklő
Századja s titkos gyilkosaid keze,
A szent rokonvérbe feresztő
Visszavonás tüze közt megálltál:

Mert régi erkölcs s spártai férfikar
Küzdött s vezérlett fergetegid között;
Birkózva győztél, s Herculesként
Ércbuzogány rezegett kezében.

An die Magyaren

Mein Volk, einst stark, doch heut von Verfall bedroht!
Du siehst nicht, wie dein Blut nun entartet fließt?
Erblickest nicht des Himmelzornes
Peitschenhiebspuren auf deiner Heimat?

Nach Blutgewittern achthundertjährig ragt
Die Burg zu Buda stolz, mit versehrtem Wall,
Obwohl du, töricht und verblendet,
Tratest den eigenen Keim zu Tode.

Geahndet wird dein schändlicher Frevel jetzt:
Schon rüstet ekles Viperngezücht voll Trug,
Zu unterwühlen jene Wehr, die
Stürmenden Feinden mit Lächeln trotzte.

Nicht konnte deinen Mut überwinden einst
Das Xerxesheer der wilden Tatarenbrut,
Der Türke nicht, die Welt belagernd,
Als er das Morgenland schon versklavt hielt.

Nicht konnt' erwürgen dich eines Zápolya
Jahrhundert, noch die Hand des gedungenen Mords;
Und tobte blutig Bruderfehde,
Du überstandest auch diese Fährnis:

Denn Spartas Tugend, stählerner Männerarm,
Sie führten deine Streiter aus bitterer Not;
Gleich Herkules errangst du Siege,
Schwingend die Keule in deiner Rechten.

Most lassu méreg, lassu halál emészt.
Nézd: a kevély tölgy, mellyet az éjszaki
Szélvész le nem dönt, benne termő
Férgek erős gyökerit megőrlik,

S egy gyenge széltől földre terítettik!
Így minden ország támasza, talpköve
A tiszta erkölcs, melly ha megvész:
Róma ledül, s rabigába görbed.

Mi a magyar most? - Rút sybaríta váz.
Letépte fényes nemzeti bélyegét,
S hazája feldúlt védfalából
Rak palotát heverőhelyének;

Eldődeinknek bajnoki köntösét
S nyelvét megúnván, rút idegent cserélt,
A nemzet örlelkét tapodja,
Gyermeki báb puha szíve tárgya. -

Oh! más magyar kar mennyköve villogott
Atilla véres harcai közt, midőn
A fél világgal szembeszállott
Nemzeteket tapodó haragja.

Más néppel ontott bajnoki vért hazánk
Szerzője, Árpád a Duna partjain.
Oh! más magyarral verte vissza
Nagy Hunyadink Mahomet hatalmát!

De jaj! csak így jár minden az ég alatt!
Forgó viszonság járma alatt nyögünk,
Tündér szerencsénk kénye hány, vet,
Játszva emel, s mosolyogva ver le.

Es braut in dir jetzt schleichenden Siechtums Gift.
Die Eiche starrt in nordischer Winde Wut
Wie unberührt. Doch eingeniset,
Nagen die Würmer schon an der Wurzel,

Daß jede Bö sie spielend ergreift und fällt!
Denn aller Staaten Pfeiler und Bollwerk sind
Die reinen Sitten; wenn sie schwinden,
Rom selbst zerbricht, unters Joch sich krümmend.

Magyar, was ward aus dir? – Sybaritenwrack.
Verächtlich warfest hin deiner Ahen Ruhm,
Aus Trümmern deiner Bastionen
Baust du Paläste für Müßiggänger;

Erebt stolze Tracht und der Väter Wort
Gelangweilt tauschest du gegen fremden Tand;
Verschmähend deines Volkes Würde,
Huldigst du, Weichling, gezierten Lärchen.

Oh, andre Klingen blitzten einst, kühn gezückt,
Als Hunnenkönig Attilas Reiterei,
Der halben Welt die Stirne bot und
Völkerverheerend im Zorne losschlug.

Mit andren Mannen blutete Árpád hier,
Als er der Donau Tal sich erkor zum Land,
Mit andren Kriegeren warf zurück dann
Hunyadi Mahomets harte Rotten!

Doch wanket alles unter dem Himmelszelt!
Wir ächzen in des flattrigen Schicksals Joch,
Fortunas Laune hämisch zerrt uns,
Leichthin bekränzend und opfernd alle.

Felforgat a nagy századok érckeze
Mindent: ledült már a nemes Ílion,
A büszke Karthágó hatalma,
Róma s erős Babylon leomlott.

Es stürzet der Jahrhunderte erzne Faust
Die Welt: des edlen Ilion Feste fiel,
Karthagos Herrchaft, Roms Gewaltreich,
Babylons mächtige Mauern sanken. (*Uwe Greßmann, Stephan Hermlin*)

Magyarokhoz II.

Forr a világ bús tengere, ó magyar!
Ádáz Erynnis lelke uralkodik,
S a föld lakóit vérbe mártott
Tőre dühös viadalra készti.

Egy nap lerontá Prussia trónusát,
A balti partot s Ádria öbleit
Vér festi, s a Cordillerákat
S Haemusokat zivatar borítja.

Fegyvert kiáltnak Baktra vidékei,
A Dardanellák bércei dörgenek,
A népek érckorláti dőlnek,
S a zabolák s kötelek szakadnak.

Te Títusoddal hajdani őseid
Várába gyúltél, hogy lebegő hajónk
A bölcs tanács s kormány figyelmén
Állni-tudó legyen a habok közt.

Ébreszd fel alvó nemzeti lelkedet!
Ordítson orkán, jöjjön ezer veszély,
Nem félek. A kürt harsogását,
A nyihogó paripák szökését

Bátran vigyázom. Nem sokaság, hanem
Lélek s szabad nép tesz csuda dolgokat.
Ez tette Rómát föld urává,
Ez Marathont s Budavárt hiressé.

Osztályrészem

Partra szállottam. Levonom vitorlám.
A szelek mérgét nemesen kiálltam.
Sok Charybdis közt, sok ezer veszélyben
Izzada orcám.

Béke már részem: lekötöm hajómat,
Semmi tündérvész soha fel nem oldja.
Oh te, elzárt hely, te fogadd öledbe
A heves ifjút!

Bár nem oly gazdag mezeim határa,
Mint Tarentum vagy gyönyörű Larissa,
S nem ragyog szentelt ligetek homályin
Tíburi forrás:

Van kies szőlőm, van arany kalással
Biztató földem: szeretett Szabadság
Lakja hajlékom. Kegyes istenimtől
Kérjek-e többet?

Vessen a végzet, valamerre tetszik,
Csak nehéz szükség ne zavarja kedvem:
Mindenütt boldog megelégedéssel
Nézek az égre!

Csak te légy vélem, te szelíd Camoena!
Itt is áldást hint kezed életemre,
S a vadon tájék kiderült virány lesz
Gyenge dalodra.

Essem a Grönland örökös havára,
Essem a forró szerecsen homokra:
Ott meleg kebled fedez, ó Camoena,
Itt hűves ernyőd.

A közelítő tél

Hervad már ligetünk, s díszei hullanak,
Tarlott bokrai közt sárga levél zörög.
Nincs rózsás labyrinth, s balzsamos illatok
Közt nem lengedez a Zephyr.

Nincs már symphonia, s zöld lugasok között
Nem búg gerlice, és a füzes ernyein
A csermely violás völgye nem illatoz,
S tükrét durva csalét fedi.

A hegy boltozatin néma homály borong.
Bíbor thyrusain nem mosolyog gerezd.
Itt nemrég az öröm víg dala harsogott:
S most minden szomorú s kiholt.

Oh, a szárnyas idő hirtelen elrepül,
S minden míve tűnő szárnya körül lebeg!
Minden csak jelenés; minden az ég alatt,
Mint a kis nefelejcs, enyész.

Der nahende Winter

Nunmehr welkt unser Hain, fahl seine Pracht erlischt.
An verdorrtem Geäst raschelt vergilbtes Blatt.
Rosenstocklabyrinth, fort ist dein Wohlgeruch,
Schon entschwebte des Zephirs Hauch.

Fort sied ihr, Symphonien! Nimmer aus grünem Laub
Sanft der Täuberich gurr; wo um dem Weidenstrauch
Veilchen dufteten mild, säumend den Bach im Tal –
Unkraut wuchert nun längs des Rains.

Grat der Berge jetzt stumm, dämmerumflort sich wölbt.
Trauben lächeln nicht mehr rings um den Thyrsusstab.
Jüngst noch hallte hier froh munterer Lieder Klang:
Alles fällt nun dem Tod anheim.

Die beflügelte Zeit gleitet so rasch dahin,
Mit der Fittiche Schlag schwindet auch all ihr Werk!
Alles Trug nur uns Schein unter dem Firmament!
Glück stirbt ab wie Vergißmeinnicht.

Lassanként koszorúm bimbaja elvirít,
Itt hágy szép tavaszom: még alig ízleli
Nektárját ajakam, még alig illetem
Egy-két zsenge virágait.

Itt hágy, s vissza se tér majd gyönyörű korom.
Nem hozhatja fel azt több kikelet soha!
Sem béhunyt szememet fel nem igézheti
Lollim barna szemöldöke!

Mählich bleicht schon im Kranz Knospe um Knospe, oh!
Von mir löst sich der Lenz: kaum noch kredenzte er
Nektars labenden Trank, kaum noch berührte ich
Ein-zwei Blüten geschloßnen Kelchs.

Schon entfliehst, nimmer kommst, herrliche Jugend, du!
Weh, kein späterer Mai zaubert dich je zurück!
Auch den brechenden Blick wecket dereinst ihr nicht,
Braune Brauen der Lolli mein! (*Stephan Hermlin*)

4. Romantisierung der Lyrik

Kölcsey Ferenc: Himnusz

A magyar nép zivataros századaiból

Isten, áldd meg a magyart
Jó kedvvel, bőséggel,
Nyújts feléje védő kart,
Ha küzd ellenséggel;
Bal sors akit régen tép,
Hozz rá vig esztendő't,
Mebühödte már e nép
A multat s jövőndöt!

Őseinket felhozád
Kárpát szent bércére,
Általad nyert szép hazát
Bendegúznak vére.
S merre zúgnak habjai
Tiszának, Dunának,
Árpád hős magzatjai
Felvirágozának.

Értünk Kunság mezein
Ért kalászt lengettél,
Tokaj szőlővesszein
Nektárt csepegtettél.
Zászlónk gyakran plántálád
Vad török sáncára,
S nyögte Mátyás bús hadát
Bécsnek büszke vára.

Hymne

Gib dem Volk der Ungarn, Gott,
Frohsinn, Glück und Segen,
Schütze es in Kriegsnot
Vor des Feindes Schlägen.
Ihm, das lange Schmach ertrug,
Schenke wieder Freuden,
Denn es büsste hart genug
Schuld für alle Zeiten.

Führtest es an deiner Hand
Einst auf die Karpaten,
Dass ein schönes Vaterland
Seine Enkel hatten.
Wo der Theiss, der Donau Lauf
Wälzet seine Wogen,
Wuchsen Árpáds Schöne auf,
Ward ein Volk erzogen.

Reife Ahren wogten stolz
Auf des Tieflands Feldern,
Nektar, Tropfen reinen Golds
Floss aus Tokajs Keltern,
Liessest unsre Fahnen glühn
Auf der Türken Türmen
Und die stolze Burg von Wien
Mátyás' Heer erstürmen.

Hajh, de bűneink miatt
Gyúlt harag kebledben,
S elsújtád villámidat
Dörgő fellegedben,
Most rabló mongol nyilát
Zúgattad felettünk,
Majd töröktől rabigát
Vállainkra vettünk.

Hányszor zengett ajkain
Ozman vad népének
Vert hadunk csonthalmain
Győzedelmi ének!
Hányszor támadt tenfiad
Szép hazám kebledre,
S lettél magzatod miatt
Magzatod hamvvedre!

Bújt az üldözött s felé
Kard nyúl barlangjában,
Szerte nézett s nem lelé
Honját a hazában,
Bércre hág és völgybe száll,
Bú s kétség mellette,
Vérözön lábainál,
S lángtenger fölette.

Vár állott, most kőhalom,
Kedv s öröm röpkedtek,
Halálhörgés, siralom
Zajlik már helyettek.
S ah, szabadság nem virúl
A holtnak véréből,
Kínzó rabság könnye hull
Árvánk hő szeméből!

Doch in Zorn entbranntest du
Über unsre Sünden,
Und du schlugst mit Blitzen zu
Und Gewitterwinden.
Liessest die Mongolen noch
Uns mit Pfeilen jagen,
Auch der Türken Sklavenjoch
Mussten wir ertragen.

Ach, wie oft Triumphgesang
Von den wilden Scharen
Der Osmanen zu uns drang,
Die geschlagen waren.
Land, wie oft hat selbst dein Sohn
Dich bekämpft nicht mider,
Wurdest zum Grab der Kinder schon
Durch die eignen Kinder.

Der Verfolgte aber fand
Nicht Versteck noch Frieden,
Auch sein eignes Vaterland
Hat ihn nur gemieden.
Berg und Tal durchwandert er,
Angst- und schmerzzerrissen,
Über ihm ein Flammenmeer,
Blutstrom ihm zu Füßen.

Manche Burg in Trümmer sank,
Wo einst Glück geschienen,
Todesröcheln, Trauerklang
Füllt nun die Ruinen.
Ach, und keine Freiheit spriesst
Aus dem Blut der Toten,
Nur der Knechtschaft Träne fließt
Trauerschwer zu Boden.

Szánd meg isten a magyart
Kit vészek hányának,
Nyújts feléje védő kart
Tengerén kínjának.
Bal sors akit régen tép,
Hozz rá víg esztendőt,
Mebünhötte már e nép
A multat s jövődőt!

Vörösmarty Mihály: Szózat

Hazádnak rendületlenül
Légy híve, oh magyar;
Bölcsöd az s majdan sírod is,
Mely ápol s eltakar.

A nagy világon e kívül
Nincsen számodra hely;
Áldjon vagy verjen sors keze;
Itt éljed, halmód kell.

Ez a föld, melyen annyiszor
Apáid vére folyt;
Ez, melyhez minden szent nevet
Egy ezredév csatolt.

Itt küzdtetek honért a hős
Árpádnak hadai;
Itt törtek össze rabigát
Hunyadnak karjai.
Szabadság! itten hordozák
Véres zászlóidat,
S elhulltanak legjobbjaink

Schick uns dein Erbarmen, Gott,
Hilf den Ungarn allen,
Rette sie vor Sturmesnot
Auf dem Meer der Qualen.
Uns, die lang das Unglück schlug,
Schenke wieder Freuden,
Denn wir büssten hart genug
Schuld für alle Zeit! (*Annemarie Bostroem*)

Mahnruf

Von Lieb und Treu zum Vaterland
bleib, Ungar, stets erfüllt.
Es gibt dir Kraft, und wenn du stürzt,
den Hügel, der dich hüllt.

Die weite Welt gibt anderswo
nicht Raum noch Heimat dir.
Hier mußst in Segen oder Fluch
du leben, sterben hier.

Dies ist der Boden, wo so oft
das Blut der Väter rann,
die Namen, die dir heilig sind,
knüpft ein Jahrtausend dran.

Hier hat einst Árpád und sein Heer
ertrotzt sich dieses Land,
hier brach ein Sklavenjoch entzwei
von Hunyads starker Hand.
Freiheit, dein blutig Banner hat
hier oft im Sturm geweht.
Es hat der lange Kampf und Streit

A hosszú harc alatt.

És annyi balszerencse közt,
Oly sok vizály után,
Mégfogva bár, de törve nem,
Él nemzet e hazán.

S népek hazája, nagy világ!
Hozzád bátran kiált:
"Egy ezredévi szenvedés
Kér éltet vagy halált!"

Az nem lehet hogy annyi szív
Hiában onta vért,
S keservben annyi hű kebel
Szakadt meg a honért.

Az nem lehet, hogy ész, erő,
És oly szent akarat
Hiába sorvadozzanak
Egy átoksúly alatt.

Még jöni kell, még jöni fog
Egy jobb kor, mely után
Buzgó imádság epedez
Százvezrek ajakán.

Vagy jöni fog, ha jöni kell,
A nagyszerű halál,
Hol a temetkezés fölött
Egy ország vérben áll.

S a sírt, hol nemzet súlyed el,
Népek veszik körül,

die Besten hingemäht.

So lebt, vom Schicksal heimgesucht,
in Zwietracht oft verrannt,
vermindert zwar, gebrochen nicht,
dies Volk in seinem Land.

Und Völkerheimat, Erdenrund!
Es ruft dich unsre Not:
Ein tausendjäh'ges Leid fragt jetzt
nach Leben oder Tod.

Es kann nicht sein, daß so viel Blut
so ganz umsonst verrann,
in Bitterkeit manch treues Herz
brach manchem guten Mann.

Es kann nicht sein, daß Geist und Kraft,
so guten Willens voll,
wie unter eines Fluches Last
umsonst verkümmern soll.

Noch kommen wird und kommen muß
einst eine beßre Zeit,
nach der inbrünstiges Gebet
aus aller Herzen schreit.

Vielleicht auch, wenn er kommen muß,
kommt heldisch groß der Tod,
wo überm Leichenfelde dann
das Land im Blut verloht.

Und Völker stehen um das Grab,
in dem ein Volk versinkt,.

S az ember millióinak
Szemében gyászköny ül.

Légy híve rendületlenül
Hazádnak, oh magyar:
Ez éltetőd, s ha elbukál,
Hantjával ez takar.

A nagy világon e kívül
Nincsen számodra hely;
Áldjon vagy verjen sors keze:
Itt élned, halnod kell.

Petőfi Sándor: Nemzeti dal

Talpra magyar, hí a haza!
Itt az idő, most vagy soha!
Rabok legyünk vagy szabadok?
Ez a kérdés, válaszatok! –
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

Rabok voltunk mostanáig,
Kárhozottak ősapáink,
Kik szabadon éltek-haltak,
Szolgaföldben nem nyughatnak.
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

in aller edlen Menschen Aug
die Trauerträne blinkt.

Von Lieb und Treu zum Vaterland
bleib, Ungar, stets erfüllt.
Es gibt dir Kraft, und wenn du stürzt
den Hügel, der dich hüllt.

Die weite Welt gibt anderswo
nicht Raum noch Heimat dir.
Hier muß in Segen oder Fluch
du leben, sterben hier. (*Hans Leicht*)

Nationallied

Auf, die Heimat ruft, Magyaren!
Zeit ist's, euch zum Kampf zu scharen!
Wollt ihr frei sein oder Knechte?
Wählt! Es geht um Ehr und Rechtei
Schwören wir beim Gott der Ahnen:
Nimmermehr
beugen wir uns den Tyrannen!
Nimmermehr!

Sklaven waren wir, Verräter
an dem Geiste unsrer Väter,
die im Grab nicht Ruhe fanden,
seit die Freiheit ging zuschanden.
Schwören wir beim Gott der Ahnen:
Nimmermehr
beugen wir uns den Tyrannen!
Nimmermehr!

Fényesebb a láncnál a kard,
Jobban ékesíti a kart,
És mi mégis láncot hordtunk!
Ide veled, régi kardunk!
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

A magyar név megint szép lesz,
Méltó régi nagy híréhez;
Mit rákentek a századok,
Lemossuk a gyalázatot!
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

Hol sírjaink domborulnak,
Unokáink leborulnak,
És áldó imádság mellett
Mondják el szent neveinket.
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

Fluch dem Wicht, der jetzt versagte,
feige nicht zu kämpfen wagte,
dem sein Leben teurer wäre
als des Vaterlandes Ehre!
Schwören wir beim Gott der Ahnen:
Nimmermehr
beugen wir uns den Tyrannen!
Nimmermehr!

Waschen wir mit Blut die Schande
weg von unsrem Vaterlande,
daß sein Schild in allen Breiten
strahle wie zu alten Zeiten!
Schwören wir beim Gott der Ahnen:
Nimmermehr
beugen wir uns den Tyrannen!
Nimmermehr!

Unsre Kinder sollen später
an den Gräbern ihrer Väter
stets in dankbarem Gedenken
ehrfurchtsvoll die Häupter senken!
Schwören wir beim Gott der Ahnen:
Nimmermehr
beugen wir uns den Tyrannen!
Nimmermehr! (*Martin Remané*)

Kölcsey Ferenc (1790–1838)

Zrínyi dala

Hol van a hon, melynek Árpád vére
Győzelemben csorga szent földére,
Mely nevével hév szerelmet gyújt;
S messze képét bújdosó magzatja,
Még Kalypso keblén is siratja,
S kart feléje búsan vágyva nyújt?
Itt van a hon, ah nem mint a régi,
Pusztaságban nyúlnak el vidéki,
Többé nem győzelmek honja már;
Elhamvadt a magzat hő szerelme,
Nincs magasra vívó szenvedelme,
Jégkebelben fásult szívet zár.

Hol van a bérc, és a vár fölette,
Szondi melynek sáncait védlette,
Tékozva híven életét;
Honnan a hír felszáll, s arculatja
Lángsugarit távol ragyogtatja,
S fényt a késő századokra vét?

Itt van a bérc, s omladék fölette,
Mely a hőst és hírét eltemette,
Bús feledség hamván, s néma hant;
Völgyben ül a gyáva kor s határa
Szűk köréből őse saslakára
Szédeleg ha néha felpillant.

És hol a nép, mely pályát izzadni,
S izzadás közt hősi bért aratni

Zrinyi's Lied

Sprich, wo ist das Land, dess' heil'ge Erde
Árpáds Blut getränkt, das siegbewährte,
Dessen Name heisse Lieb' erweckt?
Dessen Bild selbst an Calypso's Busen
Noch beweint der flücht'ge Sohn der Musen,
Nach dem sehnsuchtsvoll sein Arm sich streckt?
Hier, hier ist das Land, doch nicht das alte!
Jene Wüste, die der Fuss durchwallte,
Ach, es ist das Land des Sieg's nicht mehr!
Längst erstorben ist des Enkels Liebe,
Nicht durchglüh'n ihn edle Kampfestriebe,
Sein entartet Herz schlägt kalt und schwer.

Sprich, wo ist der Berg mit seiner Veste,
Deren Schanzen Szondy, sammt dem Reste
Seiner Helden, todesmuthig schützt?
Deren Ruhm in weite Ferne glänzet,
Mit dem Lorbeer ihre Schläfen kränzet
Und der Zeiten Dunkel hell durchblitzt?

Hier, hier ist der Berg mit wüsten Trümmern,
Die sich um des Helden Ruhm nicht kümmern,
Und vergessen ist sein stummes Grab.
Unten lebt ein feig Geschlecht, und spähen
Seine Blicke nach den Adlerhöhen:
Kehren schwindelnd sie vom Ahn sich ab.

Und wo ist das Volk, das kühn zu ringen,
Und im Kampf den Sieg sich zu erzwingen

Ősz atyáknak nyomdokin tanúlt;
S szenvedett bár, s bajról bajra hága,
Hervadatlan volt szép ifjusága,
A jelenben múlt s jövő virúlt?

Vándor állj meg! korcs volt anyja vére,
Más faj állott a kihúnyt helyére,
Gyöngé fővel, romlott, szívtelen;
A dicső nép, mely tanúlt izzadni,
S izzadás közt hősi bért aratni,
Névben él csak, többé nincs jelen.

Zrínyi második éneke

Te lásd meg, ó sors, szenvedő hazámat,
Vérkönyvel ázva nyög feléd!
Mert kánya, kígyó, féreg egyre támad,
És marja, rágja kebelét.
A méreg ég, és ömlik mély sebére,
S ő védtelen küzd egyedül,
Hatalmas, ó légy gyámja, légy vezére,
Vagy itt az óra, s végveszélybe dül!

Áldást adék, sok magzatot honodnak,
Mellén kiket táplál vala;
S másokra vársz, hogy érte vívni fognak?
Önnépe nem lesz védőfala?
Szív, lélek el van vesztegetve rátok;
Szent harcra nyitva várt az út,
S ti védőfalat körüle nem vonátok;

Früh gelernt, von edler Väter Müh'n?
Das, ob's viel gelitten, viel gerungen,
Jugendfrisch im Leid sich aufgeschwungen,
Dessen Blüte ewig jung und grün?

Steh', o Wand'rer! Ein Geschlecht von Zwergen
Scheint der Riesenstamm nunmehr zu bergen,
Schwachen Kopfs, herzlos, voll Hass und Neid.
Jenes hehre Volk, das einst gerungen,
Das im Kampfe sich den Sieg erzwungen,
Lebt im Namen – nicht in Wirklichkeit.

Zrínyi's zweites Gesang

O Schicksal, gönn der Heimat milde Blicke –
Sie, tränen aufgelöst, dir klagt.
Gezücht von Schlangen schlich zu ihr voll Tücke,
Die Brust ward geifernd ihr zernagt.
Es brennt das Gift und sickert in die Wunde,
Der Hilfe die Heimat bar,
Steh du ihr bei zu dieser schweren Stunde,
Umdroht ist sie von tödlicher Gefahr!

Ich gab der Heimat vieler Kinder Segen,
Die an der Brust sie nährte all.
Und du harrst anderer, die für sie sich regen?
Wo türmt sich deines Volkes Wall?
Ihr Würdelosen, trollet euch von hinnen!
Zum Kampfe euch ich Waffen gab.
Doch zogt ihr um die Heimat keine Zinnen,

Ő gyáva fajt szült, s érte sírba jut.
De szánjad, ó sors, szenvedő hazámat!
Te rendelél áldást neki:
S a vad csoport, mely rá dühödve támad,
Kiket nevelt, öngyermeki.
Taposd el a fajt, rút szennyét nememnek;
S míg hamvokon majd átok ül,
Ah tartsd meg őt, a hűv anyát, teremnek
Tán jobb fiak, s védvén állják körül.

Törvényem él. Hazád őrcsillagzatja
Szülötti bűnein leszáll;
Szelíd sugárit többé nem nyugtatja
Az ősz apák sírhalminál.
És más hon áll a négy folyam partjára,
Más szózat és más keblü nép;
S szebb arcot ölt e föld kies határa,
Hogy kedvre gyúl, ki bájkörébe lép.

Ein feig Geschlecht bereitet ihr das Grab.
Wenn doch dein Herz mit meiner Heimat fühlte!
Zuvor ihr ward ein beßres Los:
Die tolle Rotte, die sie wild zerwühlte,
Ist böse Brut aus eignem Schoß.
Vertilge hart den Abhub meiner Rasse,
Mit Fluch und Bann dein Zorn ihn schlag,
Doch unsre Mutter hege und um fasse,
Daß spätrer Sproß zu hüten sie vermag.

Es waltet mein Gesetz. Die Schutzgestirne
Der Heimat sinken tief hinab.
Kein Strahl, zur Sühne, jemals mehr beschirme
Der greisen Väter stilles Grab.
Ein andres Volk erscheint längs dieser Flüsse,
Daß es die junge Kraft beweis,
Und wieder Sonne die Gefilde küsse,
Und jeder froh betrete ihren Kreis. (*Claude d'Acy*)

Vörösmarty Mihály (1800–1855)

A Guttenberg-albumba

Majd ha kifárad az éj s hazug álmok papjai szűnnek
S a kitörő napfény nem terem áltudományt;
Majd ha kihull a kard az erőszak durva kezéből
S a szent béke korát nem cudarítja gyilok;
Majd ha baromból s ördögből a népszaroló dús
S a nyomorú pór nép emberiségre javúl;
Majd ha világosság terjed ki keletre nyugatról
És áldozni tudó szív nemesíti az észet;
Majd ha tanácsot tart a föld népsége magával
És eget ostromló hangokon összekiált,
S a zajból egy szó válik ki dörögve: "igazság!"
S e rég várt követét végre leküldi az ég:
Az lesz csak méltó diadal számodra, nevedhez
Méltó emlékjelt akkoron ad a világ.

Gondolatok a könyvtárban

Hová lépsz most, gondold meg, oh tudós,
Az emberiségnek elhányt rongyain
Komor betűkkel, mint a téli éj,
Leírva áll a rettentő tanulság:
"Hogy míg nyomorra milliók születnek,
Néhány ezernek jutna üdv a földön,
Ha istenésszel, angyal érzelemmel
Használni tudnák éltök napjait."
Miért e lom? hogy mint juh a gyepen
Legeljünk rajta? s léha tudománytól
Zabáltan elhenyéljük a napot?

Ins Gutenberg-Album

Wenn mit der schwindenden Nacht die falschen Propheten verstummen,
steigende Sonne nicht mehr trügende Lehren bescheint:
Wenn aus der Faust der Gewalt die Schwerter endgültig fallen,
heiligen Friedens Bezirk nie wieder schändet der Mord:
Wenn sich vom Teufelswerk abwenden endlich des Volkes Bedrucker,
aufsteigt der Bauernstand, menschenwürdig auch er:
Wenn dann das Licht sich vom Westen nach Osten verbreitet,
liebevoll opferndes Herz adelt die klare Vernunft:
Wenn alle Völker auf Erden gehn miteinander zu Rate
und mit vereinigter Kraft himmelanstürmend aufschrein,
und aus wirrem Getöse das Wort "Gerechtigkeit!" aufdröhnt,
sie aber, lange ersehnt, sendet der Himmel herab:
Dann wird dein Name genannt sein mit würdigem, hohem Triumph,
dann erst ein würdiges Mal wird dir errichten die Welt. (*Günther Deicke*)

Gedanken in der Bibliothek

Bedenk: Wo du jetzt eintrittst, o Gelehrter,
auf fortgeworfnem Lumpenzeug der Menschheit,
mit Lettern, düster wie die Winternacht,
steht aufgedruckt die grauenvolle Lehre:
"Millionen kennen nur die Not der Welt,
und ein paar Tausend wäre Glück beschieden,
wenn sie mit Göttergeist und Engelsseele
die Tage ihres Lebens nützen könnten."
Wozu der Kram? Daß wir wie Schafe weiden
auf diesem Zeug? Von leerer Wissenschaft
ganz vollgefressen unsern Tag versäumen?

Az isten napját! nemzet életét!
 Miért e lom? szagáról ismerem meg
 Az állatember minden bűneit.
 Erény van írva e lapon; de egykor
 Zsivány ruhája volt. S amott?
 Az ártatlanság boldog napjai
 Egy eltépett szűz gyöngé öltönyén,
 Vagy egy dühös bujának pongyoláján.
 És itt a törvény - véres lázadók
 Hamis birák és zsarnokok mezéből
 Fehérre mosdott könyvnek lapjain.
 Emitt a gépek s számok titkai!
 De akik a ruhát elszagaták
 Hogy majd belőle csinos könyv legyen,
 Számon kívül maradtak: Ixion
 Böszült vihartól űzött kerekén
 Örvény nyomorban, vég nélkül kerengők.
 Az örült ágyán bölcs fej álmodik;
 A csillagászat egy vak koldus asszony
 Condráin méri a világokat:
 Világ és vakság egy hitvány lapon!
 Könyv lett a rabnép s gyávák köntöséből
 S most a szabadság és a hősi kor
 Beszéli benne nagy történetét.
 Hűség, barátság aljas hitszegők
 Gunyáiból készült lapon regél.
 Irtózatosságság mindenütt!
 Az irt betűket a sápadt levél
 Halotti képe kárhóztatja el.
 Országok rongya! könyvtár a neved,
 De hát hol a könyv mely célhoz vezet?
 Hol a nagyobb rész boldogsága? - Ment-e
 A könyvek által a világ elébb?
 Ment, hogy minél dicsőbbek népei,
 Salakjok annál borzasztóbb legyen,

Den Gottestag! Das Leben der Nation!
 Wozu der Kram? Ich spüre am Geruch
 die ganzen Sünden dieses Menschentiers.
 Auf diesem Blatt steht Tugend; aber einst
 war's eines Räubers Rock. Und was ist dort?
 Der Unschuld jugendfrohe Tage glänzen
 auf der mißbrauchten Jungfrau zartem Kleid
 so gut wie auf der Dirne Lotterhemd.
 Hier das Gesetz - Gewänder von Rebellen
 und falschen Richtern, blutigen Tyrannen:
 Nun weißgewaschne Seiten eines Buches.
 Geheimnisse von Zahlen und Maschinen!
 Doch jene, die das Kleid zerrissen haben,
 auf daß ein hübsches Buch daraus entstehe,
 sie alle, die, auf Ixions Rad gefesselt,
 vom tollen Sturm und Wind getrieben, endlos
 in Wahnsinns Abgrund kreisen, sind vergessen.
 Ein weiser Kopf träumt auf dem Bett des Irren;
 Astronomie mißt Welten über Welten
 auf Lumpen einer blinden Bettlerin:
 So Licht und Nacht auf einer schlechten Seite!
 Ein Buch entstand hier aus dem Kleid von Sklaven,
 von Feigen, drin erzählt die Heldenzeit
 der Freiheit unvergeßliche Geschichte.
 Die Treue spricht, die Freundschaft auf dem Blatte,
 das ist gemacht aus des Verräters Kleid.
 Ach, schrecklich haust die Lüge überall
 Des fahlen Blattes Totenangesicht
 straft Lügen, was gedruckte Lettern sagen.
 Der Länder Lumpen! Bibliothek dein Name,
 wo ist das Buch, das uns zum Ziele führt?
 Wo ist des größten Teils Glückseligkeit?
 Und schritt durch Bücher denn die Welt voran?
 Sie ging, daß ruhmreich ihre Völker sind
 und ihre Schlacke um so schrecklicher,

S a rongyos ember böszült kebele
Dögvést sohajtson a hír nemzetére.

De hát ledöntsük, amit ezredek
Ész napvilága mellett dolgozának?
A bölcsek és a költők műveit,
S mit a tapasztalás arany
Bányáiból kifejtett az idő?
Hány fényes lélek tépte el magát,
Virrasztott a sziv égő romja mellett,
Hogy tévedt, sujtott embertársinak
Írányt adjon s erőt, vigasztalást.
Az el nem ismert érdem hősei,
Kiket - midőn már elhunytak s midőn
Ingyen tehette - csúfos háladattal
Kezdett imádni a galád világ,
Népboldogító eszmék vértanúi
Ők mind e többi rongykereskedővel,
Ez únt fejek - s e megkorhadt szivekkel,
Rosz szenvedélyek oktatóival
Ők mind együtt - a jók a rossz miatt -
Egy máglya üszkén elhamvadjanak?

Oh nem, nem! amit mondtam, fájdalom volt,
Hogy annyi elszánt lelkek fáradalma,
Oly fényes elmék a sár fiait
A súlyedéstől meg nem mentheték!
Hogy még alig bír a föld egy zugot,
Egy kis virányt a pusztá homokon
Hol legkelendőbb név az emberé,
Hol a teremtés ősi jogai
E névhez "ember!" advák örökül -
Kivéve aki feketén született,
Mert azt baromnak tartják e dicsók
S az isten képét szíjjal ostorozzák.

És mégis - mégis fáradozni kell.
Egy újabb szellem kezd felküzdeni,

Und doch - und doch: man muß sic

daß die erzürnte Brust zerlumpter Menschen
berühmter Brut die Pest herniederseufze.

Doch solln wir stürzen, was Jahrtausende
beim Tageslichte der Vernunft erschufen?
Der Weisen Werke und der Dichter Schriften
und was aus Goldbergwerken der Erfahrung
die Zeit mühselig an den Tag gebracht?
Wie viele Seelen haben sich zerstört
und wachten an des eignen Herzens Bränden,
um den verirrtten, heimgesuchten Menschen
den Halt zu geben, Richtung, Kraft und Trost.
Die stillen, immer noch verkannten Helden,
die - selbstverständlich erst nach ihrem Tod,
und als es kostenlos geschehen konnte -
die Welt mit hohlem Dank vergöttert hat,
Märtyrer volksbeglückender Ideen,
sie alle mit den andern Lumpenhändlern,
mit den zerquälten Köpfen, morschen Herzen
und mit den Lehrern schlechter Leidenschaften,
sie sollen - Gute im Gefolg der Schlechten -
auf glühenden Scheiten ganz zu Asche werden?

O nein, niemals! Der Schmerz nur sprach aus mir,
weil, ach, so viel entschloßner Seelen Mühen,
so lichte Geister nicht bewahren können
der Scholle Söhne vor des Abgrunds Schmach,
und weil auf dieser Erde kaum ein Winkel,
kaum eine Flur im öden Sand noch ist,
wo man am höchsten schätzt den Namen Mensch
und dem, der diesen Namen trägt, als Erbe
gegeben sind die Urrechte der Schöpfung -
Mit Ausnahme der schwarz gebornen freilich,
weil jene Herren sie als Vieh betrachten,
mit Riemen peitschen Gottes Ebenbild.

Und doch - und doch: man muß sich heiß bemühen.
Ein neuer Geist beginnt sich hochzukämpfen

Egy új irány tör át a lelkeken:
A nyers fajokba tisztább érzeményt
S gyümölcsözőbb eszméket oltani,
Hogy végre egymást szívben átkarolják,
S uralkodjék igazság, szeretet.
Hogy a legalsó pór is kunyhájában
Mondhassa bizton: nem vagyok magam!
Testvérim vannak, számos milliók;
Én védem őket, ők megvédnek engem.
Nem félek tőled, sors, bármit akarsz.

Ez az, miért csüggedni nem szabad.
Rakjuk le, hangyszorgalommal, amit
Agyunk az ihlett órákban teremt.
S ha összehordtunk minden kis követ,
Építsük egy újabb kor Bábelét,
Míg oly magas lesz, mint a csillagok.
S ha majd benéztünk a menny ajtaján,
Kihallhatók az angyalok zenéjét,
És földi vérünk minden csepjei
Magas gyönyörnek lángjától hevültek,
Menjünk szét mint a régi nemzetek,
És kezdjünk újra túrni és tanulni.

Ez hát a sors és nincs vég semmiben?
Nincs és nem is lesz, míg a föld ki nem hal
S meg nem kövülnek élő fiaik.
Mi dolgunk a világon? küzdeni,
És tápot adni lelki vágyainknak.
Ember vagyunk, a föld s az ég fia.
Lelkünk a szárny, mely ég felé viszen,
S mi ahelyett, hogy törnénk fölfelé,
Unatkozunk s hitvány madár gyanánt
Posvány iszapját szopva éldegéljünk?
Mi dolgunk a világon? küzdeni
Erőnk szerint a legnemesbekért.
Előttünk egy nemzetnek sorsa áll.

und bricht sich durch die Seelen neue Bahn:
In rohe Rassen reineres Gefühl
will er und bessere Ideen flößen,
daß endlich sie im Herzen sich umarmen,
Gerechtigkeit und Liebe bald regieren;
daß auch der letzte Bauer in der Hütte
getrost sich sagt: Ich bin ja nicht allein!
Ich habe Brüder, viele Millionen;
sie schützen mich, und ich beschütze sie.
Ich fürcht dich, Schicksal, nicht, was du auch planst.

Das ist's, weshalb man nicht verzagen darf.
Laßt uns mit Bienenfleiß zusammentragen,
was unser Hirn in guter Stunde schafft,
und sind die kleinen Steine all beisammen,
erbaun das Babel wir der neuen Zeit,
bis es hoch droben an die Sterne stößt.
Und wenn wir blickten durch die Himmelspforte,
wenn die Musik der Engel wir vernahmen,
wenn alle Tropfen unsres Menschenblutes
durchglüht sind von dem Feuer höchster Lust,
zerstreun wir uns wie einst die alten Völker,
von neuem hier zu dulden und zu lernen.

Das ist das Schicksal - und es gibt kein Ende.
Kein Ende, eh die Erde nicht verödet
und ihre Kinder nicht zu Stein erstarren.
Was haben wir zu schaffen hier? Zu kämpfen
und zu erfüllen die Wünsche unsres Geistes.
Wir Menschen, Erdensöhne, Himmelskinder
mit Seelen, die gleich Fittichen uns tragen,
wie sollen wir, statt höher vorzustoßen,
nur leben wie der Vogel, der im Schlamm,
im Sumpfe rührt gelangweilt alle Tage?
Was haben wir auf dieser Welt zu schaffen?
Nach Kräften für das Edelste zu kämpfen.
Denn vor uns steht das Schicksal unsres Volkes.

Ha azt kivíttuk a mély sülyedésből
S a szellemharcok tiszta sugaránál
Olyan magasra tettük, mint lehet,
Mondhatjuk, térvén őseink porához:
Köszönjük élet! áldomásodat,
Ez jó multság, férfi munka volt!

A vén cigány

Húzd rá cigány, megittad az árát,
Ne lógasd a lábadat hiába;
Mit ér a gond kenyéren és vizen,
Tölts hozzá bort a rideg kupába.
Mindig így volt e világi élet,
Egyszer fázott, másszor lánggal égett;
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot,
Szív és pohár tele búval, borral,
Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal.

Véred forrjon mint az örvény árja,
Rendüljön meg a velő agyadban,
Szemed égjen mint az üstökös láng,
Húrod zengjen vérszél szilajabban,
És keményen mint a jég verése,
Odalett az emberek vetése.
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot,
Szív és pohár tele búval, borral,
Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal.

Tanulj dalt a zengő zivatartól,
Mint nyög, ordít, jajgat, sír és bömböl,

Wenn wir es aus dem Abgrund freigekämpft
und in dem reinen Strahl der Geisteskämpfe
so hoch gestellt, wie wir nur reichen können,
dann sagen wir am Ende unsrer Tage:
Dir, Leben, danken wir die Segensgaben!
Es war Genuß und Mannesarbeit auch! (*Günther Deicke*)

Der alte Zigeuner

Spiel, Zigeuner, hast den Lohn vertrunken,
laß vergebens baumeln nicht das Bein!
Was sind Sorgen wert bei Brot und Wasser?
Füll dazu den Humpen dir mit Wein.
Stets war dieses Leben so auf Erden:
Einmal Frost wollt's, einmal Flamme werden.
Spiel, wer weiß, wie lang die Saite schwirrt,
wann der Bogen dir zur Krücke wird;
Herz voll Kummer, Becher voller Wein,
spiel, Zigeuner, laß die Sorgen sein!

Wallen soll dein Blut, so wie der Wildbach,
laß das Hirn in deinem Schädel schüttern,
laß die Augen brennen wie Kometen,
laß die Saiten ungestüm gewittern,
hart wie Hagelschlag im Sommerlichte,
der die Menschensaat macht zunichte.
Spiel, wer weiß, wie lang die Saite schwirrt,
wann der Bogen dir zur Krücke wird;
Herz voll Kummer, Becher voller Wein,
spiel, Zigeuner, laß die Sorgen sein!

Stimm ins Lied des Sturms ein, wie er auffährt,
wie er brüllt und jammert, weint und wimmert,

Fákat tép ki és hajókat tördel,
Életet fojt, vadat és embert öl;
Háború van most a nagy világban,
Isten sírja reszket a szent honban.
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot,
Sziv és pohár tele búval, borral,
Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal.

Kié volt ez elfojtott sohajtás,
Mi üvölt, sír e vad rohanatban,
Ki dörömböl az ég boltozatján,
Mi zokog mint malom a pokolban,
Hulló angyal, tört szív, örült lélek,
Vert hadak vagy vakmerő remények?
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot,
Sziv és pohár tele búval, borral,
Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal.

Míntha újra hallanók a pusztán
A lázadt ember vad keserveit,
Gyilkos testvér botja zuhanását,
S az első árvák sirbeszédeit,
A keselynek szárnya csattogását,
Prometheusz halhatatlan kínját.
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot:
Sziv és pohár tele búval, borral,
Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal.

A vak csillag, ez a nyomoru föld
Hadd forogjon keserű levében,
S annyi bűn, szenny s ábrándok dühétől
Tisztuljon meg a vihar hevében,

Wild und Menschen tötet, Leben abwürgt,
Bäume ausreißt, Schiffe ganz zertrümmert.
Krieg ist wieder tobend aufgestanden,
Gottes Grab erbebt in heiligen Landen.
Spiel, wer weiß, wie lang die Saite schwirrt,
wann der Bogen dir zur Krücke wird;
Herz voll Kummer, Becher voller Wein,
spiel, Zigeuner, laß die Sorgen sein!

Woher kam der Seufzer, zag, verhalten,
was will dieser Schrecken, dieses Jagen,
und was hämmert am Gewölb des Himmels?
Mahlen Höllenmühlen diese Klagen?
Träume, Engelsturz, geschlagne Heere,
sucht ihr Hoffnung in der wüsten heere?
Spiel, wer weiß, wie lang die Saite schwirrt,
wann der Bogen dir zur Krücke wird;
Herz voll Kummer, Becher voller Wein,
spiel, Zigeuner, laß die Sorgen sein!

Als ob wieder des empörten Menschen
wildes Keuchen in der Wüste klänge,
niedersauste Brudermörders Keule,
schwelln der ersten Waisen Grabgesänge;
und wir hörn des Geiers Flügelschlagen
und, unsterblich, des Prometheus Klagen.
Spiel, wer weiß, wie lang die Saite schwirrt,
wann der Bogen dir zur Krücke wird;
Herz voll Kummer, Becher voller Wein,
spiel, Zigeuner, laß die Sorgen sein!

Dieser blinde Stern, die Elendserde,
mag sich drehn in tödlichen Gewässern,
und in Sünden, Unflat, falschem Prunk soll
endlich sie ein Feuersturm verbessern

És hadd jöjjön el Noé bárkája,
Mely egy új világot zár magába.
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyűtt vonóból bot:
Szív és pohár tele búval, borral,
Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal.

Húzd, de mégse, - hagyj békét a húrnak,
Lesz még egyszer ünnep a világon,
Majd ha elfárad a vész haragja,
S a viszály elvérzik a csatákon,
Akkor húzd meg újra lelkesedve,
Isteneknek teljék benne kedve.
Akkor vedd fel újra a vonót,
És derüljön zordon homlokod,
Szűd teljék meg az öröm borával,
Húzd, s ne gondolj a világ gondjával.

Előszó

Midőn ezt írtam, tiszta volt az ég.
Zöld ág virított a föld ormain.
Munkában élt az ember mint a hangya:
Küzdött a kéz, a szellem működött,
Lángolt a gondos ész, a szív remélt,
S a béke izzadt homlokát törölvén
Meghozni készült a legszebb jutalmat,
Az emberüdvöt, melyért fáradott.
Ünnepre fordult a természet, ami
Szép és jeles volt benne, megjelent.
Öröm - s reménytől reszketett a lég,
Megszülni vágyván a szent szót, a szót,

Dann erst mag die Arche Noah kommen,
einer neu entstandnen Welt zu frommen.
Spiel, wer weiß, wie lang die Saite schwirrt,
wann der Bogen dir zur Krücke wird;
Herz voll Kummer, Becher voller Wein,
spiel, Zigeuner, laß die Sorgen sein!

Spiel! Doch warte - laß die Saiten ruhen:
Einmal wird ein Feiertag noch werden,
wenn des Sturmes letzte Wut ermattet,
Zwist im Kampf vergangen ist auf Erden,
dann spiel auf, Begeisterung zu erneuen,
daß die Götter selber sich dran freuen.
Wenn die Stirn sich endlich glätten kann,
dann erst setz den Bogen wieder an,
füll dein Herz sich mit der Freude Wein,
spiel, Zigeuner, laß die Sorgen sein! (*Günther Deicke*)

Vorwort

Als ich dies schrieb, da war der Himmel klar,
auf dieser Erde Wipfeln grüntem Zweige,
und emsig ging der Mensch der Arbeit nach:
Es schuf die Hand, es wirkte klug der Geist,
Vernunft entflamte, Hoffnung trieb das Herz,
der Frieden, von der Stirn den Schweiß sich trocknend,
gedachte nun den schönsten Preis zu bringen:
Das Menschenheil, um das er sich geplagt.
Zur Feier rüstend, brachte die Natur,
was schön und edel war, ans Tageslicht.
Vor Freud und Hoffnung zitterte die Luft
im Wunsch, die heil'ge Botschaft zuzusenden,

Mely által a világot mint egy új, egy
Dicsőbb teremtés hangján üdvözölje.

Hallottuk a szót. Mélység és magasság
Viszhangozák azt. S a nagy egyetem
Megszűnt forogni egy pillantatig.
Mély csend lön, mint szokott a vész előtt.
A vész kitört. Vérfagyaló keze
Emberfejekkel lapdázott az égre,
Emberszivekben dúltak lábai.
Lélekzetétől meghervadt az élet,
A szellemek világa kialutt,
S az elsötétült égnek arcain
Vad fénnel a villámok rajzolák le
Az ellenséges istenek haragját.
És folyton-folyvást ordított a vész,
Mint egy veszetté bősüzt szörnyeteg.
Amerre járt, irtóztató nyomában
Szétszagatott népeknek átkai
Sohajtanak fel csonthalmok közül;
És a nyomor gyámoltalan fejét
Elhamvadt városokra fekteti.
Most tél van és csend és hó és halál.
A föld megöszült;
Nem hajszalanként, mint a boldog ember,
Egyszerre öszült az meg, mint az isten,
Ki megteremtven a világot, embert,
E félig istent, félig állatot,
Elborzadott a zordon mű felett
És bánatában ősz lett és öreg.

Majd eljön a hajfodrász, a tavasz,
S az agg föld tán vendéghajat veszen,
Virágok bársonyába öltözik.
Üvegszemén a fagy fölengedend,
S illattal elkendőzött arcain

und mit der Stimme einer bessern Schöpfung
zu grüßen neu und glorreich alle Welt.

Das Wort ertönte. Und es hallte wider
in Höhn und Tiefen. Und das Universum
hört' auf zu kreisen einen Augenblick.
Es wurde still, die Stille vor dem Sturm.
Da brach es los. Und eine Schreckenshand
spielte mit Menschenköpfen wie mit Bällen,
zerstampft vom Wetter, brachen Menschenherzen,
von seinem Atem starb das Leben ab,
erlosch auch die erhabne Welt des Geistes,
und auf des Himmels finstres Angesicht,
mit wildem Zucken zeichneten die Blitze
den Zorn der aufgebrauchten Götter ein.
Das Ungewitter brüllte immerfort,
ganz wie ein toll gewordnes Ungeheuer.
Wohin es schritt, in seiner Schreckensspur
stiegen aus Knochenbergen röchelnd auf
die letzten Flüche der zerrißnen Völker,
und hilflos legt das Elend nun sein Haupt
in Schutt und Asche der zerstörten Städte.
Jetzt herrschen Winter, Stille, Schnee und Tod.
Die Erde aber ist jählings ergraut;
doch nicht allmählich wie friedliche Menschen,
nein, über Nacht ergraut, wie einstmals Gott,
der, als die Welt er schuf und dann den Menschen,
halb Gott im Wesen und noch halb ein Tier,
erschauderte ob seiner düstren Schöpfung
und vor Entsetzen grau ward, müd und alt.

Bald kommt der Lenz gegangen, ein Barbier,
die graue Erde nimmt dann die Perücke
und legt den Blumen Samt und Seide an.
Von ihren starren Augen taut der Frost,
mit Düften und mit grell geschminkten Wangen,

Jókedvet és ifjúságot hazud:
Kérdjétek akkor ezt a vén kacért,
Hová tevő boldogtalan fiait?

Zalán futása (részlet)

Régi dicsőségünk, hol késel az éji homályban?
Századok ültenek el, s te alattok mélyen enyésző
Fénnyel jársz egyedül. Rajtad sűrű fellegek, és a
Bús feledékenység koszorútlan alakja lebegnek.
Hol vagyon, aki merész ajakát hadi dalnak eresztvén,
A riadó vak mélységet fölverje szavával,
S késő százak után, méltán láttassa vezérlő
Párducos Árpádot, s hadrontó népe hatalmát?
Hol vagyon? Ah ezeren némán fordulnak el: álom
Öldösi szíveiket, s velök alszik az ősi dicsőség.

A tehetetlen kor jött el, puhaságra serényebb
Gyermekek álltak elő az erősebb jámbor apáktól.
Engem is, a nyugalom napján, ily év hozza fényre
Már késő unokát, ki előbb a lányka mulandó
Szépségén függetem gondatlan gyermeki szemmel,
S rajta veszett örömem dalait panaszosra cserélvén.
Hasztalanul eget és földet kérlelve betölték.
Mégis az ifjúság háborgó napjai múltván,
Biztos erőt érzek: kebelemben nagyra kelendő
Képzletek villannak meg, diadalmas Űgekről,
S a deli Álmosról, s Álmosnak büszke fiáról,
Párducos Árpádról... Óh hon! meghallasz-e engem,
S nagyra törő tehetős fiaid hallgatnak-e szómrá?

täuscht Freude sie und frische Jugend vor.
Ihr aber fragt die alte Sünderin:
Wo tat sie die erschlagenen Söhne hin? (*Günther Deicke*)

Zalans Flucht (Ausschnitt)

Ruhm unsrer Vorzeit, wo harrst du noch aus in nächtlichem Dunkel?
Einsam ziehst du dahin mit ersterbendem Licht in der Schar der
längst verstrichenen Jahrhunderte. Dichtes Gewölk überschattet
dich und das unbekränzte Gespenst des bitteren Vergessens.
Wer hat ein streitbares Lied auf verwegenen Lippen und rüttelt
auf die dröhnende Tiefe mit kriegerisch donnernden Worten,
läßt nach späten Äonen den panthergewandeten Herrscher
Árpád erstehen, die Macht seines heerevernichtenden Volkes?
Wo ist der Mann? Ach- Tausende wenden sich ab und verstummen:
Tod bricht die Herzen im Schlaf, und so schläft auch der Ruhm unsrer
Vorzeit.

Zeiten der Ohnmacht brachen nun an, auf die kraftvollen, frommen
Väter folgten die Kinder, bestrebt, mit Schwächen zu glänzen.
Solch ein Jahr gab auch mich, den spätgeborenen Enkel,
eben am Tage der Ruhe dem Licht. An der Schönheit des Mädchens,
die nicht von Dauer ist, hing ich anfangs mit arglosen Augen,
sang statt des unerfüllten Verlangens die Lieder der Klage.
Himmel und Erde bestürmte mein Flehen, doch immer vergebens.
Da aber nun die stürmischen Tage der Jugend dahin sind,
spür' ich gefestigte Kraft: In der Brust erscheint mir in hehren
Bildern der siegreiche Űgek und auch der tapfere Álmos,
und sodann des Álmos edelgesitteter Sohn, der
panthergewandete Árpád. - Wirst du mich hören, o Heimat?
Hören mein Wort die begabten, nach Großem trachtenden Söhne?

Megjön az éj, szomorún feketednek az ormok, az élet
Elnyugszik, s a fél föld lesz nyoszolyája; de engem
Fölver az elmúlt szép tetteknek gondja. Derengő
Lelkem előtt lobogós kopják és kardok acéli
Szedelik a levegőt: villog, dörög a hadi környék.
Látom, elől kacagányos apák, s heves ifju leventék
Száguldó lovakon mint törnek halni, vagy ölni,
Zászlódat látom, Bulcsú, s szemem árja megindul.

Óh hát halljátok, ti hazának gyermeki! szómat,
Későn hangzik már; de magában hordja halálos
Harcok fergetegét, s hű a haladékony időhöz.

Nacht wird es. Traurig verschwimmen die Gipfel im Dunkel, das Leben
findet zur Ruhe, zur Lagerstatt wird die Hälfte der Erde.
Ich aber wache, die herrlichen Taten der Vorzeit bedenkend.
Dämmernd erahnt meine Seele bewimpelte Lanzen, den Stahl der
Schwerter im sausenden Hieb, es donnert und blitzt im Getümmel.
Vorn gewahrt' ich die Väter im Fellumhang, feurige junge
Recken auf rasenden Rossen stürmend, zu sterben, zu töten,
seh' deine Fahne, Bulcsú, mit schwellenden Tränen im Auge.
O ihr Kinder des Vaterlands, hört denn, was ich euch sage!
Kommt mein Wort auch spät, so birgt es doch in sich den Sturmwind
tödlicher Kämpfe, wie der Schritt der Zeit es erfordert.

Petőfi Sándor

Volksdichtung

A szerelem, a szerelem

A szerelem, a szerelem,
A szerelem sötét verem;
Beleestem, benne vagyok,
Nem láthatok, nem hallhatok.

Őrizem az apám nyáját,
De nem hallom a kolompját;
Rá-rámege a zöld vetésre,
Hej, csak későn veszem észre.

Telerakta édesanyám
Eleséggel a tarisznyám;
Elvesztettem szerencsésen,
Lesz módom a böjtölésben.

Édesapám, édesanyám,
Ne bizzatok most semmit rám,
Nézzétek el, ha hibázok -
Tudom is én, mit csinállok!

Ach die Liebe, ach die Liebe

Ach die Liebe, ach die Liebe
Ist 'ne Grube, tief und trübe,
Fiel hinein, muss d'rin vergehen,
Kann nicht hören mehr noch sehen.

Soll des Vaters Heerd' ich locken,
Hör' ich nicht den Schall der Glocken,
Muss auf grüner Saat gewahren
Ach zu spät nur ihre Schaaren.

Mein Tornister hat die Mutter
Mir gefüllt mit Brot und Butter,
Hab' es glücklich schon verloren,
Bin zum Fasten nun erkoren.

Liebe Mutter, lieber Vater,
Traut mir jetzt nicht als Berather,
Und vergebt mir, wenn ich fehle,
Weiss ja selbst nicht was ich wähle.

Politische Dichtung

Egy gondolat bánt engemet

Egy gondolat bánt engemet:
Ágyban, párnák közt halni meg!
Lassan hervadni el, mint a virág,
Amelyen titkos féreg foga rág;
Elfogyni lassan, mint a gyertyaszál,
Mely elhagyott, üres szobában áll.
Ne ily halált adj, istenem,
Ne ily halált adj énnekem!
Legyek fa, melyen villám fut keresztül,
Vagy melyet szélvész csavar ki tövestül;
Legyek kőszirt, mit a hegyről a völgybe
Eget-földet rázó mennydörgés dönt le... -
Ha majd minden rabszolga-nép
Jármát megunva síkra lép
Pirosló arccal és piros zászlókkal
És a zászlókon eme szent jelszóval:
"Világ szabadság!"
S ezt elharsogják,
Elharsogják kelettől nyugatig,
S a zsarnokság velök megütközik:
Ott essem el én,
A harc mezején,
Ott folyjon az ifjui vér ki szivembül,
S ha ajkam örömteli végszava zendül,
Hadd nyelje el azt az acéli zörej,
A trombita hangja, az ágyudőrej,
S holttestemen át
Fújó paripák
Száguldjanak a kivivott diadalra,
S ott hagyjanak engemet összetiporva. -

Ein Angsttraum quält mich...

Ein Angsttraum quält mich: Sterben müssen
in dumpfer Stube, in den Kissen;
verwelken elend, schmerzgeplagt,
der Blume gleich, vom Wurm zernagt;
langsam verlöschen wie der Kerze Schimmer,
die man vergaß in dem verlaßnen Zimmer.
Nicht solchen Tod, der mir zum Spott,
nicht solchen Tod gib mir, mein Gott!
Möcht sterben wie ein Baum, unwettert,
vom Sturm gefällt, vom Blitz zerschmettert,
möcht fallen wie der Fels einmal,
vom Donnerschlag gestürzt ins Tal...
Wenn die versklavten Völker sich ermannen,
des Joches müde, gegen die Tyrannen
mit roten Fahnen zornig ziehn ins Feld
und ihre Losung gellt:
"Freiheit der Welt!",
wenn diesen Ruf ich wie Posaunenchöre
machtvoll in Ost und West erschallen höre -
dann will ich fallen im Kampf,
stürmend durch Feuer und Dampf!
Möge mein Herzblut verrinnen,
glücklich scheid ich von hinnen!
Sollt sich ein Todesschrei mir noch entringen,
mag im Kanonengedröhn er verklingen,
verwehn mit dem Pfeifen von schwirrendem Stahl,
mit unseres Sieges Trompetensignal!
Der Hufschlag der Pferde stampf ein in die Erde,
was von mir noch blieb, wenn nur siegreich die Schlacht,
die frei von Tyrannen uns endgültig macht!...

Ott szedjék össze elszórt csontomat,
Ha jön majd a nagy temetési nap,
Hol ünnepélyes, lassu gyász-zenével
És fátyolos zászlók kíséretével
A hősöket egy közös sírnak adják,
Kik érted haltak, szent világszabadság!

A XIX. század költői

Ne fogjon senki könnyelműen
A húrok pengetéséhez!
Nagy munkát vállal az magára,
Ki most kezébe lantot vesz.
Ha nem tudsz mást, mint eldalolni
Saját fájdalmad s örömed:
Nincs rád szüksége a világnak,
S azért a szent fát félretedd.

Pusztában bujdosunk, mint hajdan
Népével Mózes bujdosott,
S követte, melyet isten küldte
Vezérül, a lángoszlopot.
Ujabb időkben isten ilyen
Lángoszlopoknak rendelé
A költőket, hogy ők vezessék
A népet Kánaán felé.

Előre hát mind, aki költő,
A néppel tűzön-vízen át!
Átok reá, ki elhajtja
Kezéből a nép zászlaját.
Átok reá, ki gyávaságból
Vagy lomhaságból elmarad,
Hogy, míg a nép küzd, fárad, izzad,

4. Romantisierung der Lyrik

Wenn glorreich dann der Morgen angebrochen,
dann sammelt ein die Splitter meiner Knochen
und kommt, mit feierlichen Trauerchören,
mit schwarzbeflorten Fahnen, uns zu ehren,
gemeinsam all die Helden zu begraben,
die für die Weltfreiheit ihr Leben gaben.

Die Dichter des 19. Jahrhunderts

Kein Sänger sollte in die Saiten
ohne Besinnen greifeu heut,
denn hohe Pflichten zu erfüllen
hat der Poet in dieser Zeit!
Wer nur von seiner eignen Freude,
vom eignen Schmerz sich fühlt bewegt,
ist nicht vonnöten und tut besser,
wenn er die Laute niederlegt.

Wir irren heute in der Wüste
wie einst das Volk von Israel,
doch Moses, der der Feuersäule
Jehovas folgte, ging nicht fehl.
Uns hat der Schöpfer heut den Dichter
als Fackel für den Weg gesandt,
als Führer, der das Volk geleite
ins heilige, Gelobte Land.

So führt das Volk voran, ihr Dichter,
durch Feuer, Flut und Wüstensand!
Fluch dem, der sinken läßt die Fahne
und wegwirft gar mit feiger Hand!
Fluch allen, die sich ferne halten
aus Trägheit und Bequemlichkeit,
im sicheren Schatten ruhn, indessen

Pihenjen ő árnyék alatt!

Vannak hamis próféták, akik
Azt hirdetik nagy gonoszan,
Hogy már megállhatunk, mert itten
Az ígéretnek földje van.
Hazugság, szemtelen hazugság,
Mit milliók cáfolnak meg,
Kik nap hevében, éhen-szomjan,
Kétségbeesve tengenek.

Ha majd a bőség kosarából
Mindenki egyaránt vehet,
Ha majd a jognak asztalánál
Mind egyaránt foglal helyet,
Ha majd a szellem napvilága
Ragyog minden ház ablakán:
Akkor mondhatjuk, hogy megálljunk,
Mert itt van már a Kánaán!

És addig? addig nincs megnyugvás,
Addig folyvást küszködni kell. -
Talán az élet, munkáinkért,
Nem fog fizetni semmivel,
De a halál majd szemeinket
Szelíd, lágy csókkal zárja be,
S virágkötéssel, selyempárnán
Bocsát le a föld mélyibe.

Európa csendes, újra csendes

Európa csendes, újra csendes,
Elzúgtak forradalmi...

das Volk nur Mühe kennt und Leid.

Falsche Propheten gibt's, die sagen:
"Legt doch die Waffen aus der Hand!
Was ihr ersehnt, ist längst errungen!
Ihr lebt schon im Gelobten Land!"
Doch Lüge ist's! Seht die Millionen,
die tot sich rackern rings im Feld
und mühsam nur ihr Leben fristen,
von Durst und Hunger stets gequält!

Erst dann, wenn jeder gleichberechtigt
Platz nehmen darf am Tisch der Welt,
erst dann, wenn jeder gleichenaßen
sein Teil vom Überfluß erhält,
wenn durch die Fenster aller Hütten
das Licht der Bildung Einzug fand,
erst dann ist's Zeit für uns zu rasten,
erreicht ist das Gelobte Land.

Solange darf's nicht Ruhe geben,
kein Ende unseres Gerichts!
Lohnt unsre Opfer, unsre Mühe
die Welt dereinst uns auch durch nichts,
der Tod wird unsre Augen küssen,
selig sinkt unser Leib hinab
und schläft mit ruhigem Gewissen
im wohlverdienten, stillen Grab.

Europa schweigt

Europa schweigt schicksalsergeben.
Revolution - wen kümmert's noch?

Szégyen reál! lecsendesült és
Szabadságát nem vívta ki.

Magára hagyták, egy magára
A gyáva népek a magyart;
Lánc csörg minden kézen, csupán a
Magyar kezében cseng a kard.

De hát kétségbe kell-e esnünk,
Hát búsuljunk-e e miatt?
Ellenkezőleg, oh hon, inkább
Ez légyen, ami lelket ad.

Emelje ez föl lelkeinket,
Hogy mi vagyunk a lámpafény,
Mely amidőn a többi alszik,
Ég a sötétség éjjelén.

Ha a mi fényünk nem lobogna
A véghetetlen éjen át,
Azt gondolhatnák fönn az égben,
Hogy elenyészett a világ.

Tekints reánk, tekints, szabadság,
Ismerd meg mostan népedet:
Midőn más könnyet sem mer adni,
Mi vérrel áldozunk neked.

Vagy kell-e még több, hogy áldásod
Ne érdemetlen szálljon ránk?
E hűtlen korban mi utósó
Egyetlen híveid valánk!

Ihr Ruf verklang, o Schmach und Schande!
Die Freiheit stöhnt wie einst im Joch...

Verlassen sehn sich die Magyaren.
Kein Volk rührt da noch eine Hand.
Die Feiglinge ziehn vor die Ketten.
Nur wir noch leisten Widerstand!

Doch sollten wir darob verzweifeln,
wär uns zu jammern drum erlaubt?
Nein! Um so stolzer, um so höher,
mein Vaterland, erheb dein Haupt!

Nur härter macht es unsre Herzen.
Schläft auch rundum die ganze Welt,
wir halten hoch die letzte Fackel,
die diese Finsternis erhellt.

Wenn diese Fackel nicht mehr lodert,
hier unten nicht mehr sichtbar wär,
könnt man im Himmel gar noch meinen,
die Erde existiert nicht mehr.

Du blickst auf uns, Göttin der Freiheit,
bewunderst deines Volkes Mut.
Wo andre sich die Tränen sparen,
verströmen wir stolz unser Blut.

Braucht's mehr noch, um in spätern Tagen
wert deiner Segnungen zu sein?
Verriet dich unsre Zeit, wir standen
als letzte Kämpfer für dich ein!

Liebesdichtung

Reszket a bokor, mert

Reszket a bokor, mert
Madárka szállott rá.
Reszket a lelkem, mert
Eszembe jutottál,
Eszembe jutottál,
Kicsiny kis leányka,
Te a nagy világnak
Legnagyobb gyémántja!

Teli van a Duna,
Tán még ki is szalad.
Szivemben is alig
Fér meg az indulat.
Szeretsz, rózsaszálam?
Én ugyan szeretlek,
Apád-anyád nálam
Jobban nem szerethet.

Mikor együtt voltunk,
Tudom, hogy szerettél.
Akkor meleg nyár volt,
Most tél van, hideg tél.
Hogyha már nem szeretsz,
Az isten áldjon meg,
De ha még szeretsz, úgy
Ezerszer áldjon meg!

So wie der Zweig erzittert

So wie der Zweig erzittert,
schwingt sich der Vogel darauf,
zittre auch ich, steigt dein Bildnis
vor meiner Seele auf.
Dein muß ich immerdar denken,
Mädchen, Herzliebste mein,
bist dieser schönen Erde
herrlichster Edelstein.

So wie im Frühling die Donau
über die Ufer drängt,
wogt mir im Herzen die Liebe,
daß mir's die Brust fast sprengt.
Liebst du mich noch, süße Rose?
Heiß wie dereinst lieb ich dich!
Vater und Mutter lieben
treuer dich nicht als ich.

Sommer war's, als wir uns fanden,
da warst du zärtlich und lieb.
Seit uns der Winter trennte,
scheint alles kalt und trüb.
Gott mag dich segnen, Herzliebste,
wenn du mir treu nicht bliebst...
Tausendmal soll er dich segnen,
wenn du wie einst mich liebst!

Szeptember végén

Még nyílnak a völgyben a kerti virágok,
Még zöldel a nyárfa az ablak előtt,
De látod amottan a téli világot?
Már hó takarja el a bérci tetőt.
Még ifju szivemben a lángsugarú nyár
S még benne virít az egész kikelet,
De íme sötét hajam őszbe vegyül már,
A tél dere már megüté fejemet.

Elhull a virág, eliramlik az élet...
Úlj, hitvesem, úlj az ölembe ide!
Ki most fejedet kebelemre tevéd le,
Holnap nem omolsz-e sirom fölibe?
Oh mondd: ha előbb halok el, tetemimre
Könnyezve borítasz-e szemfödelet?
S rábírhat-e majdan egy ifju szerelme,
Hogy elhagyod érte az én nevemet?

Ha eldobod egykor az özvegyi fátyolt,
Fejfámra sötét lobogóul akaszd,
Én feljövök érte a síri világból
Az éj közepén, s oda leviszem azt,
Letörlni véle könnyüimet érted,
Ki könnyeden elfeledéd hivedet,
S e szív sebeit bekötözni, ki téged
Még akkor is, ott is, örökre szeret!

Minek nevezzelek

Minek nevezzelek,
Ha a merengés alkonyában
Szép szemeidnek esti-csillagát

September-Ausklang

Wie freundlich vorm Fenster die Blumen noch blühen,
die Pappel, sie trägt noch ihr sommerlich Kleid!
Doch siehst du im Norden schon Schneegewölk ziehen,
und hoch in den Bergen, da hat's schon geschneit.
Noch fühl ich durchpulst mich vom Sommer wie immer,
der Säfte der Jugend mich noch nicht beraubt,
doch zeigen die Schläfen schon silbernen Schimmer,
der Rauhereif des Winters sinkt sacht auf mein Haupt.

Die Jugend wird welken, das Leben verfliegen...
Komm zu mir, mein Weib, daß im Arm ich dich hab,
komm, neig deinen Kopf, an mein Herz dich zu schmiegen!
Vielleicht neigst du so dich bald über mein Grab...
Sag, wirst du das Bahrtuch dann über mich legen
und schwören, daß nie einen andern du liebst,
kein andrer dich jemals vermag zu bewegen,
daß du meines Namens dich treulos begibst?

Doch willst du nicht länger die Witwentracht tragen,
dann wirf deinen Schleier getrost auf mein Grab!
Ich steige herauf aus dem finsternen Schragen
und hole ihn mir in die Grube hinab.
Abtrocknen will ich mir damit alle Tränen,
die ich um dich weinte - brachst du auch dein Wort.
Denn ewiglich werde ich mich nach dir sehnen,
nach dir, die ich liebe - auch dort noch, auch dort!

Wie könnte ich dich nennen?

Wie könnt ich dich mit Namen nennen,
wenn ich in traumversunkner Dämmerung
vor deinen zauberhaften Augen

Bámulva nézik szemeim,
Mikéntha most látnák először...
E csillagot,
Amelynek mindenik sugára
A szerelemnek egy patakja,
Mely lelkem tengerébe foly -
Minek nevezzetek?

Minek nevezzetek,
Ha rám röpítéd
Tekinteted,
Ezt a szelíd galambot,
Amelynek minden tolla
A békeség egy olajága,
S amelynek érintése oly jó!
Mert lágyabb a selyemnél
S a bölcső vánkosánál -
Minek nevezzetek?

Minek nevezzetek,
Ha megzendülnek hagjaid,
E hangok, melyeket ha hallanának,
A száraz téli fák,
Zöld lombokat bocsátanának
Azt gondolván,
Hogy itt már a tavasz,
Az ő régen várt megváltójok,
Mert énekel a csalogány -
Minek nevezzetek?

Minek nevezzetek,
Ha ajkaimhoz ér
Ajkadnak lángoló rubintköve,
S a csók tüzében összeolvad lelkünk,
Mint hajnaltól a nappal és az éj,
S eltűn előlem a világ,

erstaune wie vorm Glanz des Venussterns,
als sah ich dich zum erstenmal.
Im Anblick dieser Augensterne,
von denen jeder Strahl
ein Strom der Liebe ist,
der sich in meiner Seele Meer ergießt...
Wie könnte ich dich nennen?

Wie könnt ich dich mit Namen nennen,
wenn mir dein Blick entgegenfliegt,
der sanfter leuchtet als das Auge
der Taube, deren schimmerndes Gefieder
dem Palmenzweig des Friedens gleicht
und mir unsagbar wohltut, weil
er weicher ist als Kissen in der Wiege
und zärtlicher als feinste Seide, die
die heiße Stirn mir streift...
Wie könnte ich dich nennen?

Wie könnt ich dich mit Namen nennen,
wenn deine Stimme mir erklingt,
die Stimme, die den Baum im Winter,
der sie vernehmen könnt, zu grünen zwänge
und übervoll mit Blüten sich zu schmücken,
dieweil er glaubt,
er hör das Lied der Nachtigall,
die ihm die langerwartete Erlösung kündet,
die holde Frühlingszeit...
Wie könnte ich dich nennen?

Wie könnt ich dich mit Namen nennen,
wenn deine Lippen sich auf meinen Mund
wie feurige Rubine pressen
und unsre Seelen schmelzen hin im Kuß,
wie Nacht und Tag
im Frührot sich vereinen,

Eltűn előlem az idő,
S minden rejtélyes üdvességeit
Árasztja rám az örökkévalóság -
Minek nevezzetek?

Minek nevezzetek?
Boldogságomnak édesanyja,
Egy égberontott képzelet
Tündérleánya,
Legvakmerőbb reményimet
Megszégyenítő ragyogó valóság,
Lelkemnek egyedüli
De egy világnál többet érő kincse,
Édes szép ifju hitvesem,
Minek nevezzetek?

wenn Zeit und Raum vor mir versinken,
die Ewigkeit mich überflutet
mit ungeahnter Seligkeit...
Wie könnte ich dich nennen?

Wie könnt ich dich mit Namen nennen,
du Mutter meines größten Glücks,
du holde Feentochter meiner
himmelerstürmenden Visionen,
du meiner höchsten, kühnsten Hoffnung
erstaunlichste Verwirklichung,
du meiner Seele höchstes Kleinod,
wertvoller als die ganze Welt,
mein Weib, mein junges, wunderbares...
Wie könnte ich dich nennen?

(Die Gedichte sind übersetzt von *Martin Remané*)

Arany János

Válasz Petőfinek

Zavarva lelkem, mint a bomlott cimbalom;
Örül a szívem és mégis sajog belé,
Hányja veti a hab: mért e *nagy* jutalom?
Petőfit barátul mégsem érdemelé.

Hiszen pályadíjul *ez* nem volt kitűzve...
Szerencse, isteni jó szerencse nékem!
Másképp szerény művem vetém vala tűzbe,
Mert hogyan lett volna nyerni reménységem?

És mily sokat nyerék! Pusztán a pályabér
Majd elhomályosít, midőn felém ragyog:
De hát a *ráadás!*... Lelkem lelkéig ér.
Hogy drága jobbkezed osztályosa vagyok.

S mi vagyok én kérded. Egy népi sarjadék,
Ki törzsömnek élek, érette, általa;
Sorsa az én sorsom s ha dalra olvadék,
Otthon leli magát ajakimon dala.

Akartam köréből el-kivándorolni:
Jött a sors kereke és útfélre vágott,
S midőn visszafelé bujdokolnék, holmi
Tüske közöl szedtem egynehány virágot.

Jöttek a búgondok úti cimborának,
Összebarátkoztunk, összeszoktunk szépen;
Én koszorút fűztem, ők hamiskodának,
Eltépték füzérem félelkészültében.

Antwort an Petőfi

Aufgewühltes Herz gleicht einer irren Laute,
allzugroße Freude tut der Seele weh.
Soviel Ehre ich mir selber nie zutraute:
Petőfi zum Freund! Den Lohn ich kaum versteh.

Bei der Preisausschreibung konnt ich das nicht wissen.
Oh, wie glücklich bin ich, daß ich's doch gewagt!
Daß mein kleines Werk ich doch nicht hab zerrissen,
als ich hoffnungslos darüber saß verzagt.

Oh, welch ein Gewinn! Ich nicht die Taler zähle,
die mich auch verblenden mit dem goldnen Glanz.
Nein, erst die Zugabe hebt mir hoch die Seele,
Deine Hand, die Du mir reichst, beglückt mich ganz!

Fragst du, wer ich bin? Ein Sproß des Volks, ein schlichter,
einer, der nur mit und in dem Volksstamm lebt,
der sein Schicksal teilt, und singt er was als Dichter,
in das Lied des Volkes Wohl und Weh einwebt.

Einmal wollt ich nur ausreißen aus dem Kreise,
doch das Schicksal warf mich an den Straßenrand.
Aber als ich mich zurückschlich still und leise,
unter Dornen ich dann ein paar Blumen fand.

Nöte, Sorgen wurden meine Weggefährten,
fügsam ging ich mit, und war ihr Freund sogar,
wand ich Kränze, sie den Spaß mir nicht gewährten,
rissen mein Gewinde, eh' es fertig war.

Végre kincset leltem: házi boldogságot,
Mely annál becsesb, mert nem szükség őrzeni,
És az Iza partján ama hű barátot...
Nem is mertem volna többet reményleni.

Most, mintha üstökös csapna szűk lakomba,
Éget és világít lelkemben leveled:
Oh mondd meg nevemmel, ha felkeres Tompa,
Mily igen szeretlek *Téged* s őt is veled.

Harminc év múlva

Álmaimat gyakran látogatod most is,
Rég sír fedez, oh de nem nyughatol ott is,
Ha ugyan jámbor kéz teneked sírt ásott
S nem temetetlen bolyg földi alak-másod.

Volna hitünk, mint a római, a hellén,
Már égne az oltár tova-tüntöd helyjén,
Magad, istenülve, örök istenek tárt
Csarnokiban szívnád az üdítő nektárt.

De így is, az évek haladó terhével,
Mely minket elaggít, te gyarapulsz névvel,
Amit adál, abból semmi sincs elveszve:
Firól-fira szállsz te, mint egy közös *eszme*.

Hanem én, ki veled testben együtt éltem,
Elborúlok néha s iszonyodva kérdem:
Vad kozák a láncsát hű szivedbe tolá?
Vagy fejszével ütött agyon buta oláh?

Endlich fand das Glück ich: fand im Haus den Frieden,
Schatz, den man nicht erst zu hüten braucht, und fand
- mehr zu wünschen wagt ich nicht hienieden -
einen treuen Freund, Du weißt, am Iza-Strand.

Jetzt hat gleichsam ein Komet mein Haus getroffen:
Dein Brief brennt und strahlt darin wie heißes Erz.
Richte Tompa aus, du siehst ihn, darf ich hoffen:
Dir gehört vor allem, doch auch ihm, mein Herz. (*Géza Engl*)

Nach dreißig Jahren

Du kommst auch heute noch zu mir im Traum zuweilen,
das Grab vermochte deine Unruh nicht zu heilen,
sofern dir fromme Hände je ein Grab bescherten,
und nicht dein Ebenbild herumstreift noch auf Erden.

Wenn unser Volk den Glauben der Hellenen hätte,
dann stünde ein Mal an jener heiligen Stätte,
wo du verschwandst. Du weiltest in den ewigen Hallen
der Götter, tränkst den Nektar dort vereint mit allen.

Wie immer auch, die Jahre ließen uns vergreisen,
dieweil sie nicht aufhörten, dich, nur dich zu preisen.
Was du uns gabst, davon ging nicht ein Korn verloren,
es wird ja in den Söhnen immer neugeboren.

Ich aber war mit dir ein Leib und eine Seele,
so daß ich mich noch immer mit der Frage quäle:
Hat mit der Picke ein Kosak dein Herz durchstochen?
Hat ein Walach mit Beil dir blöd das Haupt zerbrochen? (*Géza Engl*)

Letésem a lantot

Letésem a lantot. Nyugodjék.
Tőlem ne várjon senki dalt.
Nem az vagyok, ki voltam egykor,
Belőlem a jobb rész kihalt.
A tűz nem melegít, nem él:
Csak, mint reves fáé, világa.
Hová lettél, hová levél
Oh lelkem ifjusága!

Más ég hintette rám mosolyját,
Bársony palástban járt a föld,
Madár zengett minden bokorban,
Midőn ez ajak dalra költ.
Fűszeresebb az esti szél,
Hímzettebb volt a rét virága.
Hová lettél, hová levél
Oh lelkem ifjusága!

Nem így, magánosan, daloltam:
Versenyben égtek húrjaim;
Baráti szem, művészi gonddal
Függött a lantos ujjain; -
Láng gyult a láng gerjelminél
S egygé fonódott minden ága.
Hová lettél, hová levél
Oh lelkem ifjusága!

Zengettük a jövő reményit,
Elsírtuk a múlt panaszát;
Dicsőség fényével öveztük
Körül a nemzetet, hazát:
Minden dalunk friss zöld levél
Gyanánt vegyült koszorujába.
Hová lettél, hová levél
Oh lelkem ifjusága!

4. Romantisierung der Lyrik

Ich lege meine Laute nieder

Ich lege meine Laute nieder,
stumm ruhe sie in Zukunft hier.
Ich bin nicht mehr, der ich gewesen,
mein beßres Ich erstarb in mir.
Ein falsches Licht ist nur das Feuer,
die Wärme schwand, verschwelte ganz...
Wohin bist du entflohn, entschwunden,
du meiner Seele Jugendglanz?

Es lächelte ein anderer Himmel,
die Erde war in Samt gehüllt,
aus jedem Strauch drang Vogeljubel,
als diesen Mund Musik erfüllt.
Der Abendwind war voller Würze,
reicher der Wiesen Blütenkranz...
Wohin bist du entflohn, entschwunden,
du meiner Seele Jugendglanz?

Ich sang nicht einsam, so wie heute,
oft glühten meine Saiten heiß
im Wettstreit mit dem Freund, der sorgend
auch um die Kunst des andern weiß.
Feuer entbrannte so an Feuer,
verwebte sich zum Flammentanz...
Wohin bist du entflohn, entschwunden,
du meiner Seele Jugendglanz?

Wir sangen von der Zukunft Hoffnung,
beweinten auch vergangnes Leid,
und mit dem Kranz des Ruhms umgaben
wir unsre Heimat jederzeit.
Und jedes Lied flocht sich als frisches
Blatt in des Vaterlandes Kranz...
Wohin bist du entflohn, entschwunden,
du meiner Seele Jugendglanz?

Ah, látni véltük sirjainkon
A visszafénylő hírt-nevet:
Hazát és népet álmodánk, mely
Örökre él s megemleget.
Hittük: ha illet a babér,
Lesz aki osszon... Mind hiába!
Hová lettél, hová levél
Oh lelkem ifjusága!

Most... árva énekem, mi vagy te?
Elhunyt daloknak lelke tán,
Mely temetőből, mint kísértet,
Jár még föl a halál után...?
Hímzett, virágos szemfedél...?
Szó, mely kiált a pusztaságba...?
Hová lettél, hová levél
Oh lelkem ifjusága!

Letésem a lantot. Nehéz az.
Kit érdekelne már a dal.
Ki örvend fonnyadó virágnak,
Miután a törzsök kihál:
Ha a fa élte megszakad,
Egy percig éli túl virága.
Oda vagy, érzem, oda vagy
Oh lelkem ifjusága!

Őszel

Híves, borongó őszi nap;
Beült hozzám az únalom:
Mint a madár, ki bús, ki rab,
Hallgat, komor, fázik dalom.
Mit van tennem? olvasni tán...?

Wir sahn im Geist auf unsren Gräbern
sich widerspiegeln Ruhm und Ehr,
wir träumten uns ein Volk, unsterblich,
das stolz auf seine Dichter wär!
Wir glaubten, wenn es uns gebühre,
gäb man uns auch den Lorbeerkrantz...
Wohin bist du entflohn, entschwunden,
du meiner Seele Jugendglanz?

Was seid ihr jetzt, ihr armen Klänge?
Die Seelen toter Melodien,
die aus dem Friedhof wie Gespenster
noch nach dem Tode geisternd ziehn.
Vielleicht die Stimme in der Wüste,
ein Leichentuch, ein Totenkrantz...
Wohin bist du entflohn, entschwunden,
du meiner Seele Jugendglanz?

Ich lege meine Laute nieder.
Sie wiegt zu schwer. Wen kümmert auch
das Lied? Wen freut die welke Blüte
am toten Ast, am dürrn Strauch?
Wenn eines Baumes Leben endet,
Erstirbt auch bald die Blüte ganz...
Für alle Zeit bist du entschwunden,
Du meiner Seele Jugendglanz! (*Annemarie Bostroem*)

Im Herbst

Naßkalter Herbsttag, hoffnungslose Trauer...
Schon kriecht mir Langeweile ins Gemüt.
Dem Vogel gleich, der stumm in seinem Bauer
gefangen sitzt, so schweigt jetzt auch mein Lied.
Was tun?... Kann Lesen Heiterkeit mir bringen?
Maradj Homér, fénydús egeddel,

Maradj te most!... Jer Osszián,
Ködös, homályos énekeddel.

Mert fájna most felhőtlen ég,
Mosolygó, síma tengerarc,
Élénk verőfényes vidék -
Óh, fájna most nekem e rajz!
Kék fátyol messze bérc fokán -
Arany hajó, mely futva szegdel
Bibor habot... Jer Osszián,
Ködös, homályos énekeddel.

Ott kéken a Zeüsz-lakta domb;
Itt zölden a nyájas sziget;
Fölötte lomb, alatta lomb,
Árnyas berek, zengő liget, -
Hullám-mosott gazdag virány -
Fehér juhak s tulkok sereggel -
Minő kép ez!... Jer Osszián,
Ködös, homályos énekeddel.

Füst koronáz erdőt, bokort,
Vendégies hívójelül;
Hősek családja, víg csoport,
Áldoz, toroz máglyák körül.
Lantszóra lejt ifjú, leány;
Kettős pohár, mézízü nedvvel,
Vigan forog... Jer Osszián,
Ködös, homályos énekeddel.
S ha zúdulnak véres csaták,
Szabadságért nem küzdenek,
Mert elnyomás, népszolgaság
Előttük ismeretlenek.
Törvényök nincs - boldog hiány!

Homer?... dem ewige Sonne Zeus beschied?...
Nein! Ossian komm, laß du für mich erklingen
dein rauhes, nebelgraues, düstres Lied!

Ein Land, dem stets der Himmel strahlend lächelt,
ein blaues, spiegelglattes Meer, das mild
von linden Lüften friedlich ist umfächelt,
ach, schmerzen würde mich jetzt dieses Bild!
Der Berge Grat im violetten Schleier,
ein goldnes Schiff, von Purpurschaum umsprüht...
Nein! Ossian, komm, mir frommt jetzt deine Leier!
Sing mir dein nebelgraues, düstres Lied!

Der Hügel mit der Zeus geweihten Stätte,
sichtbar von fern den Fischern auf dem Meer,
die immer grüne, blumige Inselkette,
umrauscht von Wellenschaum... und rings umher
begränzt von Pinien, die saftigen Weiden,
die Lämmerherde, die darüber zieht...
Nein! Ossian, dieses Bild macht mich nur leiden!
Sing mir dein nebelgraues, düstres Lied!

Rauch lagert über den Olivenhainen,
lädt gastlich ein zu einem Festgelag.
Ein Held wird da geehrt im Kreis der Seinen,
die Opferfeuer lohn an solchem Tag.
Bei Lautenklängen rund im Tanze schwingen
sich munter Weib und Mann, im Rausch erglüht.
Der Becher kreist... Nein, Ossian, laß erklingen
dein rauhes, nebelgraues, düstres Lied!

Wo immer auch noch blutige Schlachten toben,
des Nordens Volk bangt nicht um Freiheit mehr.
Da gibt es längst kein Unten und kein Oben,
da feiert Knechtschaft keine Wiederkehr!
Gesetze kann man dort - welch Glück! - entbehren!

A vének élőszája rendel
Igazságot... Jer. Osszián
Ködös, homályos énekeddel.

Oda van a szép nyár, oda!
A természet lassan kihál;
Nincs többé nagyszerű csoda,
Többé se napfény, sem vihar;
Pacsirta nem szánt, csalogány
Nem zöngi dalját este, reggel;
Nincs délibáb... Jer Osszián,
Ködös, homályos énekeddel.

Egyhanguság, egyformaság;
A nappal egy világos éj;
Nem kék az ég, nem zöld az ág,
Menny, föld határán semmi két;
Csak sír az égbolt ezután
Örök unalmu lanyha cseppel,
Mig szétolvad... Jer Osszián,
Ködös, homályos énekeddel.

Óh jer, *mulattass* engemet,
Hunyó dicsőség lantosa;
Érdekli mostan lelkemet
Borongó ég, kihalt tusa,
Emlékhalom a harc fián,
Ki az utolsók közt esett el;
Remény nélkül... Jer Osszián,
Ködös, homályos énekeddel.

Felhőid és zúgó szeled,
A zizegő haraszt, mohar,
Magános tölgy a domb felett,
Bolyongó tűz, hullámmoraj -
Ez, amit lelkem most kíván!

Nur was jeweils der Alten Rat entschied,
das gilt als Recht!... Ja, Ossian, laß mich hören
dein rauhes, nebelgraues, düstres Lied!

Kurz sind des Nordens karge Sommerfreuden.
Nun haucht Natur auch hier den Odem aus.
Still, ohne Wunder, schweigend ist ihr Scheiden,
ganz ohne Sonnengruß und Sturmgebraus.
Verstummt sind Lerchen, Amseln, Nachtigallen,
der Himmel weint, was Flügel hat, entflieht.
Ja, Ossian, ja, laß du jetzt laut erschallen
dein rauhes, nebelgraues, düstres Lied!

Eintönige Todesstille, Friedhofsschweigen...
Kein Tag, der nicht in fahler Nacht zerfloß.
Der Himmel grau, kein Grün mehr an den Zweigen,
der Erde Horizont wie grenzenlos!
Die Wolken weinen aus all ihre Tränen,
bis ihre letzten Tropfen sind versprüht
und ganz versiegt sind... Ossian, laß ertönen
dein rauhes, nebelgraues, düstres Lied!

Hilf mir, sterblichen Ruhmes Lautenschläger,
den Überdruß der Seele zu zerstreuen,
mir, der verebhten Schlachten Fahnenräger,
flößt jetzt der finstre Himmel Tröstung ein,
und mahnt an dich, der tapfer schwang die Klinge,
als letzter hoffnungslos im Kampf verschied.
Sei mir begrüßt! Held Ossian, singe, singe
dein rauhes, nebelgraues, düstres Lied!

Dein Wolkenheer, des Sturms gewaltige Flügel,
das Laub, das Flattergras, verwelkt im Hag,
die Eiche, einsam auf dem Felsenhügel,
Irrlicht des Nordens, Blitz und Donnerschlag,
nach all dem sehnt sich meine Seele heute!...

Enyésző nép, ki méla kedvvel
Multján borong... Jer Osszián,
Ködös, homályos énekeddel.

Kinek sötétes éjjelen
A hős apákhoz költözött
Daliák lelke megjelen,
Alánéz bús felhők között
És int feléd: "Jer, Osszián,
A holtakat miért vered fel?
Nincs többé Caledonián
Nép, kit te felgyujts énekeddel."

Epilógus

Az életet már megjártam.
Többnyire csak gyalog jártam,
Gyalog bizon'...
Legfölebb ha omnibuszon.

Láttam sok kevély fogatot,
Fényes tengelyt, cifra bakot:
S egy a lelkem!
Soha meg se' irigyeltem.

Nem törődtem bennülövel,
Hetyke úrral, cifra nővel:
Hogy' áll orra
Az út szélén baktatóra.

Ha egy úri lócsiszárral
Találkoztam s bevert sárral:

Vom Volk, das in Vergessenheit geriet,
sich selbst verlor... sing, Ossian, sing ins Weite
dein rauhes, nebelgraues, düstres Lied!

Dumpf hallt ein Ruf, wenn die mit ihren Ahnen
vereinten Reckenseelen in der Nacht
erscheinen zwischen schwarzen Wolkenfahnen:
"Ossian, Ossian, verloren ist die Schlacht!
Ossian, hör auf, der Toten Schlaf zu stören!
"Ossian, gib Ruh! Es lebt kein Volk, kein Mann
in Caledonien mehr, um dich zu hören,
kein Held, den noch dein Lied entflammen kann!..." (*Martin Remané*)

Epilog

Meinen Lebensweg, den langen,
bin ich meist zu Fuß gegangen,
ja, zu Fuß,
höchstens fuhr ich Pferdebus.

Oh, ich sah viel stolze Wagen,
Räder, Böcke, reich beschlagen,
doch - mein Eid! -
Nie empfand ich dabei Neid!

Wer darin saß, war mir gleich.
Stolz der Herr, die Dame reich,
rümpft die Nase
über mich dort auf der Straße.

Ritt vorbei ein Stutzer keck
und bespritzte mich mit Dreck,

Nem pöröltem, -
Félreálltam, letöröltem.

Hiszen az útfélen itt-ott,
Egy kis virág nekem nyitott:
Azt leszedve,
Mevolt szívem minden kedve.

Az életet, ím, megjártam;
Nem azt adott, amit vártam:
Néha többet,
Kérve, kellve, kevesebbet.

Ada címet, bár nem kértem,
S több a hír-név, mint az érdem:
Nagyravágyva,
Bételt volna keblem vágya.

Kik hiúnak és kevélynek -
Tudom, boldognak is vélnek:
S boldogságot
Írigy nélkül még ki látott?

Bárha engem titkos métely
Fölemészt: az örök kétely;
S pályám bére
Égető, mint Nessus vére.

Mily temérdek munka várt még!...
Mily kevés, amit beválték
Félbe'-szerbe'
S hány reményem hagyott cserbe'!...

Az életet már megjártam;
Mit szivembe vágyva zártam,

nicht ein Wort
sagt ich, wischte stumm es fort.

Doch am Rande dort und hier
blühte manches Blümchen mir,
wenn ich's pflückte,
merkt ich, daß mir vieles glückte.

Auf dem Weg, den ich gegangen,
konnt ich vieles nicht erlangen,
manchmal mehr,
als ich suchte. Meist war's schwer.

Titel gab es ungebeten,
Ruhm, nicht immer zu vertreten.
's wär schon was,
hätt ich nur an Ehrung Spaß.

Die mich stolz und eitel hießen,
glaubten glücklich mich zu wissen.
Glück im Leben
wird's nie ohne Neider geben.

Wenn der Zweifel mich verzehrt,
ob mein Lied des Strebens wert,
brennt der Lohn
wie ein Nessushemd mich schon.

Wieviel Arbeit lag vor mir,
und wie wenig schafft ich hier,
halb und kaum...
Wie oft narrete mich ein Traum!

Bin des Lebens Weg gegangen.
Was ich liebend gern umfassen,

Azt nem hozta,
Attól makacsul megfoszta.

Egy kis *független* nyugalmat,
Melyben a dal megfoghat,
Kértem kérve:
S ő halasztá évrül-évre.

Csendes fészket zöld lomb árnyán,
Hova múzsám el-elvárnám,
Mely sajátom;
Benne én és kis családom.

Munkás, vidám öregséget,
Hol, mit kezdtem, abban véget...
Ennyi volt csak;
S hogy megint ültessek, oltsak.

Most, ha adná is már, késő:
Egy nyugalom vár, a végső:
Mert hogy' szálljon,
Bár kalitja már kinyitva,
Rab madár is, szegett szárnyon?

bracht mir's nimmer,
das verweigert es immer!

Ruh und Unabhängigkeit
und für meine Lieder Zeit
wollt ich bitten,
doch man hat es nicht gelitten.

Nur ein kühles Nest im Garten,
meine Muse zu erwarten,
mir verschrieben,
drinnen ich und meine Lieben.

Frohes Alter, rege Hände,
wie am Anfang, so am Ende:
's wär das Ganze,
daß ich wieder propfe, pflanze!

Käm es jetzt, es käm zu spät,
da es bald zur Ruhe geht.
Kannst du singen,
fliegen, selbst aus offnem Bauer,
Vogel mit gestutzten Schwingen? (*Annemarie Bostroem*)